

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM
DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

VATANDAŞLIK SINAVLARININ POSTMODERN
SÖYLEM ANALİZİ: AMERİKA BİRLEŞİK
DEVLETLERİ VE BİRLEŞİK KRALLIK
ÖRNEKLERİ

ELÇİN İSTİF
2501131192

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. AYŞEGÜL KOMSUOĞLU

İSTANBUL 2015

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : Elçin İSTİF Numarası : 2501131192
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Danışmanı : Prof.Dr.Ayşegül KOMSUDOĞLU
Tez Savunma Tarihi : 07.12.2015 Saati : 11:00
Tez Başlığı : ““ Vatandaşlık Sınavlarının Postmodern Söylem Analizi: Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık Örnekleri”

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Prof. Dr. Ayşegül KOMSUDOĞLU		KABUL
2-Yrd. Doç. Dr. Özgün ERLER BAYIR		KABUL
3-Yrd. Doç. Dr. A. Bahadır KAYNAK		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Doç. Dr. Adil BAKTIAYA		
2-Doç. Dr. Hilal AKGÜL		

Melek halama

ÖZ

Vatandaşlık Sınavlarının Postmodern Söylem Analizi: Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık Örnekleri

Elçin İSTİF

Bu çalışmada gelişmişlik düzeyi ile göçmen ve vatandaşlık taleplerinin yoğunluğu dolayısıyla İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş sonrası dünyada en çok göç alan iki ülke olan Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık'ın 'vatandaşlık kabulünün giriş kapısı' olan vatandaşlık sınavlarının uluslararası perspektifte değişimini dikkate alan söylemsel bir analizi yapılacaktır. Ülkelerin bu sınavlarda sorduğu sorularda kullandıkları dil ve öne çıkarmakta gerekli gördükleri özellikler kategorilere ayrılarak incelenecektir. Avrupa ülkelerinden yeri geldikçe kesişen kimi noktalarda örnekler verilmekle beraber, esas ağırlıklı inceleme Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık'a verilecektir. Genel taslakları itibariyle, bu ülkelerin vatandaşlık sınavlarının Türkiye gibi göç almakta olan bir ülke için vatandaşlık sınavına ihtiyaç durumunda bir model oluşturup oluşturamayacağı tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Vatandaş, Vatandaşlık, Vatandaşlık Sınavları, Göçmen, Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık, Vatandaşlığa Kabul.

ABSTRACT

A Postmodern Discourse Analysis of Citizenship Tests: The Cases of the United States of America and the United Kingdom

Elçin İSTİF

In this thesis, a discourse analysis of citizenship tests which can be called as the “entrance gate of the naturalization” of two most immigrant-receiving countries in the world with their development level and number of reasons, the United States and the United Kingdom, are going to be studied. The discourse of the questions those countries ask in the tests and the features they regard as significant are going to be traced through classifications. Although some examples might be given from few European countries when necessary, the main emphasis is based on case countries. In broad stroke, it is going to be discussed whether those tests can play a role model for Turkey as an immigrant-receiving country in case of a need for a citizenship test.

Keywords: Citizen, Citizenship, Citizenship Tests, Immigrant, The United States of America, The United Kingdom, Naturalization.

ÖNSÖZ

Fransız Devrimi'nden bugüne ulus-devletlerin vatandaş ile kurduğu ilişki sancılı süreçler geçirmektedir. Bu inşaya bir de göç hareketleri ile değişen demografik yapı da eklenince, hukuki ve siyasi düzenlemeler artık birçok faktörü içine alarak bu değişime ayak uydurma çabasına girdiği gözlemlenmektedir.

Bugüne kadar yapılan çalışmalarda vatandaşlık ve devlet ilişkisi, gerek siyaset biliminde gerek kamu yönetiminde ele alınış biçimiyle teori ve olgular bazında incelenmiş, merkezine vatandaşlık sınavlarını koyan bir çalışma bu yönüyle ele alınmamıştır.

Bu konuda hazırladığım tez çalışmam ise, 2012 yılında kısa bir süreliğine de olsa bulunduğum İngiltere'de Kent Üniversitesi'nde başladığım yüksek lisans eğitimim boyunca seçtiğim derslerin içeriğindeki "vatandaşlık sınavları" konusunun dikkatimi çekmesiyle başladı. Öte yanda yurtdışı seyahatlerim ve özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde katıldığım Work and Travel (Çalış ve Seyahat et) programı süresince birçok farklı kökenden insanla tanışmam, ve her biri ile gerek iş gerekse sosyal hayat içerisinde Amerikan kimliği üzerinden inşa edilmiş söylemlerle konuşmam beni düşünmeye itti. Kişisel gözlemlerim ve uluslararası ilişkiler disiplini içerisindeki araştırmalarım da bu alanda Türkçe literatürde bir çalışmanın yapılmadığını ve yapılmasının gerekliliğini fark etmeme yardımcı oldu.

Bu tezi yazmaya İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi yüksek lisans derslerimin son döneminde başladım. Hollanda Twente Üniversitesi'nde bulunduğum değişim senem boyunca devam edip, orada bir de tezimi makaleye dönüştürüp sunma imkânı buldum.

Akademik kariyerim boyunca girdiğim çıkmazlarda bana destek olup yol gösteren ve yapıcı eleştirileriyle ilerleme kaydetmemi sağlayan tez danışmanım Prof. Dr. Ayşegül Komsuoğlu hocama; Twente Üniversitesi'nde bulunduğum dönemde beni daha üretken olmam için motive eden ve her sorumda beni dikkatle dinleyen oradaki danışman hocam Doç. Dr. Marinus Ringo Ossewaarde'ye; lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca havasını soluduğum "akademia" olan Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne ve hocalarıma; hayatım ve tez yazma dönemim boyunca, başta annem

ve halalarım olmak üzere maddi manevi desteklerini benden esirgemeyen aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

VATANDAŞLIK ve VATANDAŞLIĞA KABUL

1.1. Vatandaşlık Kavramı.....	5
1.1.1. Vatandaşlık Sınavlarına Genel Bir Bakış.....	11
1.1.2. Vatandaşlık Sınavlarının Siyasal ve Sosyal Çerçevesi.....	14
1.2. Postmodernizmin Araçsal Yöntemlerinden “Söylem” ve “Jeneolojik Köken” Analizleri Işığında Vatandaşlık Sınavları.....	18

İKİNCİ BÖLÜM

BİRLEŞİK KRALLIK UYGULAMALARI

2.1. <i>Life In The UK</i> Sınavı.....	23
2.1.1. Uygulanmaya Başlandığından İtibaren Bugüne Sınav Sorularının İçeriğı.....	24
2.1.2. Birleşik Krallık’ın “Yücelttiğı Değerleri”.....	30
2.1.3. <i>Life In The UK</i> Sınavı İçin Eleştiriler ve Öneriler.....	32

2. 2. <i>Life In The UK</i> Sınavının Söylem ve Jeneolojik Köken Analizi...	33
---	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AMERİKA BİLEŞİK DEVLETLERİ UYGULAMALARI

3.1. <i>Naturalization</i> Sınavı.....	36
3.1.1. Uygulanmaya Başlandığında İtibaren Bugüne Sınav Sorularının İçeriği.....	37
3.1.2. Amerikan Değerleri	40
3.1.3. <i>Naturalization</i> Sınavı İçin Eleştiriler ve Öneriler.....	44
3.2. <i>Natutalization</i> Sınavının Söylem ve Jeneolojik Köken Analizi.....	45

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KARMA BİR DEĞERLENDİRME

4.1. <i>Life In The UK</i> ve <i>Naturalization</i> Sınavlarının Karşılaştırmalı Bir Değerlendirmesi.....	50
SONUÇ.....	60
KAYNAKÇA.....	64
EKLER.....	78

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Vatandaşlığın Kavramları ve Boyutları.....	9
Tablo 2: Siyaset, Tarih ve Coğrafya ana başlığı altında örnekler.....	12
Tablo 3: Ekonomi, Kamu Mal ve Hizmetleri başlığı altında örnekler.....	13
Tablo 4: Gelenekler ve Kamu ahlakı başlığı altında örnekler.....	13
Tablo 5: İki sınavın karşılıklı değerlendirmesi.....	52

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
a.e.:	Aynı Eser
Akt.:	Aktaran
Bkz.:	Bakınız
Çev.:	Çeviren
Der.:	Derleyen
Ed.:	Editör
HMSO:	Her Majesty's Stationery Office
s.:	Sayfa
USCIS:	United States Citizenship and Immigration Services (Amerika Birleşik Devletleri Vatandaşlık ve Göçmenlik Servisi/Bürosu)
vb.:	Ve Benzeri
YKY:	Yeni Kamu Yönetimi

GİRİŞ

Göç sebepleri ne olursa olsun –ki bu çalışmada göç konusunda derinlemesine bir analiz yapılmayacaktır- yer değiştiren insanların¹ yaşamayı hedefledikleri ülkede uzun dönemde asgari düzeyde hak talep edebilmelerinin yolu vatandaşlık kazanımından geçmektedir. Vatandaşlığa kabul sürecinde vatandaşlığını talep ettikleri ülkede yasal şekilde yaşama hakkı elde etmek isteyen göçmenler birçok ülkede, ülkenin kendi standartları ölçüsünde belirlenmiş sınavlara (sözlü ve/veya yazılı olmak üzere) tabi tutulurlar.

Vatandaşlık kavramının tarihsel analizi ve ardında barındırdığı politik ve hukuki altyapı bu çalışmada derinlemesine tekrarlanmayacaktır. Ancak vatandaşlık kavramının ulus-devletteki dönemsel gelişimine/dönüşümüne ve John Rawls öncülüğünde geliştirilmiş “politik liberal vatandaşlık” kavramına yeri geldikçe atıf yapılacaktır.²

Bu alandaki çalışmalar iki düzeyde yapılagelmiştir: doğurduğu hukuki zemin dolayısıyla vatandaşlık ve politik entegrasyon konusu olarak siyaset bilimi ve uluslararası ilişkilerin ilgi alanı dâhilindeki vatandaşlık kavramı. Bu çalışmada ikinci düzey ele alınacak olup, post-modern yaklaşımın inceleme yöntemlerinden faydalanarak bir değerlendirme yapılacaktır. Bu noktada, sınav türleri ve soruları incelenirken, “söylem analizi” (*discourse analysis*) ve “jeneolojik köken” (*genealogy*) araçsal yöntemleri kullanılacaktır.

Bu çalışmada ise, ulus-devletin fonksiyonel bir vasfı olan ‘vatandaşlık’ kavramından vatandaşlık sınavlarına uzanan süreç ve sınavların ulus-devletin “söylem üretimindeki” yeri incelenecektir. İngilizce’deki karşılığı “vatandaşlık-citizenship” ve “uyrukluk-nationality” şeklinde tercüme edilse de bu çalışmada “citizenship” minvalinde ele alınacaktır. Keza bu ayrımı ortaya koymak için “liberalizmin ve demokrasinin

¹ Uluslararası literatürde *people on the move* olarak kullanılan nitelemenin tercümesidir.

Harald Kleinschmidt, **People on the Move: Attitudes Toward and Perceptions of Migration in Medieval and Modern Europe**, Connecticut, Praeger Publishing, 2003.

²John Rawls, **Political Liberalism**, New York, Columbia University Press, 1993., John Rawls, **Political Liberalism: Expanded Edition**, New York, Columbia University Press, 2005., John Rawls, “Justice as Fairness: Political not Metaphysical”, Princeton University Press, **Philosophy and Public Affairs**, Vol. 14, No. 3, 1985, s. 223-251.

vatandaşlık kavramı çerçevesinde rasyonel ve özgür bireylerden oluşan halkı ulusa bağlarken, diğer bir grubun halkı kültür ve/veya kan temelinde ulusa bağladığı”³ örneğini verebiliriz. Vatandaşlık sınavları üzerinden elde edilmiş/edinilecek bir vatandaşlığın, kültür veya kan bağı türünden bir temele değil de bir “tercih”e dayandığı görülse de, devletlerin müstakbel vatandaşlardan o devletin kültürel “değer”lerine bir noktada kesişmelerini beklediği de analizin diğer bir inceleme konusu olacaktır.

Citizenship-nationality örneğindeki gibi tercümeden kaynaklı anlam karışıklığına sebebiyet verecek ifadelerden kaçınmak adına birçok kelime İngilizce orijinali ile birlikte verilmiştir. Konunun çekirdeğini oluşturan metinlerin orijinal dilinde söylemini görebilmek için ise Ekler bölümünde bu metinler eklenmiştir.

Çalışmanın merkezinde vatandaşlık sınavları yer almaktadır. Örnek ülkeler olarak Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık’ın seçilme nedenleri, bu iki ülkenin de tarihsel süreç boyunca yoğun göç alan konumda ve vatandaşlık sınavları konusunda diğer ülkelere oranla görece eski bir geleneğe⁴ -özellikle ABD- sahip olmaları gösterilebilir. Bununla birlikte farklı ülke örneklerine de karşılaştırmalı olarak değinilmekten kaçınılmayacaktır. Konuya ilişkin Birleşik Krallık ve ABD örneklerini de içine alan diğer ülkelerle kıyaslamaların yapıldığı çalışmalar mevcuttur, ancak salt iki ülkeyi ele alan bir çalışma bilginin dâhilinde yalnız haliyle bulunmamaktadır. ABD ve Birleşik Krallık örneklerinin ayrı ayrı ele alındığı çalışmalar ise ABD üzerine, Julian Wonjung Park⁵ ve Liav Orgad⁶ tarafından yapılmıştır. Park Amerikan sınavını “ilke bazlı (*principle-based*) vatandaşlık ideolojisi” minvalinde incelemişken, Orgad “vatandaşlık sınavının yarattığı Amerikalılık kimliği ve meşruluğu” açısından konuya

³ H. Birsen Örs, “Faşizm: Modernitenin Karanlık Yüzü”, H. Birsen Örs (Der.), **19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı, Mart 2008, s. 488.

⁴ Oliver Leaman, “How plausible a political slogan is liberty, equality and fraternity?”, Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşlik, **Uludağ Üniversitesi Birinci Uluslararası Felsefe Kongresi**, Bursa, 14-16 Ekim 2010, Gözden Geçirilmiş Bildiriler, Ed. İsmail Serin, s. 24.

⁵ Julian Wonjung Park, “A More Meaningful Citizenship Test? Unmasking the Construction of a Universalist, Principle-Based Citizenship Ideology”, **California Law Review**, Vol. 96, No.4, Ağustos 2008, s.999-1048.

⁶ Liav Orgad, “Creating New Americans: The Essence of Americanism Under the Citizenship Test”, **Houston Law Review**, Vol. 47, No. 5, 2011, s. 1227-1297.

yaklaşmıştır. Joseph Turner⁷ ise Birleşik Krallık sınavına dair incelemesinde “vatandaş olma sürecinde yer alan liberal unsurları” ele almıştır. Politik söylemde vatandaşlık ve kimlik bir çalışma ise yine Birleşik Krallık örneği üzerinden Debra Gray ve Christine Griffin⁸ tarafından yapılmıştır.

Literatürde konunun Avrupa merkezli bir zeminde incelemeye alınmasında Yasemin Nuhoğlu Soysal’ın *Limits of Citizenship: Migrants and Postcolonial Membership in Europe*⁹ çalışması aydınlatıcı noktalar içermesi bakımından faydalıdır. Nuhoğlu, adı geçen çalışmada vatandaşlığın –özellikle Avrupa’da- politik söylemde ne anlama büründüğünü ve entegrasyon süreçlerini ele almıştır. Vatandaşlık kavramının ulus-devletle dönüşen anlamlarının analizi ise Rainer Bauböck¹⁰ ve Seyla Benhabib¹¹ tarafından yapılmıştır.

Türkiye coğrafyasında bu alanda bir çalışmanın yapılması gerekliliği ise, son dönem göçlerle birlikte değişen ve giderek katlanan demografik yapı dolayısıyla bu değişime verilecek cevabın yönünü belirlemede bir nebze örnek teşkil edebilecek olmasından gelmektedir. Türkçe literatürde bu alanda bir çalışma olmaması, bugüne kadar karşılaşılan vatandaşlık taleplerinin günümüz konjonktürüne oranla daha küçük ölçekte karşılanmasından kaynaklanmaktadır. Özellikle son dönemde boyut değiştirerek artan terör olayları nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kalan komşu ülkelerden gelen göçmenlerin ilk durağının (geçici veya kalıcı) Türkiye olması gelecek zamanlarda Türkiye’nin çözülmesi güç problemlerle karşı karşıya kalacağını işaret etmektedir. Türkiye’nin mevcut durumdaki tavrı, yalnızca Avrupa Birliği ülkelerinden gelenleri mülteci prosedürüne tabi tutması, Avrupa dışından gelenlere ise geçici ikamet izni

⁷Joseph Turner ,”Testing the liberal subject: (in)security, responsibility and ‘self-improvement’ in the UK citizenship test”, **Citizenship Studies**, Vol.18, Sayı 3-4, 2014, s. 332-348.

⁸ Debra Gray, Christine Griffin, “A Journey to citizenship: Constructions of Citizenship and Identity in the British Citizenship Test”, **British Journal of Social Psychology**, Sayı 53, 2014, s. 299–314.

⁹Yasemin Nuhoğlu Soysal, **Limits of Citizenship: Migrants and Postcolonial Membership in Europe**, Chicago, The University of Chicago Press, 1994.

¹⁰ Rainer Bauböck, “National Community, Citizenship and Cultural Diversity,” **Reihe Politikwissenschaft / Political Science Series**, Institut für Höhere Studien (IHS), Wien Institute for Advanced Studies, Viyana, 1999.

¹¹ Seyla Benhabib, “Transformations of Citizenship: The Case of Contemporary Europe,” **Government and Opposition: An International Journal of Comparative Politics**, Vol.37, Sayı 4, Ekim 2002.

tanınması şeklindedir.¹² 16 Aralık 2013 Vize Serbestisi Dialogu Mutabakat Metni ve Geri Kabul Anlaşması ile bu coğrafi çekince AB'ye tam üye olunması şartıyla kaldırılacağı bildirilse de günümüz sorunlarına bir çözüm yolu açmakta sıkıntılı olduğu ortadadır.

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak isteyenler için İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılmış düzenlemeler bulunmakta olup, bu düzenlemeler bir sınavdan ziyade, başvuru için gerekli şartlar içeren bir yapıya sahiptir. Bu başvuru şartları ve uzantıları “Sonuç” bölümünde detaylı tartışılacaktır. Mevcut düzenleme genel anlamda “sonradan kazanılan Türk vatandaşlığı, yetkili makam kararı veya evlat edinilme ya da seçme hakkının kullanılması ile gerçekleşir” şeklinde ifade eder durumdadır.¹³

ABD ve Birleşik Krallık örneklerinin bu noktada incelenmesindeki amaç, gelecekte Türkiye için bir model olup olamayacağı hakkında değerlendirme yapabilmeye bir temel hazırlaması açısından dır. Türkiye Cumhuriyeti'ne yönelik zorunlu veya diğer göç biçimlerinin yarattığı yoğun göçmen dalgası içerisinde vatandaşlık taleplerini regüle etme çalışmalarında, örnek ülke modellerinde incelendiği üzere bir sınava evrilmenin ihtimal dâhilinde olduğu söylenebilir. Böylesi bir modelde daha sistematize bir biçimde gerçekleştirilecek uygulamalar, hem müstakbel vatandaş hem de devlet açısından kolaylaştırıcı olacaktır. Ancak sınavın türü, sınav soruları, sınava hazırlanma kitapları vb. birçok tartışmaya açık konuyu da beraberinde getirmektedir. Örnek ülkeler yardımıyla incelenen modellerde de benzer tartışmalar ele alınacaktır.

¹² Yılmaz Ensaroğlu, Zeynep Ardic, Taylan Barın, Yavuz Güçtürk, Cem Duran Uzun, **2013'te Hukuk ve İnsan Hakları**, Ankara, Seta Yayıncılık, 2014, s. 22.

¹³ T.C. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü, **Türk Vatandaşlığının Sonradan Kazanılması**, (Çevrimiçi)
www.nvi.gov.tr/Hizmetler/Vatandaslik,Turk_Vatandasliginin_Sonradan_Kazanilmasi.html, 20 Eylül 2015.

BİRİNCİ BÖLÜM

VATANDAŞLIK ve VATANDAŞLIĞA KABUL

1.1. Vatandaşlık Kavramı

“Vatandaşlık” kavramı tarihte, Aristoteles’in ileri sürdüğü klasik tanımlama ile şekillenmeye başlar. Bu tanıma göre vatandaş, özel alandan (*private sphere*) kamusal alana (*public realm*) geçildiği zaman, erdemli, etkin ve siyasi bir varlık olan ve sadece az sayıda erkekten oluşan bir topluluk anlamına gelmekteydi.¹⁴ Vatandaşlar özel alanda bulunduklarında yöneten, kamusal alanda ise yönetilen konumundaydılar. Kelimenin İngilizce kökenine bakıldığında ise, *citizen* sözcüğü, *city* den, onun da kökeni olan Latince *civitas* tan türemekte¹⁵ olup bir ülkeden ziyade bir şehri (kenti) paylaşanlar anlamına gelmektedir. Sadece *civitas* da yaşayanlar (kadınlar ve köleler hariç) bu gruba dâhil edilmekteydi, şehir dışında yaşayan topluluklar vatandaşlık vasfına erişemeyecek kimseler olarak görülürdü, çünkü vatandaş olma “şehre özgü, şehirli” bir değer olarak varlık göstermekteydi. “Şehirli” olmak, kuralları çizilmiş bir medeniyete (*civilization*) sahip olmak gibi birtakım değerleri de beraberinde getirmekteydi. *Polis* adı verilen şehirlerin (kent devletlerinin), uygarlığı barbarlıktan ayıran bir kıstas olarak algılandığı Antik Yunan’da, polisteki her Yunanlı kendini ilk önce bir vatandaş-yurttaş (*polites*)¹⁶ olarak tanımlayıp, *polis*in dışındaki bir yaşam biçimini düşünmekten dahi imtina etmekteydi. Bu kişiler belirli haklara ve sorumluklara sahip özgür, toprak sahibi ve silah kullanma hakkı olan 20 yaşını tamamlamış erkek bireylerden oluşmaktaydı. İlk dönemlerde toprak (*oikos*) sahipliğiyle özdeş tutulan vatandaşlık kavramı içerisinde vatandaşlar *polis*in yerli halkını oluşturan erkek topluluğuydu. Zamanla silah taşıma hakkı olan her erkek yurttaşlığa kabul edilse de “yurttaşlar toplam nüfus içerisinde

¹⁴ Filiz Kartal, “Liberal and Republican Conceptualizations of Citizenship: A Theoretical Inquiry”, **Turkish Public Administration Annual**, Vol. 27-28, 2001-2002, s. 102.

¹⁵ Aylin Kılıç, “1970-1990 Arası Dönemde Türkiye’de ‘Yurttaşlık Bilgisi’ Kitaplarındaki Yurttaşlık Anlayışı”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006, s. 10.

¹⁶ Mehmet Ali Ağaoğulları, **Kent Devletinden İmparatorluğa**, İstanbul, İmge Yayınları, 5.Baskı, 2006, s. 16.

azınlıkta kaldılar.”¹⁷ Bununla birlikte Eski Yunan’da kadınlara hiçbir zaman vatandaşlık hakkı verilmemiştir.¹⁸ Bu durumun bir sonucu olarak da kadınlar kamusal hayatın dışında bırakılmıştır. Buna ek olarak, Aristoteles’in ideal devletinde dönemin orta sınıfı sayılabilecek olan tüccarlar da (*demiurgoi*) vatandaşlık hakkından yoksun grup içerisinde yer almıştır.

Bir kente aidiyetle başlayan bu ayrıcalıklı statü, modern devletle birlikte sınırları çizilmiş bir devletin vatandaşı olma (vatanın tüm alanını içine alacak şekilde) anlamına gelmeye başlar ve yalnızca şehirler değil, ülke (vatan) topraklarının tamamına eşit bir şekilde dağıtılan bir hak statüsüne dönüşür.

William Rogers Brubaker, modern ulus-devletteki vatandaşlığı, bir “üyelik modeli”¹⁹ (*a model of membership*) şeklinde altı kategoriye ayırarak açıklar. Bu modelde, ulus-devletin üyesi olma, ‘eşitlikçi’(*egalitarian*), ‘saygıdeğer’ (*sacred*), ‘ulus üyeliğine dayalı’ (*nation-membership*), ‘demokratik’, ‘biricik’ (*unique*) ve ‘sosyal olarak azametli’ (*socially consequential*) özelliklerine dayandırılır.

Temel birtakım değerlere sahip olmakla birlikte bu modelin hem günümüz post modern ulus-devletinde hem de Brubaker’in kendi eleştirisinde belirttiği²⁰ şekliyle ‘büyük ölçüde geçerli ancak yetersiz’ kaldığı görülmektedir. Makalenin yazıldığı tarih de dikkate alındığında (Soğuk Savaş’ın sona ermesi, Berlin Duvarı’nın yıkılması) değişen dünya düzeni böylesi bir dönüşümü mecbur kılmıştır. Bugün artan göç hareketleri devlet-vatandaş ilişkisinde vatandaşlık kavramının içini neyin dolduracağı meselesinde klasik tanımlamalara kıyasla bazı özelliklerini kaybederken bir yandan da diğer birçok faktörü içine katarak dönüşüm geçirmektedir. Özellikle 1990’lar sonrası gündeme gelen ‘Yeni Kamu Yönetimi (*new public management*)’ anlayışı da vatandaş-devlet ilişkisine yeni tanımlamalar getirmiştir. Bu modelde hedeflenen, geleneksel kamu yönetimi modelinden uzaklaşan, onu özel sektöre yakınlaştıran bir yöntemdir.

¹⁷ Ağaoğulları, 2006, s. 19.

¹⁸ Ağaoğulları, s. 20.

¹⁹ William Rogers Brubaker, “Immigration, Citizenship, And The Nation-State in Germany and France: A Comparative Historical Analysis”, **International Sociology**, Vol. 5, No. 4, Aralık 1990, s. 380.

²⁰ “This model of membership is largely vestigial...then, is the ideological backdrop against which the contemporary politics of citizenship and social membership is played out.”, William Rogers Brubaker, Aralık, 1990, s. 381, 383.

Geleneksel hiyerarşik bürokratik yapı ve yönetim anlayışının ötesinde, YKY’de yapılması planlanan reformlarla özel sektör yönetim anlayışı kamu sektörüne uyarlanmıştır.²¹ YKY reformları genellikle ticari işletmelerden transfer ettiği yönetim prensiplerini sunarak ve ‘3E’ (*economy, efficiency, effectiveness*) dediği ‘ekonomi’, ‘verim oranı’ ve ‘etkililiği’ teşvik ederek devletin yapılandırmasını güçlendirmeyi amaçlar.²² “Yapılan reform çalışmalarında, bir yandan kamu yönetimi anlayışı değiştirilirken, diğer yandan da devletin toplumsal ve ekonomik hayattaki rolü ve devlet/vatandaş ilişkileri yeniden tanımlanmaktadır.”²³ Bu noktada vatandaştan ve müstakbel vatandaştan üstlenmesi beklenen roller de değişmektedir.

“Vatandaşlık” -modern ulus-devletin tanımında- devletlerin tek taraflı egemenlik haklarını kullanarak koşullarını ve hükümlerini saptadığı bir hukuki statüyü gerçekleştiren fert ile kendisi arasında kurduğu bir yasal bağıdır.²⁴ Bu tanım görece hukuki bir sınıflandırmadır, çünkü vatandaşlık “bir üst yapıya bağlı olarak bir dizi hukuki, idari, ekonomik ve sosyal pratikler bütünü”²⁵ şeklinde de tanımlanabilir. Bu pratikler bütünü sosyal hayatta ve ilişkilerde sıklıkla karşımıza çıkar. Ancak bu alanın bir “mücadele alanı” olarak kurduğu ilişki politik zeminde gerçekleşir. Vatandaşlığın temel politik ilişkisi iki belirgin özelliğe dayanır: Sadece doğum yoluyla girilen ve ölümle birlikte ayrılmayan (bu ifade tartışmaya açık olmakla birlikte) toplumun yapısı içerisindeki vatandaşların ilişkileri ve ikinci olarak da “kolektif bedende politik güçlerini en üst düzeye dek kullanabilen özgür ve eşit vatandaşların ilişkisi şeklindedir.”²⁶ Bu özellikler ve ilişki türleri, temel hukuki meseleler ve anayasal bileşenler mevzubahis olduğunda, vatandaşların tabi oldukları kanunlara ne ölçüde ve “nasıl” uyum sağladıkları

²¹ Kadir Akın Gözel, “Yeni Kamu Yönetimi Nedir?”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı 438, Ankara, Mart 2003, s. 195.

²² Giovanni Fattore, Hans F. W. Dubois, Antonio Lapenta, “Measuring New Public Management and Governance in Political Debate”, **Public Administration Review**, Vol. 72, Sayı 2, Mart-Nisan 2012, s. 219.

²³ M. Akif Özer, “Günümüzün Yükselen Değeri: Yeni Kamu Yönetimi”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı 59, Ankara, Ekim-Aralık 2005, s. 43.

²⁴ Ahmet Emin Dağ, **Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü**, İstanbul, Anka Yayınları, 2004, s. 86.

²⁵ Bryan S. Turner(Ed.), **Citizenship and Social Theory**, Londra, Sage Publications, 1993, s. 3.

²⁶ John Rawls, **Political Liberalism: Expanded Edition**, New York, Columbia University Press, 2005, s. xliii, 136.

sorusunu akla getirmektedir. Bu meseleyi en belirgin şekilde ortaya koyan İngiltere Başbakanı David Cameron'ın göç hakkındaki 14 Nisan 2011 tarihli konuşmasında ifade ettiği, “en önemli mesele ülkeye kimin girdiği değil, kimin kalacağıdır”²⁷ açıklamasıdır. Göç konusundaki eğilimleri açıklayan bu konuşmanın ardından Cameron'ın ilerleyen dönemlerde yaptığı açıklamalar “Birleşik Krallık Uygulamaları” kısmında daha detaylı irdelenecektir.

Nuhoğlu Soysal günümüz vatandaşlığının altında yatan iki paradoksu şöyle açıklar²⁸: İlk olarak, haklar ve kimliklerin ayrıklaşmasının artması ve vatandaşlığın iki temel bileşeni; ikinci olarak ise, kamusal alanda partikülarist iddialara karşı eğilim ve bunların birey olmasının evrenselci söylem yoluyla meşrulaştırılması. Bu paradokslar, artık yeni formuyla hareket eden kimliklere, vatandaşlık pratiklerine ve iddiaların ortaya atılmasına sahip olduğumuzu garanti etmektedir.²⁹ Kimliklerin, hareketlerin, etnik olarak bilgilendirilmiş diaspora düzenlemelerinin baskınlığının sınırlandırılmış olması da bunların ardında yatar. Bu noktada Nuhoğlu Soysal diasporanın işlevinin önemine de dikkat çekmektedir. Ancak diapora çalışmaları daha tarihsel bir analiz gerektirdiği için burada bir değerlendirme yapılmayacaktır.

Bauböck'e göre vatandaşlığın, “haklar”, “pratikler” ve “üyelik” olmak üzere üç temel boyutu³⁰ bulunur. Bauböck analizinde bu üç boyutu inceden-kalina (*thin-to-thick spectrum*) bir spektrumda kategorize eder. Aşağıda verilen tabloda incelenecek olursa teorinin daha detaylı analizi görülebilir.

²⁷ “..What matters most is not who comes into the country but who stays”, David Cameron, Prime minister's address to Conservative Party members on the government's immigration policy, **The Guardian**, 14 Nisan 2011, (Çevrimiçi) www.theguardian.com/politics/2011/apr/14/david-cameron-immigration-speech-full-text, 3 Mart 2015.

²⁸ Yasemin Nuhoğlu Soysal, “Citizenship and Identity: Living in Diasporas in Post-war Europe?”, **Ethnic and Racial Studies**, Vol. 23, Sayı 1, Ocak 2000.

²⁹ “These paradoxes warrant that we have new forms of making claims, mobilizing identity and practising citizenship, which lie beyond the limiting dominion of ethnically informed diasporic arrangements, transactions and belongings.” Soysal, ae., s.1.

³⁰ Rainer Bauböck, “National Community, Citizenship and Cultural Diversity,” **Reihe Politikwissenschaft / Political Science Series**, Institut für Höhere Studien (IHS), Wien Institute for Advanced Studies, Viyana, 1999, s.5.

Tablo 1: Vatandaşlığın Kavramları ve Boyutları

BOYUTLAR	KAVRAMLAR		
	ince	↔	kalın
	yasal pozitivizm _____	sivil cumhuriyetçilik	milliyet _____
	liberteryанизм		komüniteryанизм
Üyelik	yasal statü	politik kimlik	kültürel kimlik
Haklar	negatif özgürlükler	zorunluk olarak haklar	ahlaki görevler
Pratikler	pasif vatandaşlık	sivil erdemler	kahramanlık erdemleri

Kaynak: Bauböck, "National Community, Citizenship and Cultural Diversity," **Reihe Politikwissenschaft / Political Science Series**, Institut für Höhere Studien (IHS), Wien Institute for Advanced Studies, Viyana, 1999, s. 6.

İlk satırın sonuna bakılacak olursa, en ince kategoride vatandaşlık, uluslararası hukukta kullanıldığı şekliyle "milliyet, uyrukluk (*nationality*)" anlamına gelmektedir. Bu açıdan, milliyet, politik kültürel bir topluluğun veya bir milletin üyesi olmaktan ziyade, bireyleri devlete bağlayan yasal statüyü işaret eder.³¹ Bu kombinasyon yasal pozitivist anlayışa götürmekle beraber, bireyle devlet arasında bir normatif düzenleme gerektirmeyen "boş bir ilişkiyi" içerir.³² Bu durum otoriter rejimler ya da demokratik rejimlerde değişmeksizin tüm rejimlerde aynı şekilde işler.

³¹ "Conceptions and dimensions of citizenship" Bauböck, a.e., s. 7.

³² "Formulated within a framework of legal positivism this concept does also not carry explicit normative connotations. The relation is understood to be an empty one which can be filled with various kinds of

En kalın formundaki vatandaşlık ise, devlete (*polity*) bireysel kimliklerden, tüm diğer kimliklerin tabii olduğu bütünlüğe kadar geniş bir önem atfeder ve bu önem milliyetçi ideolojilerde karakteristik olarak öne çıkar. Birçok farklı çeşitleri olan milliyetçilik ideolojilerinde (*nationalism*), etnik milliyetçiler için "ulus"un devletten de önce gelen bir kültürel topluluk olduğu anlayışı hâkimken, sivil milliyetçiler (*civic nationalists*) için ulusun bütün vatandaşları ortak bir kültürde asimile eden bir politik topluluk olduğuna inanılır. Başlangıç noktaları değişiklik göstermesine rağmen, bütün milliyetçilikler politik ve kültürel sınırlar arasında mutabakat yaratma çabası güder.³³ Bauböck bu noktada Ernst Gellner'e de atıfta bulunarak, aynı "milliyetçilik" terimini literatürde önemli ölçüde kafa karışıklığı yaratan en ince ve en kalın vatandaşlık kavramlarını karakterize etmek için kullanır.³⁴

Benhabib'e göre ise, modern zamanların ulus-devletlerindeki vatandaşlık, ulus-devlet, çok uluslu devlet ya da federe devlet olduğuna bakılmaksızın "sınırlandırılmış bir politik topluluk içindeki üyelik (*membership in a bounded political community*)" anlamını taşır.³⁵ Vatandaşlar, bir devletin topraklarında yaşama hakkına sahip üyeler olarak devletin kontrolü altındaki yönetimin idare edildiği ve hukukun işlediği demokratik egemenin (*democratic sovereign*) bireyleridir. Benhabib, vatandaşlık kurumunu ve pratiklerini, "kolektif kimlik, politik üyeliğin ayrıcalıkları, sosyal haklar ve yardımlar" olmak üzere üç bileşene³⁶ ayırır. Kolektif kimlik, ortak dil, din, etnisite, ortak tarih ve hafızayı içerirken, politik üyeliğin ayrıcalıkları ise kamu özerkliği haklarına erişim minvalinde değerlendirilir. Bugün geline nokta, bu bileşenlerin çözülmeye ve ayrışmaya başladığı görülmektedir. Benhabib'in verdiği örnekle "bugün biri çoğunluğun ortak kimliğini paylaşmadan politik kimlik haklarına sahip olurken, diğerinin ise öz

rights or obligations but does not conceptually presuppose any of those which have been traditionally associated with citizenship." Bauböck, a.e.

³³ Ernst Gellner, **Nations and Nationalism**, New York, Cornell University Press, 1983.

³⁴ Bauböck, a.e. s. 7.

³⁵ Seyla Benhabib, "Transformations of Citizenship: The Case of Contemporary Europe," **Government and Opposition: An International Journal of Comparative Politics**, Vol.37, Sayı 4, Ekim 2002, s. 454.

³⁶ "...collective identity, privileges of political membership and social rights and benefits.", a.e., s.454.

yönetimi paylaşmadan ve vatandaş olmadan sosyal haklara ve yardımlara erişim sağlayabildiği”³⁷ durumlar mevcuttur.

Vatandaşlık kavramının içini dolduran değerlerin değişimi klasik ulus-devletin ötesinde bir oluşuma gidilmesi süreci ile paralel olmuştur. Vatandaşlık sınavlarında aranan ulus-devlet ortaklığı temeline hangi kavramların eklendiği ilerleyen bölümlerde incelenecektir.

1. 1. 1. Vatandaşlık Sınavlarına Genel Bir Bakış

Vatandaşlık sınavları, isminden kaynaklanan, bir insanın bir ülke vatandaşı olabilmesi için gerekli vasıflara sahip olup olmadığını ölçen bir çağrışımın ötesinde, nasıl bir gereksinim sonucu doğduğunun irdelenmesi gerekliliğini barındırır. Vatandaşlık sınavlarının temel öznelerinin/taflarının “devlet” ve “müstakbel vatandaş” olduğu düşünüldüğünde sınavların arka planını incelemek kolaylaşacaktır. Burada ifade edilen ‘müstakbel vatandaş’ın genellikle göçmen statüsünde olması şaşırtıcı değildir. Vatandaşlık testleri, vatandaşlık için gerekli vasıfları düzenlemekten ziyade göçlerin düzeyini ve kompozisyonunu kontrol altına alan araçlar olarak kullanılır.³⁸ Bu çıkarıma, sınavlara girenlerin özellikle göçmenler ya da onların çocukları olması ve sınavların tarihsel olarak göç eğilimlerine göre değişiklik göstermeleri neticesinde varılmaktadır.³⁹ Her devlette yasal düzenlemeler farklılık göstermekle birlikte, bu türden testleri uygulayan ülkelerdeki genel eğilimin yukarıda bahsettiğimiz yönde görülmesi mümkündür.

Vatandaşlık sınavları tarihte ilk olarak 1887’de ABD’de ve 1901’de Avustralya’da ortaya çıkmıştır.⁴⁰ Başlarda temel amacı, eğitimsiz Güney ve Doğu Avrupalıların ve sonradan da Asyalı ve Avrupalı göçmenlerin bu ülkelere göç etme konusunda

³⁷ Seyla Benhabib, “Borders, Boundaries, and Citizenship”, **Political Science and Politics**, Vol. 38, No. 4., Ekim 2005, s. 675., Seyla Benhabib, “Disaggregation of Citizenship Rights”, **Parallax**, Vol.11, No. 1., 2005.

³⁸ Amitai Etzioni, “Citizenship Tests: A Comparative, Communitarian Perspective”, **The Political Quarterly**, Vol. 78, No. 3, Temmuz-Eylül 2007, s. 353.

³⁹ Amitai Etzioni, 2007, s. 353.

⁴⁰ Oded Löwenheim; Orit Gazit, “Power and Examination: A Critique of Citizenship Tests”, **Security Dialogue**, Sayı. 40, No. 2, Nisan 2009, s. 148.

cesaretlerini kırmak için bir araç olarak kullanılan bu sınavlar standardize olmayan memurların insiyatifine bırakılmış uygulamalar şeklindeydi. 20. yüzyıl boyunca, çeşitli seçim ve sınıflandırma araçlarıyla, okuryazarlık ve yurttaşlık bilgisi sınavlarını içeren uygulamalar birkaç Batılı ülkede (başta ABD ve Anglo Sakson hukuk sisteminin hâkim olduğu ülkeler olmak üzere) uygulanmaya başlandı. 1990lardan itibaren göç hareketlerinin değişen kompozisyonu ile bu sınavlar yeniden gözden geçirilerek ve formüle edilerek günümüze evrilmiştir.

Vatandaşlık sınavlarında sorulan soruları Ines Michalowski'nin çalışmasında kullandığı gibi üç ana tematik kategoriye ve on dört tematik alt kategoriye ayırarak irdelemek çalışmayı sınıflandırmada kolaylık sağlar.⁴¹ Michalowski, örnek seçtiği beş ülke vatandaşlık sınavları üzerinden soruları kategorize etmiştir. Bu ülkeler; Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Avusturya, Birleşik Krallık ve Hollanda'dır. Üç ana tematik kategori; "siyaset, tarih ve coğrafya", "ekonomi ve kamu mal ve hizmet alımları", "gelenekler ve kamu ahlakı" şeklinde iken alt kategorilerde bu üç genel başlığın içerisindeki detaylı sorular yer alır. On dört tematik alt kategorinin bazı başlıkları ise "yaşam tarzları", "çalışma ve serbest meslek", "sağlık", "eğitim", "politik sistem, demokrasi ve haklar", "tarih, coğrafya ve ulusal semboller" şeklindedir.⁴²

Soru türlerine örnek verecek olursak:

Tablo 2: Siyaset, Tarih ve Coğrafya ana başlığı altında örnekler

1) Politik sistem, demokrasi ve hukuk:	-Birleşik Krallık ne tür bir anayasaya sahiptir? -ABD'deki iki başlıca siyasi parti hangileridir? -Alkol ve tütün ürünleri satın alabilmek için asgari yaş sınırı nedir? -Kadınlar ne zaman oy verme hakkını elde etmiştir? -Bir demokraside seçimlerin işlevi nedir?
2) Tarih, coğrafya ve ulusal semboller:	-ABD'nin Doğu kıyısında hangi okyanus bulunur? -Geordie, Cockney ve Scouse dialektleri nerede konuşulur? -Bağımsızlık Bildirgesi'ni kim yazmıştır? -Bayrakta neden 50 yıldız bulunur?

⁴¹ Ines Michalowski, **Citizenship Tests in Five Countries - An Expression of Political Liberalism?**, Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung (WZB), Berlin, Ekim 2009, s. 4-5.

⁴² Ines Michalowski, 2009, s.5.

3) Kilise, devlet ve dini özgürlük:	-Dini özgürlük nedir? -Church of England nedir ve başında kim vardır?
4) Yönetim ve formaliteler:	-Federal vergi gelir formlarını gönderebileceğiniz son tarih nedir? -Hangisi kimlik yerine geçmez?
5)Yaşam tarzları (kanuni zeminde):	-Herkes cinsiyeti, ırkı, dini, yaşı, engeli, sınıfı ya da cinsel tercihi ne olursa olsun eşit davranılmalıdır(Doğru-Yanlış)

Tablo 3: Ekonomi, Kamu Mal ve Hizmetleri başlığı altında örnekler

6) Eğitim:	-Kaç yaşındaki çocuklar ortaokula giderler? -Yetişkin bir kadın lise bitirme sınavına girmek istiyor. Nereye başvurmalıdır?
7) Ekonomik düzen, finans:	-ABD'deki ekonomik sistem hangisidir? -Banka ya da yapı kooperatifi hesabı nasıl açılır?
8) İş, serbest meslek:	-İnsanlar kendi işlerini kurmak için nereden tavsiye alabilirler?
9) Kamu hizmeti ve finansmanları:	-Devredilmiş yönetimlerin hepsi kendi finansmanına sahip midir?
10) Sağlık sistemi:	-Ulusal Sağlık Servisi(NHS) ve NHS direkt çevrimiçi nedir?

Tablo 4: Gelenekler ve Kamu ahlakı başlığı altında örnekler

11) Yaşam tarzları (Sosyal normlar bakımından):	- Kadınların evde kalmaları ve çalışmamaları beklenir.(Doğru-Yanlış)
12) Gelenekler, ev sahibi ülkenin kültürel özellikleri:	- ABD'de bulunan Kızılderili kabilelerinden birinin ismini söyleyiniz. - Noel pudingi iç yağı, kurutulmuş meyve ve baharattan yapılır.(Doğru-Yanlış)
13) Görgü kuralları:	- Eğer bir barda başkasının birasını kazara dökerseniz ne yapmanız gerekir?
14) Diğer:	- Avrupa Birliği'ne üye ülke sayısı kaçtır? - Veterinerler hangi hizmeti sağlarlar?

Kaynak: Ines Michalowski, Citizenship Tests in Five Countries - An Expression of Political Liberalism?, Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung (WZB), Berlin, Ekim 2009, s. 4. Tablo 2, Tablo 3 ve Tablo 4 için Ines Michalowski'nin çalışmasında kullandığı tablolar örnek alınmış olup, çeşitli kısımlarda eklemeler ve çıkarmalar yapılmıştır.

Ancak vatandaşlık kazanımının sınavlar dışında gerçekleştiği pratikler de mevcuttur. Bunlardan ilki *jus soli*⁴³, Türkçe'ye ülke topraklarında doğum (*birth on territory*⁴⁴) şeklinde çevrilebilen ifadeyle bir ülke topraklarında doğmuş olan kişilerin kendiliğinden vatandaşlık hakkı elde etmelerini sağlamaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde bu uygulama mevcutken birçok Avrupa ülkesi bu uygulamayı yürürlükten kaldırmıştır.⁴⁵ Diğer yandan, *jus sanguinis* vatandaşlık (*birth to citizen parents/descendent ties*⁴⁶) ise 'kan bağı' yoluyla vatandaşlık hakkının önünü açmaktadır. Bu iki şekilde gerçekleşen vatandaşlık kazanımları 'kendiliğinden (*natural*)' vatandaş sayılırken, sınavlar yoluyla edinilen vatandaşlığa 'sonradan kazanılmış (*naturalized*)' vatandaşlık adı verilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri de bu nedenle sınavına *Naturalization Test* adını vermektedir. "*Naturalisation*" sözcüğünün yasal kullanımdaki açıklaması "vatandaşlık kazanımı" iken, Oxford İngilizce Sözlüğü, bu kelimeyi 'yerli yapmak (*to make native*)' şeklinde tanımlamaktadır.⁴⁷ Bu noktadan hareketle 'yerli yapılmak' yeni vatandaşa, yerli doğmuş vatandaşlarla aynı hakları ve sorumlulukları yüklemiş olur. Öte yandan, Merriam Webster Sözlüğü'nde 'yerlileştirilme'nin bireylere 'sözde' statüsü (*as if*) kazandırdığı, yerliymişcesine kökleştirdiği ifade edilmektedir.⁴⁸

1.1.2. Vatandaşlık Sınavlarının Siyasal ve Sosyal Çerçevesi

Vatandaşlık sınavlarını, yukarıda tablolar yardımıyla örnekleri verilen soru tiplerinin yıllara göre değişimi ve ne türden ifadeler kullanılarak hazırlandığı irdelenerek yorumlama yoluna gidilecektir. Vatandaşlık sınavları sorularını incelerken, ülkelerin politikalarına ilişkin kodlara ve izlere rastlamak -sınavların doğası gereği- mümkündür. Kimin vatandaşlık imtiyazına sahip olup kimin olamayacağına ilişkin politikalar bir

⁴³ Matthew Lister, "Citizenship, In The Immigration Concept", **Maryland Law Review**, University of Maryland Francis King Carey School of Law, Baltimore, Vol. 70, No.175, Ağustos 2010, s. 205.

⁴⁴ Seyla Benhabib, "Birthright Citizenship, Immigration and Global Poverty", **University of Toronto Law Journal**, Toronto, 2013, Sayı 63, s. 504.

⁴⁵ Amitai Etzioni, 2007, s. 353.

⁴⁶ Seyla Benhabib, 2013, s. 504.

⁴⁷ Anne-Marie Fortier, "What's the big deal? Naturalisation and the politics of desire", **Citizenship Studies**, Vol. 17, Sayı: 6-7, 2013, s. 698.

⁴⁸ "Failing that, naturalisation offers the possibility to acquire an 'as if' status: 'to become established as if native' (Merriam-Webster dictionary).", Anne-Marie Fortier, 2013, s. 698.

devletten diğerine belirli yasalarla farklılaşsa da, bu imtiyaza sahip olmasına yeni izin verilenleri tanımlamada kullanılan ortak terminoloji de hayli açıklayıcıdır.⁴⁹ Müstakbel vatandaşlar, vatandaşı olmak istedikleri ülkenin belirlediği kriterleri karşıladıkları ve basamakları atladıkları ölçüde nihai sonuca ulaşmış olurlar. Bir noktada karşılıklı (devlet-müstakbel vatandaş) beklentiler ve ulaşılan amaca ilişkin lineer çizgide süregelen ilişkiler ağı şeklinde düşünmek mümkündür.

Günümüz postmodern devletlerinin vatandaş-devlet ilişkisini açıklarken klasik ulus-devlet merkezli tanımlamalar yetersiz kaldığından, sınavlar üzerinden çizilen çerçeve dönüşüm geçirmiş bir vatandaşlık tanımlaması üzerinden yeni bir ilişki türünün kurulmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağdaki tutkal vazifesi görecektür unsurun içini dolduran kavramlar klasik dönemlerin “aidiyet kodları”ndan farklı olmaktadır. Bu nedenle yeni “bağ”lara ihtiyaç duyulmaktadır. Çoğunlukla sosyoekonomik gerekçeler ve sosyal refaha kavuşma gibi nedenlerle yapılan göçler ve sonrasında elde edilmesi hedeflenen vatandaşlıkta bu “bağ”ın yerini neyin dolduracağı konusu tartışılmaktadır. Bununla birlikte o ülkenin değerlerinin ve tarihinin bu yeni vatandaşlar tarafından ne ölçüde sahiplenileceği de değişiklik göstermektedir. Bu ilişki türleri devletten devlete farklılık göstermekle birlikte Amitai Etzioni şu ifadesinde durumu örneklemektedir:

*“Amerika’ya göç etmiş biri olarak, kölelik hakkında söyleyecek hiçbir şeyim olmadığını ileri süremem, bununla birlikte Kurucu Babalar’ın (Founding Fathers) kurumsallaştırdığı haklara da tabiyim. Yine benzer şekilde, yeni bir Alman, Nazi Soykırımı’nın sorumluluğunu paylaşmadan, Kant, Goethe ve Bach’dan gurur duyamaz.”*⁵⁰

Sahiplenme ve dışarıda bırakma (inkâr) ilişkisi şeklinde kurulabilecek bu yeni vatandaşlık bağı “tercihler” zeminine dayanmaktadır. Devlet, müstakbel vatandaşından bilgi düzeyindeki beklentilerini, girilen sınavda test ederken, vatandaş olduktan sonra

⁴⁹ Stathis Gourgouris, “Tarihle Düş Arasında Ulus Biçimi”, **Toplum ve Bilim**, No: 70 Güz 1996, Özel Sayı, s. 84.

⁵⁰ “For example, as an immigrant to America I cannot claim that I had nothing to do with slavery, and yet also claim that I am entitled to the rights that the Founding Fathers institutionalized. Similarly, a new German cannot pride himself on the achievements of Kant, Goethe and Bach without also sharing responsibility for the Holocaust.”, Amitai Etzioni, “Citizenship In A Communitarian Perspective”, **Ethnicities**, Eylül 2011, Vol. 11, Sayı 3, s. 341.

tabii olacağı hak ve sorumluluklarla da kanuni beklentilerini sıralamaktadır. Göç-kabul ilişkisinde ise, devletin bu sınavları göçlerin kompozisyonunu kontrol altına alma gücünün bir yansıması karşımıza çıkmaktadır.

Amitai Etzioni'ye göre, “vatandaşlık sınavları öncelikli amacı vatandaşlığa hazırlamaktan ziyade, göçleri kontrol altına alma vazifesi”⁵¹ üzerine kurulmuştur.

Bu noktada yoğun göç alan ve göçleri sınırlamak isteyen devletler için, vatandaşlık sınavları önemli bir araç vazifesi görmektedir.

Etzioni, vatandaşlık sınavlarının, dönüşüm geçiren vatandaşlık kavramının ardından bu tanımlamaların dört başlık altında⁵² toplanabileceğini açıklamıştır. Bu başlıklar: En yalın halindeki özgürlükçü yaklaşım (*Liberitarian approach to citizenship in its purest form*), Çağdaş liberal yaklaşım (*Contemporary liberal precept*), Neo-komüniter konsept (*Neo-communitarian concept*) ve Otoriter komüniter (*Authoritarian communitarian*) yaklaşımlarıdır. Klasik özgürlükçü yaklaşım, sınavları minimal devletin bir statüsü ve buna bağlı olarak vatandaşların hangi ölçüde devlete katılacakları ve sahip olacakları sorumlulukların üzerinde durur. Bu açıdan testler ve vatandaşlık, “zayıf”, ve görece az bir hazırlık gerektiren türdedir.

Çağdaş liberal yaklaşım ise, soruların vatandaşların haklarının bilincinde olup olmadığına odaklanır. Liberal vatandaşlık, T.H. Marshall'ın deyimiyle “söz konusu topluluğun her bir üyesi tarafından eşit bir şekilde sahip olunan haklar bütünü”⁵³ şeklinde açıklanabilir. Liberal vatandaşlık testleri de müstakbel vatandaşların bu hakların bilincinde olarak topluluk içersinde yer almasını hedefler. Bu noktada John Rawls'un öne sürdüğü “liberal devletin vatandaşları doğası gereği politik hayata geniş çapta ve hareketli bir şekilde katılım gösterilen demokratik toplumdaki politik öznelerdir”⁵⁴ düşüncesi devreye girmektedir.

Neo-komüniter konsept ise, vatandaşları hem tek başına haklar taşıyan bireyler hem de aynı zamanda birbirlerine karşı ve geniş çapta da topluluğa karşı sorumluluk üstlenen

⁵¹ Amitai Etzioni, 2007, s. 356.

⁵² A.e, s. 358.

⁵³ “A set of rights enjoyed equally by every member of the socieity in question”, T. H. Marshall, **Citizenship and Social Class**, Londra, Pluto Press, 1992, s.24.

⁵⁴ John Rawls, **Political Liberalism**, New York, Colombia University Press, 1993, s. 26.

kişiler olarak açıklar. Neo-komüniterler, devlet ve toplum arasında bir çizgi çekerler ve ulusu “devlete yatırım yapan” bir topluluk olarak görürler. Bu bakış açısına sahip vatandaşlık sınavları salt bilgidan ziyade normatif bağıllık değerlerini kapsamalıdır, bilgidan çok sorumluluk almaya hazır olup olmadığı test edilmelidir.

Neo-komüniter vatandaşlık sınavlarına hazırlık, çeşitli göçmenlerin alt kültürlerini yok etmeden ve asimilasyon içirmeden “kültürel olarak yabancılaşmayı (*acculturation*)” içerir. Örneğin, başlarda Amerikan toplumunu ve onun ortak değerlerinin altını oyucu olarak görülen göçmenlerin, kuşaklar sonra alt kültüründen ve etnik kimliklerinden vazgeçmeden bu topluluğun ayrılmaz bir bütünü haline geldiği görülmektedir. Bu yüzden tam bir vatandaşlık sınavı hem kültürel anlamda yabancılaşmış hem de birçok alanda farklılıklarını korumalarının bilincinde olan bir bağ üzerine kurulmalıdır.

Son olarak, otoriter komüniter bakış açısı, vatandaşlığı bir vücudun hücresi gibi, bütünün ayrılmaz bir parçası olarak görür. Bunun yanında, bazıları devleti aşırı derecede salt sosyal düzeni sürdürme (Singapur ve Malezya örneği) ve güçlü sosyal ve ahlaki bağların taşıyıcısı (Japonya örneği) olarak görürler.

Otoriter komüniterler ayrıca, Batının özgürlük anlayışının “anarşi” anlamına geldiğini ve Batı tarafından yasal ve politik haklar fikri yüceltilerek, diğer kültürlerin kendine öz, bunlara benzer ama farklı biçimde değerlere sahip olduğu için ağır biçimde eleştirildiğini ileri sürerler. Bu görüş açısındaki devletler, göç kontrolünü vatandaşlık sınavından öte daha kısıtlayıcı önlemlerle kontrol almaya çalışırlar. Amitai Etzioni buna örnek olarak 1980’lerde Singapur’un sınır ülkelerden gelen göçmen kadınların vatandaşlık almalarını zorlaştırmak için o ülkede evlenmek için önceden resmi izin almaları ve ülkeye seyahat edecek tüm hamile kadınlardan vize alırken “bebeğin Singapur’da doğması halinde vatandaşlık talep etmeyeceklerine” dair yazılı beyanda⁵⁵ bulunma zorunluluğu olmasını göstermektedir.

⁵⁵ Amitai Etzioni, 2007, s. 360., “Visa Requirement for Entry into Singapore” (Çevrimiçi) www.mfa.gov.sg/content/mfa/overseasmission/yanqon/visa_information/visa_requirements_for_entry.html, 30.03.2015.

1.2. Postmodernizmin Araçsal Yöntemlerinden “Söylem” ve “Jeneolojik Köken” Analizleri Işığında Vatandaşlık Sınavları

Uluslararası ilişkilerde Postmodernizm yaklaşımının en temel bileşeni kuşkusuz bilgi-güç ilişkisine atfettiği önemdir. Bu önem doğrultusunda da öne çıkardığı analizlerin en başında “söylem” (*discourse*) ve “jeneolojik köken” (*genealogy*) analizi gelmektedir. Devletlerin resmi belgelerinde kullandıkları dil ve söylemler iç ve dış politikalarına dair birçok iz barındırır. “*Bilgi, her daim birileri ve bir amaç için vardır*” diye açıklayan Robert W. Cox⁵⁶, un ardından postmodernizm de bilginin “devletin çıkarlarını ve hedeflerini temsil ettiği”⁵⁷ görüşünü ileri sürmektedir. Uluslararası ilişkiler teorileri içerisinde eleştirel yaklaşımın ve postmodernizmin karşılıklı birçok benzer iddiası bulunmaktadır. Frankurt Ekolü ile başlayan bu düşünce okulunda, bilgi-güç ilişkisi üzerinden yaratılan söylemlerin ardına ve kökenine (*genealogy*) inen postmodernizm, bilgi üzerinden ‘egemenlik’ kavramının analizini de yapmaktadır. Fizik bilimlerindeki methodoloji ve kesinliği sosyal bilimlere uygulama iddiası ile ortaya çıkan ve evrensel bir etkinliğe kavuşan pozitivistin, uluslararası politik olay, olgu ve süreçleri anlamak ve açıklamakta yetersiz kaldığına inanan ‘post’ ve ‘anti pozitivist’ diye adlandırılacak kuramlar 1970ler sonrası ‘güç’ kavramının yapısal bazı değişimlere uğradığı dönemde ortaya çıkmıştır. Bu görece ‘yeni’ yaklaşımlar, “uluslararası ilişkilerin Newton fiziğinin doğa bilimlerinde uyguladığı gözlem, deney, ölçüm, sınama ve kestirilebilirlik (tahmin) esaslarına dayalı ampirik yöntemle adeta bir seyirci gözüyle izlenerek, bilgi konusu edilmesini olduğu kadar, pozitivistin ‘ideolojiden arındırılmış sosyal bilim’ ve ‘objektiflik’ iddialarını da yadsımaktadır.”⁵⁸ Pozitivistin dış dünyayı tarihten soyutlamış, dondurulmuş bir imaj olarak ele alması ve gerçeğin yaşanan teori ve pratiğin etkileşimi sonucu yaşanan deneyimde

⁵⁶ Robert W. Cox, **Production, Power and World Order: Social Forces in the Making of History**, New York, Columbia University Press, 1987.

⁵⁷ Tim Dunne, Milja Kurki, Steve Smith, **International Relations Theories: Discipline and Diversity**, Second Edition, New York, Oxford University Press, 2010, s. 214.

⁵⁸ Burcu Bostanoğlu, Mehmet Akif Okur, **Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Kuram: Hegemonya-Medeniyetler ve Robert W. Cox**, Ankara, İmge Kitabevi, 2. Baskı, Eylül 2009, s. 17.

değişebileceğini göz ardı etmesi, ‘bilgi edinimini bizzati bir bilgi konusu etmemesi’ uluslararası ilişkileri açıklamakta yetersiz kalışını sergilemektedir. Cox bu durumu, “dondurulmuş bir dünya” algılamasına yoğunlaşan, değişimin diyalektiğini görmezden gören kuramlar⁵⁹ şeklinde eleştirir.

Bilgi-güç ilişkisinde, bilgiyi taşıyan ve aktaran ajanlar (*agent*) bilginin yayılmasına yardımcı olur. Cox’un ifade ettiği şekliyle “hiçbir bilgi bir amacın varlığı olmadan üretilmemektedir.”⁶⁰ Bu noktadan hareketle de gerçek ve güç tarihsel olarak iç içe geçmiş durumdadır. Her söylem ardındaki saklı gerçekler Eleştirel yaklaşım teorisyenlerinin, irdelemeye gerekli gördüğü unsurların başında gelmektedir.

Bilgi-güç ilişkisi, Habermasçı bilgi-iktidar tanımından beslenmektedir. Habermasçı eleştirel kuramın amacı iletişimsel rasyonalite aracılığıyla bir özgürleşim projesi kurarak modernite projesini tamamlamak ve uluslararası ilişkiler kuramını yeniden kurmaktır.⁶¹ Bu noktada, ‘devlet egemenliğini, anarşi sorunsalını, bilgi-iktidar ilişkisini, insan topluluklarının sınırlarını kimlik ve etik meselelerini söylemsel ve metinsel stratejilerle çözümlemeye’⁶² uğraşır.

Ulus-devletin modernite ile kurduğu ilişkide kapsayıcı ve dışlayıcı unsurlar bulunmaktadır. Bilgi iktidarın önemli bir aracı olmakla birlikte Eleştirel Yaklaşım ve Postmodernizm, ‘bilgi’yi Batı’nın ürettiği ve dönüştürdüğü görüşünü ileri sürmektedir. Anglosakson ekolün uluslararası ilişkiler disiplini teorilerinin dilini yazdığını, dolayısıyla bir güç ilişkisinin yaratıldığı düşünülmektedir. Postmodernizm, modernitenin başlıca temsilcisinin ‘devlet’ olduğu ve devletin de subjektifliğin başlıca kaynağı olduğu tezi ile ilerler ve bu sorunlu ilişki sebebiyle devletin kendi çıkarı için ürettiği bilgi onun çıkarlarını ve hedeflerini temsil ettiğini söyler. Postmodernizm, yukarıdaki gerekçeler nedeniyle yaklaşım teorisyenlerince “teori” olarak adlandırılmaz. Pozitivist yaklaşımla

⁵⁹ A.e., s. 26.

⁶⁰ Robert W. Cox, **Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory**, R. O. “Keohane, Neorealism and its Critics” içinde, New York, Colombia University Press, 1986.

⁶¹ Jürgen Habermas, **The Theory of Communicative Action Vol.1: Reason and the Realization of Society**, Çev.: Thomas McCarthy, Massachusetts, Beacon Press, 1985.

⁶² Ömer Kurtbağ, **Amerikan Yeni Sağ ve Dış Politikası: Hegemonya Ekseninde Bir Analiz**, Ankara, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, Mayıs 2010.

barışmayan Postmodernizm bir amaç dâhilinde olduğunu ileri sürdüğü teorileri de kabul etmez. Bu nedenle kendisine teoriden ziyade ‘analitik çerçeve’ denilmesini ister.

19. yüzyıl modern devletinin güç dağılımı, ‘kurumsallaşma’, ‘müdahale’, ‘beden üzerinde kontrol’, ‘bilgi üzerinde kontrol’ ve ‘söylem üzerinde kontrol’ üzerinden gerçekleşir. Modern devlet kendi bilgi üzerindeki kontrolü ile söylemini yaratır ve kılcallaştırır. Resmi iktidar yarattığı bilgiyi normalleştirir, ‘normal’ ve ‘anormal’ olanı ayırır. Vatan ve vatandaşlık söylemleri de bu eylemden en çok etkilenen alanda yer alırlar.

Postmodernizmin genel savlarına dönecek olursak, bilgi-iktidar-güç ilişkisinde, güç, bilgiyi, bilgi egemenlik söylemini, egemenlik söylemi de siyasi gerçekliği yarattığı döngüsü üzerinden bir analiz çıkarılır. Bu akımın en önemli temsilcilerinden Michel Foucault, söylem analizi ve jeneoloji kavramlarını ileri sürmüştür. Kuşkusuz, Foucault’nun uluslararası ilişkilerde en önemli katkısı, söylem, heterotopi (*heterotopias*), jeneoloji ve kimlik çalışmaları üzerine olmuştur.⁶³ Söylem alanındaki çalışmaları sayesinde kültürel ve politik ekonominin, uluslararası düzeni nasıl şekillendirdiğini anlamamıza yardımcı olmuştur. Söylem, otoriter ifade olarak bakıldığında bu kültürel ekonominin para birimidir. Söylemsel pratikler, neyin söyleneceğini ve kim tarafından otorite ile söylenebileceğini aracılığını kurarak uluslararası ilişkileri domine ederler. Foucault’un vatandaşlık sınavlarına bakışı ise, üç başlık üzerinden olmuştur: “bir otorite işareti (*a sign of authority*)”, “otoriteyi doğallaştırmak için kullanılan teknoloji (*a technology used to naturalize authority*)” ve “cezalandırıcı bir araç (*a disciplinary tool*)”.⁶⁴

Foucault’a göre, bir “otorite işareti” olarak sınavlar, sınava giren ve sınavı yapan arasında bir hiyerarşi kurar veya kurmayı arzular. Sınavı yapanlar, yargıda buluma ve sınıflandırma yapma meşru hakkını elinde bulunduran kimseler olarak gösterilir. Bu doğrultuda, sınavları yürütmek otorite ile ilişkilendirilen net bir ayırım noktasıdır. Çünkü,

⁶³ James Der Derian, “Critical Encounters in International Relations”, **International Social Science Journal**, Vol. 59, Sayı 191, Mart 2008, s. 71.

⁶⁴ Oded Löwenheim; Orit Gazit, “Power and Examination: A Critique of Citizenship Tests”, **Security Dialogue**, Sayı. 40, No. 2, Nisan 2009, s. 149.

sınavlar hem “otoritenin kendisini” hem de aynı zamanda “otoriteye tabi olmayı” sembolize eder. Bu görüş, ABD modelinde göçmen bürosu memurlarının da göçmen vatandaşları içermesi ile ilişkilendirilebilir. (Örneğin, Porto Rikolu USCIS başkanı Alfonso Aguilar)

“Otoriteyi doğallaştırmak için kullanılan teknoloji”de ise, sınavlar otoriteyi verilmiş ve kaçınılmaz bir gerçek olarak inşa etmeyi amaçlar. Bu bağlamda, iki açıdan karakterize edilebilen bir tablo karşımıza çıkar. İlk olarak, sınavlar, nesnelleştirme, standardizasyon ve büyük bir ölçümün doğruluğunu elde etmeyi amaçlayan bir unsur olarak belirirler. Bu elementler, Foucault’un deyimiyle bireylerin güç ilişkileri içersinde biçimlendirilmelerine olanak tanır.⁶⁵ Çünkü bu yöntemle, önyargıya dair itirazları azaltan, sonuçları bilimsel gerçekliğe dayanmalarını sağlayan bir çerçeve oluşur. Sınavda, eşit bir biçimde bilgilendirilmiş sınava giren her bir kişi, kendisi gibi bir grubun içinde yer alır ve bu da karara varma ve değerlendirme kriterlerinde tarafsızlığı getirir.

İkinci olarak, sınavlar kişiyi saydamlaştırır. Daha önce de belirtildiği üzere, sınava giren-sınavı yapan sınıflandırması bir otorite ilişkisini sembolize eder. Buna ek olarak bu durum, gücü elinde bulunduranların otoriteyi sorunsuzlaştırmalarını da beraberinde getirir. Nesnelleştirme, standardizasyon ve kesinlik ile birlikte, sınav sistemi sınava giren üzerinde zorunlu bir görünürlük (*transparency*) yaratır. Bu görünürlük aracılığıyla, gücü elinde bulunduranlar gücün özneleriyle ilişkilerini kişiliksizleştirmek ve bağlamından ayrı biçimde değerlendirmenin peşinde koşarlar. Sınavı yapan kişinin fikirleri, bağlamı ve kriteri apolitik bir yapı gerektirir ve sınava giren de bunları sorgulamadan kabul etmek durumunda kalır.

Son olarak, “cezalandırıcı bir araç” bakış açısı da sınav sistemini sınıflandırmayı, nitelendirmeyi ve “cezalandırmayı” mümkün kılan bir denetim mekanizması ve normalleştirilmiş bir bağlam olarak değerlendirir. Sınav, sınava giren kişileri belirli

⁶⁵ Michel Foucault, **Discipline and Punish: The Birth of the Prison**, New York, Pantheon Publishing, 1977.

normları ve davranış kalıpları ile kaynaştırarak onları belirli amaç ve hedeflere doğru iter.

Vatandaşlık sınavlarını incelerken söylem analizinin bize katkısı kullanılan dilin ‘arkasında yatan politik izleri’ görmemizi kolaylaştırmak olurken, jeneolojik köken analizi ise ‘söylemlerin ardındaki tarihsel bağlam’ hakkında bilgiler verir. Her kelime bir sosyal olguyu ifade eder, yaratır ve dönüştürür. Bu minvalde bilginin ne ve kimler için üretildiği ve var olduğu amaçlar, vatandaşlığa kabulde kolaylıkla yakalayabileceğimiz örneklerde karşımıza çıkar.

Aşağıda ilk olarak Birleşik Krallık ile başlanacak olan bu incelemede, yukarıda özetlenen unsurların politik düzlemde somut yansımaları ve söylemsel yerleri incelenecektir. İki ülke arasında farklılıklar ve benzerlikler üzerinden bir ortaklık kurulmaya çalışılarak, bu modellerden çıkarım yapılmaya çalışılacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

BİRLEŞİK KRALLIK UYGULAMALARI

2.1. *Life In The UK* Sınavı

Life In The UK sınavı 18-65 yaş arasındaki göçmenlerin girebileceği 2015 yılı rakamıyla ücreti⁶⁶ 50 Sterling (£) olan Birleşik Krallık'ın uygulamakta olduğu vatandaşlık sınavıdır. Geçer not alabilmek için %75 oranında başarının arandığı sınavda başarısız olunması durumunda yedi gün sonra sınav ücreti tekrar ödenerek başvuru yapılabilir. Sınava kişiler istedikleri kadar girme hakkına sahiptir, bu konuda bir sınırlama getirilmemiştir.

Birleşik Krallık resmi internet sayfasında *naturalizasyon* yoluyla İngiliz vatandaşı olabilmek için başvuru şartları şu şekilde sıralanır: 18 yaş ve üzeri olmak (18 yaş altı çocuklar sınava tabii tutulmazlar, ebeveynleri onlar adına başvuru yapabilir), akli dengesi yerinde olmak, “iyi karakterli olmak”, Birleşik Krallık'ta yaşamaya devam edecek olmak, İngilizce bildiğini belgelemek (B1 düzeyinde sertifikaya ya da İngilizce dili eğitim olan bir yükseköğrenim kurumundan alınmış diplomaya sahip olmak).⁶⁷ Bu beş şarta ek olarak oturum süresine ilişkin birtakım kriterler de sıralanmaktadır.

Birleşik Krallık, *Life In The UK* sınavını 2002 yılında *Nationality, Immigration and Asylum Act* yasası ile birlikte gündeme getirmiştir. Söz konusu yasa vatandaşlığa kabulün esaslarını belirlemiş, göçmenlik ve sığınma esasları hakkında birtakım sınırlar çizmiştir. Sınavın yürürlüğe konmasını birtakım isyan olaylarına karşı bir cevap niteliğinde olduğunu belirtilen görüşler⁶⁸ de ortaya atılmıştır. Özellikle yoğun göçmen nüfusun yaşadığı kent mahallelerindeki ayaklanmalar beraberinde hükümetin yaptığı

⁶⁶ The United Kingdom Home Office, (Çevrimiçi) www.gov.uk/life-in-the-uk-test, 3 Mayıs 2014.

⁶⁷ The United Kingdom Home Office, **Guide An Naturalisation as a British citizen** – A guide for applicants, Ekim 2013, (Çevrimiçi) www.gov.uk/becoming-a-british-citizen, 3 Mayıs 2014.

⁶⁸ Manawar Jan-Khan, „The Right to Riot?“, **Community Development Journal**, No. 38, 2003, s. 32-42.; Claire Worley ‘It’s not about race. It’s about the community’: New Labour and ‘Community Cohesion’, **Critical Social Policy**, Vol. 25, No. 4, Kasım 2005, s. 483-496.

düzenlemeleri ve sınavı getirmiştir. Worley'in bu konudaki görüşü Cantle⁶⁹ ve Denham⁷⁰ raporlarının “toplum uyumu”nu (*community cohesion*) ön plana çıkararak vatandaşlık sınavıyla bir bütünleşme yaratma çabasının olduğu yönündedir. Bu raporlardan Cantle Raporu okullardaki ve belirli semtlerdeki mahallelerdeki Asyalı ve Beyaz toplulukların yüksek derecede ayrımını incelerken, John Denham “Denham ve Cantle Raporu” üzerine,

*“İçişleri Bakanlığı ‘nın ortak değerlere ve çeşitliliğin zenginliğine dayanarak, milli politikaların toplum uyumunu nasıl daha iyi tayin edebileceğine yanıtı Kamu Düzeni ve Toplum Uyumu Bakanlık Birimi’ni kurmak olmuştur. Buna ek olarak Ted Cantle öncülüğünde oluşturulan Review Team, etki altında kalmış bölgeler ve İngiltere’nin diğer bölgelerindeki “sosyal uyum” a giden yolda çözülmesi gereken sorunları ve sorunların yerel düzeyde yerinde bir uygulamayla çözülmesi için yerli halkın ve topluluk liderlerinin görüşlerini değerlendirmeye almıştır.”*⁷¹

şeklindeki görüşlerini belirtmiştir.

2.1.1. Uygulanmaya Başlandığından İtibaren Bugüne Sınav Sorularının İçeriğı

İlk olarak Kasım 2005’te⁷² uygulanmaya başlanan sınavda, yapıldığı ilk tarihten bugüne çeşitli değişikliklere gidilmiş, soruların içeriğı kimi akademik çevrelerce sıkça eleştiriyeye tabi tutulmuştur.

⁶⁹ Home Office, **Community Cohesion: A Report of the Independent Review Team** (Ted Cantle tarafından yönetilen), Londra, Her Majesty’s Stationery Office, 2001.

⁷⁰ Home Office, **Building Cohesive Communities: A Report of the Ministerial Group on Public Order and Community Cohesion** (John Denham tarafından yönetilen), Londra, Her Majesty’s Stationery Office, 2001.

⁷¹ “The Home Secretary’s response was to set up a Ministerial Group on Public Order and Community Cohesion to examine and consider how national policies might be used to promote better community cohesion, based upon shared values and a celebration of diversity. At the same time, he also established a Review Team, led by Ted Cantle, to seek the views of local residents and community leaders in the affected towns and in other parts of England on the issues which need to be addressed to bring about social cohesion and also to identify good practice in the handling of these issues at local level.”, Worley, 2005, s. 485.

⁷² Thom Brooks, “The British Citizenship Test: The Case for Reform”, **The Political Quarterly**, Vol. 83, No. 3, Temmuz–Eylül 2012, s. 560.

Başlarda günlük hayat pratiklerinden (su sayaçları, tren seferleri, internet kullanımı) soruların bolca da yer aldığı sınavda yapılan 2007 yılı değişikliği⁷³ ile Birleşik Krallık'ın “tarihi özellikleri ve başarıları” üzerinde durulması kararlaştırılmıştır. Sınava hazırlık için Birleşik Krallık resmi internet sitesinde Home Office'in hazırladığı “Birleşik Krallık'ta Yaşam: Yeni Yerleşenler İçin Rehber” (*Life In The United Kingdom: A Guide For New Residents*) adlı el kitabı sunulmaktadır. Burada kullanılan yeni vatandaşlar yerine “yeni yerleşenler (*new residents*)” ifadesinin, sınava Birleşik Krallık'ta “süresiz yaşama/oturma” hakkı elde etmek isteyenlerin de girmesi dolayısıyla kullanıldığı düşünülebilir. “Süresiz oturma (*indefinite leave to remain*)” talep edenlerin neden vatandaşlık talep edenlerle aynı prosedüre tabii tutulduğu da ayrı olarak ele alınması gereken bir noktadır. El kitabında sınav için beş bölüme ayrılmış bir sınıflandırma yapılsa da, bu incelemede daha detaylı ele alınması nedeniyle, Ines Michalowski'nin çalışmasında yaptığı sınıflandırma tercih edilecektir. *Life In The United Kingdom: A Guide For New Residents* kitapçığında sıralanan beş bölüm aşağıdaki gibidir:

1. Bölüm: Birleşik Krallık'ın değerleri ve ilkeleri (*Values and Principles of the UK*)

Bu bölümde sadece ayrıcalıklar değil, İngiliz vatandaşı olmanın sorumlulukları da ele alınır. Alt başlıkları; Birleşik Krallık'ın değerleri ve ilkeleri, Daimi oturma iznine sahip olma, Sınava girme şeklindedir.

2. Bölüm: Birleşik Krallık nedir/nelerden oluşur? (*What is the UK?*)

Ülkenin formasyonu ve içerdiği ülkelerin yönetimi hakkında sorular bulunur. Buna ek olarak Birleşik Krallık'ın denizaşırı toprakları (*Crown Dependencies and British Overseas Territories*) hakkındaki bilgileri de içerir.

3. Bölüm: Uzun ve şanlı tarih (*A long and illustrious history*)

En uzun bölüm denilebilecek bu bölümde Birleşik Krallık'ın günümüze değin tüm siyasi tarihi ve dünya üzerindeki etkisi üzerine sorular bulunur. Savaşlara ek olarak, tarihteki önemli figürlerine de yer verilir. Alt başlıkları; Erken Britanya, Orta Çağ, Tudorlar ve Stuartlar, Küresel güç, 20.yüzyıl, 1945'ten bu yana Birleşik Krallık şeklindedir.

4. Bölüm: Modern ve müreffeh toplum (*Modern and thriving socieity*)

⁷³ Thom Brooks, 2012, s. 560.

Bu bölüm İngiliz toplumunu bugünkü haliyle ele alır. Gelenekler ve yaşam tarzlarının yanında popüler sporlar, sanat ve kültür türünden aktiviteler hakkında da sorular içerir. Alt başlıkları; Birleşik Krallık'ın bugünü, Din, Gelenek ve görenekler, Spor, Sanat ve kültür, Boş zaman faaliyetleri, İlgi çeken yerler şeklindedir.

5. Bölüm: Birleşik Krallık Hükümeti, kanunlar ve sizin rolünüz (*The UK government, the law and your role*)

Bu bölüm İngiliz demokrasiden, anayasaya, yönetim sistemlerine ve çeşitli uluslararası organlarla olan ilişkileri içerir. Kanunların ve bunlara bağlı olarak vatandaşın toplum içerisinde sahip olması gereken sorumlulukları ölçer. Alt başlıkları; İngiliz demokrasinin gelişimi, İngiliz Anayasası, Hükümet, Birleşik Krallık ve uluslararası kuruluşlar, Kanunlara saygı duymak, Temel ilkeler, Topluluk içindeki rolünüz şeklindedir.

Bu el kitabındaki örneklerden ve Ines Michalowski'nin sınıflandırmasından yola çıkarak “Politik sistem, demokrasi ve hukuk” alt başlığı altındaki sorular aşağıdaki şekilde incelenebilir: Soru 1: ‘Kral ya da kraliçe ülkeyi yönetmez ancak demokratik seçimle insanlar tarafından seçilmiş hükümeti atar. (Doğru-Yanlış)’, Soru 2: ‘Milletvekilleri genel seçimlerde en az kaç yıllığına seçilir?’, Soru3: Medeni kanun örnekleri aşağıdakilerden hangileridir?’, Soru 4: ‘Gelecek bir yıl için hükümet politikalarını özetleyen konuşmayı kim yapar?’, Soru 5: ‘Avam kamarasının konuşmacısı kimdir ya da kim tarafından seçilir?’ Genel olarak derlenmiş⁷⁴ bu beş sorunun temel eksenini ülkenin yönetimi ve “kraliçe” vurgusu olduğundan Rawlsian liberal analizinin biraz dışında devletin “temel özelliklerinin bir tezahürü” şeklinde okunabilir. Müstakbel vatandaşlardan tarafından benimsenilmesi beklenen “tabi olacakları” politik ve hukuki yapının -birtakım detayları da içerecek şekilde- özelliklerini bilmeleridir.

⁷⁴ The United Kingdom Home Office, **Life in the United Kingdom: Official Citizenship Test Study Guide**, Londra, The Stationery Office, 2009. (Çevrimiçi) issuu.com/redsquirrelpublishing/docs/life_in_the_uk_test_free_edition_2013?e=3720248/2436283#search, 9 Mayıs 2014.

“Tarih, coğrafya ve ulusal semboller” alt başlığından sorulan sorular politik sistem, demokrasi ve hukuk alt başlığına oranla daha geniş bir alanı kapsar. Soru 6: ‘1830’larda ve 1840’larda Chartistler diye adlandırılan bir grup oy sisteminde reform için kampanya başlatmıştı (Doğru-Yanlış)’, Soru 7: ‘Hadrian’s Duvarı ne zaman inşa edilmiştir?’, Soru 8: ‘17. yüzyılın ortalarında I. Charles ve Parlamento arasındaki kriz Oliver Cromwell’in İngiltere kralı olmasına yol açmıştır’ (Doğru-Yanlış), Soru 9: ‘1801’de tasarlanan Birleşik Krallık’ın resmi bayrağının yeni formu ne şekilde adlandırılır?’, Soru 10: ‘1832 Reform Hareketi’nin iki önemli yönü nedir?’, Soru 11: ‘Aşağıdakilerden hangisi bir Birleşik Krallık ülkesidir?’ Soru 12: ‘Hangi savaşta İskoç ordusu Cromwell tarafından yönetilen ordu tarafından mağlup edilmiştir?’ Örnek sorularda öne çıkan daha çok 18. ve 19. yüzyıl tarihine verilen ağırlık dikkat çekicidir. Tarihsel açıdan da bakıldığında Birleşik Krallık’ın Sanayi Devrimi’ni takiben yükselişi ve “ideolojiler yüzyılı”⁷⁵ olan 19. yüzyılın hareketliliği bu duruma gerekçe gösterilebilir.

Kilise, devlet ve dini özgürlük alt başlığında örnekler; Soru 13: ‘İskoçya Kilisesi (*Church of Scotland*) ne türden bir kilisedir?’, Soru 14: ‘Birleşik Krallık’taki Protestan Hristiyan gruplar hangileridir?’, Soru 15: ‘St. Andrew nerenin koruyucu azizi (*patron Saint*)dir?’, Soru 16: ‘Birleşik Krallık tarihsel olarak bir ülkedir? (şıklarda; Yahudi, Hristiyan, Hindu, Müslüman) şeklindedir. Soru 15’teki azizler örneğine benzer birçok soru bulunmaktadır ve Birleşik Krallık bölgesel koruyucu azizlere ayrı bir önem atfetmektedir. Öte yandan sınava hazırlık kitabı *Study Guide* “din” bölümü ‘Birleşik Krallık tarihsel olarak Hristiyan bir ülkedir’ cümlesiyle başlamaktadır.⁷⁶ Bu bölümü “Hristiyan kiliseleri ve bayramları” ve “Korucuyu azizler” alt başlıkları izlemektedir.

“Yönetim ve formaliteler” alt başlığı içinde sıralanan sorular, Soru 17: ‘Eğer kendi işinizde çalışıyorsanız verginizi hangi sistemle ödemeniz gerekir?’, Soru 18: ‘Motorlu taşıt sürmek için hangi belgelere ihtiyacınız vardır?’ örneklerinden kabaca

⁷⁵ H. Birsen Örs (Der.), **19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı, Mart 2008, s. 1.

⁷⁶ **Life In The UK Test: Study Guide** (Free Edition), Red Squirrel Publishing, 2013, s. 22-23., Emmanuel Aluko, **Life In The UK: Everyday Knowledge for Residents**, Baseline Educational Services, 2007, s. 19.

özetlenebileceği üzere daha çok idare ile kurulan ilişkilerin günlük bir yansıması şeklindedir.

“Yaşam tarzları (kanuni zeminde)” alt başlığı içerisinde öne çıkanlar genellikle kadın-erkek eşitliği üzerinden üretilen sorulardır. Soru 19: ‘Partnerine (Kadın ya da erkek, evli ya da birlikte yaşayan) karşı şiddet uygulayan kişiye dava açılmaz’ (Doğru-Yanlış), örneğinde görülen kimi kültürde birtakım olaylarda (özellikle kadın-erkek ilişkileri) meşru görülen şiddet kullanımının Birleşik Krallık’ta yasalar önünde suç sayıldığını vurgulamak için seçildiği söylenebilir. Diğer bir örnekte ise; Soru 20: ‘Birleşik Krallık’ta herkes, kim oldukları ya da nereden geldiklerine bakılmaksızın kanunlar altında muameleyi görür?’ şeklindedir.

“Eğitim” alt başlığındaki örnekler, Soru 21: ‘Aşağıdakilerden hangisi okul müdürü veya okul yönetim kurulunun sorumluluklarından değildir?’, Soru 22: ‘Hangi yaş aralığındaki çocuklar okula giderler (Kuzey İrlanda hariç)?’, Soru 23: ‘Hangisi yetişkin eğitim kurslarında genellikle bulunan derslerden değildir?’ şeklinde olup, eğitimin ilköğretim, idari kısım ve yetişkin eğitimi üzerindeki alanlarda durulmaktadır. Özellikle okul eğitimi yaş aralığından sıkça soru gelmektedir.

“Ekonomik düzen ve finans” alt başlığı içerisindeki örnekler, Soru 24: ‘Hangi kabine bakanı ekonomiden sorumludur?’, Soru 25: ‘Birleşik Krallık ne türden bir ekonomiye sahiptir?’ sorularıyla özetlenebilir. Daha ziyade genel ekonomik düzenden soruların sınıflandığı bu bölüme kıyasla, ekonomik ilişkilerin vatandaşın günlük hayatta yüz yüze geldiği pratikleri kapsayan örnekler, iş serbest meslek ve kamu hizmeti ve finansmanları alt başlıklarında incelenen soru tiplerinde görülmektedir.

“İş, serbest meslek” alt başlığında; Soru 26: ‘Eğer kendi işinizin sahibiyse, aşağıdakilerden hangisini yapmanız gerekir?’, Soru 27: ‘Birleşik Krallık’ta ücretli işte çalışan ve serbest meslek erbapları dâhil hemen herkes Ulusal Sigorta Katkısı’nı (*National Insurance Contributions*) ödemeli midir?’ şeklindeki sorularda Birleşik Krallık devletinin Birleşik Krallık’ta çalışanların tabi oldukları kanunları ve sorumluluklarını bilmelerini talep ettiği okunabilir.

“Kamu hizmeti ve finansmanları” alt başlığındaki örnekler; Soru 28: ‘Basit tazminat talebi prosedürü (*small claims*) İskoçya’da ve Kuzey İrlanda’da hangi miktarın altındaki tazminat talepleri için kullanılır?’, Soru 29: ‘Ulusal Sigorta Katkıları için toplanan para ne için kullanılır?’, Soru 30: ‘HM Gelir ve Gümrükler (*HM Revenue and Customs*)⁷⁷ hükümetin hangi departmanıdır?’ şeklinde verilebilir. Özellikle Soru 28 ve 29’a bakıldığında müstakbel vatandaşlardan kamu hizmeti için harcanan meblağları ve miktarları bir kısmıyla bilmeleri istenmektedir. Bunun ötesinde sınavı geçip gerekli prosedürleri tamamlayıp vatandaş statüsü elde ettikten sonra da bu kanunlar çerçevesinde hareket etmeleri gerektiği söylemini barındırmaktadır.

“Sağlık sistemi” alt başlığında Soru 31: ‘Ulusal Sağlık Servisi (*National Health Service*) tüm vatandaşlara (*residents*) ücretsiz sağlık ve tedavi hizmeti sağlar mı?’, Soru 32: ‘Sağlık müfettişleri yeni doğan bebekleri nerede ziyaret ederler?’, Soru 33: ‘Medikal kartı nereden temin edebilirsiniz?’ şeklinde örnekler mevcut olup, bu soru tiplerinde Birleşik Krallık’ın Ulusal Sağlık Servisi’nin sağladığı hizmetlerin bilinip bilinmediği üzerinde durulmaktadır. Ulusal Sağlık Servisi (NHS)⁷⁸, Birleşik Krallık ülkeleri İngiltere, İskoçya Kuzey İrlanda (HSCNI) ve Galler’de ve ülkenin sağlık hizmeti veren resmi kuruluşudur.

Son kategorizasyon olan “Gelenekler ve kamu ahlakı” grubuna gelindiğinde, “yaşam tarzları (sosyal normlar bakımından)” alt başlığındaki örnekler, Soru 34: ‘Kadınların evde kalmaları ve çocuk bakmaları beklenir. (Doğru-Yanlış)?’, Soru 35: ‘Birleşik Krallık’ta başkalarının kendi fikir ve görüşlerine sahip olmaları hakkına saygı duymanız beklenir. (Doğru-Yanlış)?’ şeklindedir. Bu örnekler bakıldığında “beklenir (*expected*)” söylemi dikkat çekicidir. Burada söylemin ardında ifade edilmek istenen, kamu genel normlarının yazısız bir biçimde olduğu ancak herkesin “teamül” yoluyla benimseyerek hareket ettiği yönündedir.

“Gelenekler, ev sahibi ülkenin kültürel özellikleri” alt başlığında, Soru 36: ‘Hangi gelenekler ya da festivaller her yıl Kasım ayında düzenlenir?’, Soru 37: ‘*Guy Fawkes*

⁷⁷ HM Revenue and Customs, (Çevrimiçi) www.hmrc.gov.uk, 17 Mayıs 2014.

⁷⁸ **National Health Service**, (Çevrimiçi) www.nhs.uk, 18.05.2014.

Gecesi'nde ne için anma yapılır?', Soru 38: 'Geleneksel olarak Kuzey İrlanda ile ilişkilendirilen yemek hangisidir?', Soru 39: 'Birleşik Krallık'taki geleneksel bar oyunu hangisidir?', Soru 40: 'Anma Günü'nde (*Remembrance Day*) geleneksel olarak insanlar hangi çiçekleri takmaktadırlar?' örnekleri verilebilir. Buradaki söylem ilişkisi Britanya'nın tarihi-kültürü özellikleri ve kalıplaşmış gelenekleri üzerinden kurulması yönünden dikkat çekicidir. Tarihsel geleneklere ek olarak Soru 39'da görülen "bar oyunu" örneği gibi günlük hayatın içerisinde yer etmiş alışkanlıklara da yer verilmektedir.

"Görgü kuralları" alt başlığında, Soru 41: 'Eğer bir barda başkasının birasını kazara dökerseniz ne yapmanız gerekir?', Soru 42: 'Yeni bir eve ya da apartmana taşındığınızda ne yapmanız gerekir?' örnekleri verilebilir. Farklı kültürden gelen insanları bir "üst kültür"de birleştirmek ve saygı çerçevesinde günlük hayatın içerisine dâhil etmek söylemi bu soruların söylem zeminini oluşturduğu söylenebilir. Özellikle Soru 42'de komşulara nasıl hitap edileceği ve birbirlerine yardım edebilmesi için kibarca kendini tanıtmayı doğru yanıtı şıklarda verilmiştir.

Son alt başlık olan "Diğer" bölümünde ise daha Avrupa Birliği ilişkilerine odaklı sorular göze çarpmaktadır. Soru 43: 'Avrupa Parlamentosu için seçimler kaç yılda bir yapılır?', Soru 44: 'AB, altı Batı Avrupalı devlet tarafından kurulmuştur?', Soru 45: 'Birleşik Krallık, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (*European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms*) ne zaman imzalamıştır?', Soru 46: 'Florence Nightingale 19. yüzyılda çocukların eğitimine yaptığı katkıyla ünlüdür? (Doğru-Yanlış)' örneklerine bakıldığında da "diğer" alt başlığının çoğunlukla AB'nin temel kurumları ve Birleşik Krallık-AB ilişkileri söylemi üzerinden üretildiği gözükmektedir.

2.1.2. Birleşik Krallık'ın "Yücelttiği Değerleri"

2013 yılında Home Office yaptıkları ikinci büyük değişiklikte sınavda "Britanyalı olmanın kalbindeki değerlere ve ilkelere"⁷⁹ odaklanacağını bildirmiştir. Bu minvalde

⁷⁹ "UK Citizenship Test To Cover Britain's Greats" 28 Ocak 2013, BBC News, (Çevrimiçi) www.bbc.com/news/uk-21221773, 8 Mayıs 2014.

gelecek sorular “Londra Trafalgar Meydanı’nda heykeli olan ve 1805’te bir deniz savaşında ölen amiralin ismi nedir?” ya da “Hangisi İngiliz bölgesi Wiltshire’da bulunan tarih öncesi döneme ait kent simgesidir?” türünde daha çok kültüre ve tarihi değerlere atıfa ağırlık verecek şekilde hazırlanması planlanmıştır. Bu değişiklikler “Uzun ve şanlı tarih (*A long and illustrious history*)” bölümüne ve tarihi figürlerine daha ağırlık verileceğine işaret etmektedir.

Bunun yanında çalışma kitabı olan ‘Birleşik Krallık’ta Yaşam: Yeni Yerleşenler İçin Rehber’ göçmenlerin benimsemesi gereken “İngiliz değerleri”ni şöyle sıralar⁸⁰ (*fundamental principles of British life*):

- Demokrasi
- Hukukun üstünlüğü
- Bireysel özgürlük
- Farklı inanç ve düşüncelere karşı anlayış
- Toplum hayatına katılım

Bunlara ek olarak müstakbel vatandaşlardan İngiliz toplumu içinde yaşarken uymaları gereken kurallar da belirtilmiştir. Bunlar:

- Kanunlara saygı duymak ve uymak,
- Başkalarının fikirleri başta olmak üzere haklarına saygı duymak,
- Başkalarına adaletli davranmak,
- Kendinizi ve ailenizi gözetmek,
- Yaşadığınız bölgenin ve çevrenin bakımıyla ilgilenmek

şeklinde sıralanmıştır. Bu maddelerde “başkaları” ve “saygı” ifadelerine vurgu dikkati çekmektedir. Öte yandan bireysellik üzerinden toplum yaşamının ve sorumlulukların

⁸⁰ **Life in the United Kingdom: A Guide for New Residents**, TSO Publishing (Home Office adına) 3. Baskı, 2013,s. 7.

tanımlanmış olması da göze çarpmaktadır. Birleşik Krallık devletinin bunun karşılığında sundukları ise (*in return, the UK offers*);

- Din ve inanç özgürlüğü,
- İfade özgürlüğü,
- Adil yargılanma hakkı,
- Haksız ayrımcılığa karşı özgürlük,
- Hükümet seçimlerine katılma hakkı

şeklindedir. Birleşik Krallık hükümeti vatandaşlarına sunduğu hakları özgürlükler ve katılım üzerinden tanımlamaktadır. Katılım faktörüne vurgunun sıkça yapılması ABD örneğiyle kıyaslanırken göze çarpan unsurlardan biri olacaktır.

2.1.3. *Life In The UK* Sınavı İçin Eleştiriler ve Öneriler

2012 yılında Thom Brooks *The British Citizenship Test: The Case for Reform*⁸¹ makalesinde sınav için 2007 yılından bu yana kapsamlı bir içerik değişimine gidilmediği, mevcut bir değişimin acilen gerekli olduğunu savunarak üç başlık altında değişiklik önerilerini sıralamıştır :

Öneri 1. Güncelleme ve gözden geçirme ihtiyacı (*the need to revise and update*): Buna gerekçe olarak 2007 yılından bu yana gerek istatistiki bilgilerin gerekse de hükümet uygulamalarının değişmiş olmasını göstermektedir. Buna örnek olarak da 2001 yılı nüfus sayımı rakamları doğrultusunda cevapların belirlendiği gösterilmiştir.

Öneri 2. İngiliz hukukunu ve tarihini dâhil etme ihtiyacı (*the need to include British history and law*): Her ne kadar çalışma kitabında “ bir ülkeyi anlamak için tarihi hakkında bir şeyler bilmek gerekir” ifadesi her alsa da, tarihçiler tarihin hangi döneminden sorulara ağırlık verileceği konusunda kararsızdırlar.⁸² Bu konu bazı

⁸¹ Brooks, 2012.

⁸² Home Office, *Life in the United Kingdom*, s. 7.

yönleriyle tarafsızlık tartışmalarını beraberinde getireceği için çekincede kalınmış bir noktadır.

Öneri 3. Göçmenlerden beklentilerimizi gözden geçirme (*the need to rethink our expectations of immigrant knowledge*): Sınav, müstakbel vatandaşlar için bir bariyer oluşturmak yerine bir köprü vazifesi görmelidir. Bu noktada göçmenlerin tecrübelerinden de öğrenilecek çok şey vardır.

2. 2. *Life In The UK* Sınavının Söylem ve Jeneolojik Köken Analizi

Birleşik Krallık'ın müstakbel vatandaşları ve daimi ikamet talep edenler için uygulamaya koyduğu sınavı, bir test olmaktan öte hükümet politikalarının ne yönde olduğuna dair kodlar içeren bir düşünce yapısını yansıtır. Mireille Paquet, Birleşik Krallık ve Kanada'yı kıyasladığı çalışması "*Beyond Appearances: Citizenship Tests in Canada and the UK*"⁸³, de sınavı sivil entegrasyonu teşvik eden özelliğinin yanında göçü kontrol altında tutan bir mekanizma olarak görmektedir. Buna ek olarak, sınavın doğuşunun 2002 politik ajandasının vatandaşlığa verdiği ağırlık ve patlak veren ayaklanmalarla paralel olduğu görüşünü⁸⁴ paylaşmaktadır.

Bir imparatorluk geleneğinden gelen Birleşik Krallık devletinde, bilgi-güç ilişkisi "köklü gelenekler" üzerinden tanımlanmıştır. Bu özelliğinden ötürü de müstakbel vatandaşlardan benimsenmesi beklenen değerler de bu minvalde şekillenmiştir. *Life In The UK* sınavı belirlediği beş başlıkta da "devlet değerleri" söyleminin izlerini görmek mümkündür. Söyleminde devletin "yüce" olduğu vurgusu hâkimdir.

Etzioni'nin sınıflandırması⁸⁵ ile ilişkilendirecek olursak, *Life In The UK* sınavı soru tipleri ve kullandığı dil dikkate alınırsa "neo-komüniter" gruba dâhil edilebilir. "Sorumluluk" prensibine ağırlık veren bu yaklaşımda vatandaşlar hem tek başına haklar taşıyan bireyler hem de aynı zamanda birbirlerine karşı ve geniş çapta da topluluğa karşı sorumluluk üstlenen kişiler olarak görüldüğünden Birleşik Krallık "toplum" vurgusu

⁸³ Mireille Paquet, "Beyond Appearances: Citizenship Tests in Canada and the UK", **Journal of International Migration and Integration**, Mayıs 2012, Vol. 13, Sayı 2, s. 243-260.

⁸⁴ A.e., s. 250.

⁸⁵ Etzioni, 2010, s. 358.

yapan soru türlerinde bu izler görülür. Ancak bu grubun devlet ve toplum arasında bir çizgi çekip ve ulusu “devlete yatırım yapan” bir topluluk olarak görme anlayışı Birleşik Krallık için tam anlamıyla geçerli değildir. Müstakbel vatandaşların salt bilgidен ziyade sorumluluk almaya hazır olup olmadığını ölçtüğü özelliğı bu noktada onu ayrı kılmaktadır. *Life In The UK* sınavı aynı zamanda Foucault’un “cezalandırıcı bir araç”⁸⁶ bakış açısı olarak gördüğü, sınıflandırmayı, nitelendirmeyi ve “cezalandırmayı” mümkün kılan bir denetim mekanizması ile normalleştirilmiş bir bağlam yarattığı düşüncesine bir örnektir. Belirli metotlar ve çalışma kitapları ile öğrenilmesi beklenen bilgilerin test edildiğı sınavda gerekli puana erişemeyenlerin dışarıda bırakılarak, kişileri belirli normlar ve davranış kalıpları ile kaynaştırarak onları belirli amaç ve hedeflere doğru ittiğı örneğinden yola çıkar. Aynı zamanda “Foucault, öznenin nesneleştirilmesini incelerken kaçınılmaz olarak iktidarı anlamaya ve çözmeye çalışmış, iktidarın işleyişinin özneye ve bedene etkisini incelenmiştir.”⁸⁷ Buradaki özne ve bedenler müstakbel vatandaşlar olurken, aynı zamanda vatandaşlaştırılma sürecinde nesnelleştirilirler. İktidar ise kendi söylemini yeniden üretme imkanı bulur.

Klasik ulus-devlet tanımından gittikçe uzaklaşan değerlerle inşa edilen yeni vatandaşlık kurgusundaki klasik bağların, *Life In The UK* sınavındaki yer alış şekline baktığımızda bayrak, milli semboller gibi kavramların ‘Birleşik Krallık nedir/nelerden oluşur?’ bölümünde yer aldığı, ancak esas vurgunun bölgeler ve yönetim biçimlerine yapıldığı görülmektedir. Müstakbel vatandaşlar, devletin ürettiğı söylemdeki yerinde, yeniden üretilen bilgiyi taşıyarak hedeflerine ulaşmış olurlar. Bu süreçte onlardan benimsenmeleri gereken değerler de bu üretilmiş bilgi ile tazelenir.

Jeneolojik bir analizde ise derinleme inceleme kelimelerin soy kütüğüne inerek yapılır, ancak bu çalışmada devletin dâhil etmeye değer gördüğü unsurlar üzerinden bir değerlendirme yapılmaktadır. Ulus-devletin modernite ile kurduğu ilişkide kapsayıcı ve dışlayıcı unsurlar bulunduğundan Birleşik Krallık hükümeti de bu unsurları işleyerek

⁸⁶ Foucault, 1977.

⁸⁷ Özlem Kalan, “Foucault’un Biyopolitika Kavramı Bağlamında Moda ve. Beden: Vouge Dergisi Üzerinden Bir Söylem Analizi”, **Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi**, Temmuz 2014 Cilt 8 Sayı 3, Konya, s. 142.

sınavlarının dilini düzenlemektedir. Bu noktada kimlik-vatandaşlık ilişkisi de kapsanan ve dışlanan unsurların alt metnini oluşturmaktadır. Gray ve Griffin'e göre, özellikle son yıllarda vatandaşlık hakkındaki tartışmalar artan bir şekilde kimlik tartışmaları tarafından domine edilmeye başlanmıştır.⁸⁸ İkisi arasında hangi noktalarda bağ kurulup kurulamayacağına dair tartışmalar olmakla beraber, post modern dünyada vatandaşlık kavramsallaştırılmamızın nasıl olması gerektiği bağlamında kimliklerin bir problem oluşturduğu üzerine hemfikir yaklaşımlar⁸⁹ mevcuttur. Çatışma unsurları olarak görülen farklılıklar da kimlik tartışmaları üzerinden vatandaşlık kavramı ile harmanlanmaktadır. Azınlık haklarının vatandaşlık hakları zemininde hangi konuma oturtulacağı, pozitif ayrımcılık uygulanacak alanların ne ölçüde ele alınacağı bu duruma örnek teşkil eder.

⁸⁸ Gray, Griffin, 2014, s.300.

⁸⁹ Judith A. Howard, "Social Psychology of Identities", **Annual Review of Sociology**, Sayı. 26, 2000, s. 367-393., Engin F. Isin, Patricia K. Wood, **Citizenship and Identity**, Politics and Culture Series, Londra, Sage Publishing, 1999., Chantal Mouffe, "Feminism, Citizenship, and Radical Democratic Politics", **Social Postmodernism: Beyond Identity Politics**, Linda Nicholson, Steven Seidman (Ed.), Cambridge, Cambridge University Press, 1995.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AMERİKA BİLEŞİK DEVLETLERİ UYGULAMALARI

3.1. *Naturalization* Sınavı

Amerika Birleşik Devletleri, *Naturalization Test* adını verdiği vatandaşlık sınavını iki aşamalı yapmaktadır. Vatandaşlık bilgisinin ölçüldüğü (*civics test*) sözlü kısım ve İngilizce bilgisinin ölçüldüğü yazılı kısım sınavın çekirdeğini oluşturmaktadır. Sözlü sınavda başarılı olabilmek için 10 sorunun 6'sına doğru yanıt vermek gereklidir. Sınava başvurabilmek için gerekli kriterlerin başlıcaları: 18 yaş ve üzeri olmak, “iyi ahlaki karaktere sahip olmak”, “anayasaya bağlı olmak”, İngilizce ve vatandaşlık bilgisine sahip olmak şeklinde sıralanır.⁹⁰ Bu kriterlere ek olarak detaylı oturum duruma ilişkin şartlar kategorisi de bulunmaktadır.

Sınavın tarihçesi 1952 yılındaki Göç ve Vatandaşlık Yasası'na (*The Immigration and Nationality Act of 1952*) dayanmaktadır. Yasayı düzenleyen kişilerin Senatör Pat McCarran ve Kongre üyesi Francis Walter olması sebebiyle "*McCarran-Walter Act*" ismiyle de bilinmektedir.⁹¹ Bu yasa ABD tarihinde göçmenliğe dair bir köşetaşını oluşturmaktadır. Ancak sınavın bugünkü haline evrilmesi süreci, 1980'lerin sonunda yapılan düzenleme ile sınavın getirilmesi, 2001'de Göç ve Vatandaşlık yasasının yeniden düzenlenmesi ve ardından da 2008 yılında *Naturalization* sınavının belirli bir formata oturtulması ile gerçekleşmiştir.⁹²

Naturalization sınavına başvuru ücreti toplamda 680 Amerikan Doları'dır.⁹³ Bu ücret form ücreti adı altında alınmakla birlikte birtakım ek ücretleri (*biometric fee*) de içermektedir.

⁹⁰ US Citizenship and Immigration Services, **Who Is Eligible for Naturalization?** (Çevrimiçi) www.uscis.gov/sites/default/files/files/article/chapter4.pdf, 3 Mayıs 2014.

⁹¹ Anna Ochoa O'Leary (Ed.), **Undocumented Immigrants of The United States: An Encyclopedia of Their Experience Vol.1**, California, Greenwood Publishing, 2014, s.372.

⁹² Oded Löwenheim; Orit Gazit, 2009, s. 150.

⁹³ US Citizenship and Immigration Services (Çevrimiçi) www.uscis.gov/forms?topic_id=1128&search_q=, 3 Mayıs 2014.

2013 yılı verileri doğrultusunda⁹⁴ uluslararası göçmenlerin en çok yaşadığı ülkelerin başında Amerika Birleşik Devletleri gelmektedir. (46 milyon) Amerika'yı Rusya Federasyonu (11 milyon), Almanya (10 milyon), Suudi Arabistan (8 milyon) ve Birleşik Krallık (8 milyon) izlemektedir. Soğuk Savaş sonrası konjonktürde de Birleşmiş Milletler nüfus verileri 1990-2013 yılları arasında en çok uluslararası göç alan ülkenin yine Amerika Birleşik Devletleri olduğunu işaret etmektedir.⁹⁵ Bu kadar yoğun bir göç dalgasını kontrol altında tutabilmenin ve sistematik olarak vatandaşlık taleplerine yanıt verebilmenin yolu formüle edilmiş bir sınav uygulamasından geçmektedir.

3.1.1. Uygulanmaya Başlandığından İtibaren Bugüne Sınav Sorularının İçeriği

Sözlü yapılan *Naturalization* sınavında sorulan sorularda adayın başarısı, sınavı yapan kişinin elinde bulunan rehberdeki cevaplarla büyük ölçüde örtüşen yanıtlar vermesi ile ölçülür. Sorular Amerikan devletin ve tarihinin temel esaslarına dayanır. ABD Vatandaşlık ve Göçmenlik Bürosu (USCIS) sınavın temel başlıklarını şu şekilde sıralamıştır⁹⁶: “Amerikan demokrasinin ilkeleri”, “Hükümet sistemi”, “Haklar ve sorumluluklar”, “Kolonyal süreç ve Bağımsızlık”, “1800’ler, Yakın dönem Amerikan tarihi ve diğer önemli tarihsel bilgiler”, “Coğrafya, semboller ve tatiller”.

USCIS resmi internet sitesinde 100 adet gerçek sınav sorularıyla eşdeğer çalışma soruları sıralanmıştır.⁹⁷ Bu sınav soruları İngilizce’ye ek olarak İspanyolca, Çince, Korece, Arapça, Vietnam dili ve Filipin dilinde (Tagalog) de hazırlanmış olmakla birlikte, 65 yaş üstü olup 20 yıl ve üzeri daimi ikamet edenler için muafiyetleri bulunan

⁹⁴ “The number of international migrants worldwide reaches 232 million”, **Population Facts**, No 2013/2, Eylül 2013, United Nations, Department of Social and Economic Affairs, Population Division.

⁹⁵ a.e.

⁹⁶ US Citizenship and Immigration Services, **Naturalization Test Redesign Project: Civics Item Selection Analysis**, Ocak 2008, s. 7-8.

⁹⁷ US Citizenship and Immigration Services , **Civics questions and Answers for the Naturalization Test**, (Çevrimiçi)

www.uscis.gov/citizenship/seeallsectionitemstitle/Civics%20Questions%20and%20Answers%20for%20the%20Naturalization%20Test/55254?destination=node/41140, 17 Mayıs 2014.

daha az başlıktan sorunun olduğu bir seçenek⁹⁸ de ayrıca belirtilmiştir. Sınav sorularının ABD Vatandaşlık ve Göçmenlik Bürosu tarafından hazırlanmış ve erişime açık hali Ek 1’de verilmiştir.

“Amerikan demokrasinin ilkeleri (*Principles of American democracy*)” başlığındaki örnekler Soru 1: ‘Ülkenin en yüksek hukuku nedir?’, Soru 2: ‘Anayasa ne yapar?’, Soru 3: ‘Halkın kendi kendini yönetmesi anayasada üç kelime ile ifade edilir. Bunlar hangileridir?’, Soru 4: ‘Düzenleme (*Amendment*) nedir?’, Soru 5: ‘Anayasada yapılan ilk 10 düzenlemeyi ne şekilde adlandırıyoruz?’, Soru 6: ‘Anaysada kaç tane düzenleme vardır?’, Soru 7: Bağımsızlık Bildirgesi’ndeki (*Declaration of Independence*) iki hak nelerdir?’, Soru 8: ‘ABD’deki ekonomik sistem nedir?’ ve Soru 9: ‘Din özgürlüğü (*freedom of religion*) nedir?’ şeklindedir. Sorulara genel olarak bakıldığında başlığın “demokrasi ilkeleri” olması, ancak içeriğinde daha çok hukuk ve anayasa konulu sorular bulunması söylemlerde ve cevaplarda ilk dikkati çekendir. Bu başlıktaki soruların hiçbirinde “demokrasi” sözcüğü yer alamayıp sadece Soru 9’da bir “özgürlük” alanı sorulmaya gerek görülmüştür.

“Hükümet sistemi (*System of Government*)” başlığında Soru 10: ‘Federal kanunları kim yapar?’, Soru 11: ‘Hükümetin bir organının ya da bölümünün ismini söyler misiniz’, Soru 12: ‘Hangisi hükümetin bir organının çok güçlü olmasını engeller?’, Soru 13: ‘Yürütme organının başında kim vardır?’, Soru 14: ‘ABD Kongresi’nin iki kolu hangileridir?’, Soru 15: ‘Orada kaç tane senatör bulunur?’, Soru 16: ‘Şu anki ABD başkanının adı nedir?’, Soru 17: ‘Yasa tasarısını kim veto eder?’, Soru 18: ‘Yürütme organı ne yapar?’, Soru 19: ‘Eyaletinizdeki vali kimdir?’, Soru 20: ‘Eğer ABD Başkanı görevine devam edemeyecek durumdaysa yerine kim geçer?’ şeklinde sorular bulunmaktadır. Bu başlığın soruları Amerikan demokrasinin ilkeleri başlığına oranla daha kalabalıktır ve yasama-yürütme-yargı organlarının işleyişine ilişkin çeşitli sorular bulunmaktadır. Söylemler içerisinde devlet yönetiminin temel ilkelerini bilmenin ölçülmesinin yanında, Soru 19’da olduğu gibi herkesin yaşadığı eyaletin kimin

⁹⁸ US Citizenship and Immigration Services, **Civics Questions for the 65/20 Exemption**, (Çevrimiçi) www.uscis.gov/sites/default/files/USCIS/Office%20of%20Citizenship/Citizenship%20Resource%20Center%20Site/Publications/PDFs/65-20q.pdf, 18 Mayıs 2014.

tarafından yönetildiğine ilişkin bilgiye sahip olması da beklenmektedir. Dikkat edilmesi gereken bir nokta da “devlet” yönetimi “*system of government*” şeklinde ifade edilmiştir. Türkçe’de karşılığının “hükümet” olması sebebiyle bu kelime tercih edilmiştir.

“Haklar ve sorumluluklar (*Rights and Responsibilities*)” başlığı altındaki sorular, Soru 21: ‘ABD’de yaşayan herkesin sahip olduğu iki hak hangileridir?’, Soru 22: ‘Anayasada kimlerin oy verebileceğine dair dört tane düzenleme vardır. Bunlardan birini söyleyiniz.’, Soru 23: ‘Sadece ABD vatandaşları için olan bir sorumluluğu söyleyiniz.’, Soru 24: ‘Sadakat yemini ederken neye sadık olduğumuzu gösteririz?’, Soru 25: ‘ABD vatandaşı olurken verdiğiniz sözlerden biri hangisidir?’, Soru 26: ‘Federal vergi formlarını göndereceğiniz son tarih ne zamandır?’, Soru 27: ‘Vatandaşların Başkan seçiminde oy verebilmesi için kaç yaşında olması gerekir?’ şeklindedir. Bu örneklerde görülen söylem anayasada çizilmiş bazı sorumlulukların (Soru 22) yanında vatandaşlık prosedürleri gereği yapılması gereken ritüeller (Soru 24) ve birtakım idari sorumlulukların (Soru 26) bilinmesi beklendiğidir.

“Kolonyal süreç ve Bağımsızlık (*Colonial Period and Independence*)” başlığının soruları, Soru 28: ‘Amerika’ya sömürgecilerin gelmelerini bir nedeni neydi?’, Soru 30: ‘Avrupalılar gelmeden önce Amerika’da kim yaşıyordu?’, Soru 31: ‘Hangi gruptan insanlar Amerika’ya getirildi ve köle olarak satıldı?’, Soru 32: ‘Bağımsızlık Bildirgesi’ni (*Declaration of Independence*) kim yazmıştır?’, Soru 33: ‘13 tane orijinal eyalet vardır, bunlardan üçünü sayınız.’, Soru 34: ‘Anayasa ne zaman yazılmıştır?’, Soru 35: ‘Ülkemizin Babası (*Father of Our Country*) kimdir?’ şeklindedir. Bu sorulardaki söylem Soru 28’de de olduğu gibi hem sömürge nedenleri hem de bağımsızlığa giden süreçte öne çıkan detayların (Soru 32, 33) bilinmesi üzerinden üretilmiştir. Soru 35’teki “ülkemizin babası” ifadesi ise Amerikan tarihinde sıkça atıf yapılan bir ifadedir.

“1800’ler, Yakın dönem Amerikan tarihi ve diğer önemli tarihsel bilgiler (*1800s, Recent American History and Other Important Historical Information*)” başlığı içerisinde Soru 36: ‘1803’te ABD’nin Fransa’dan satın aldığı toprak hangisidir?’, Soru 37: ‘1800’lerde ABD’de tarafından savaşılan bir savaşı söyleyiniz.’, Soru 38: ‘Kuzey ve Güney arasındaki Amerikan Savaşı’nın ismini söyleyiniz.’, Soru 39: ‘İç Savaşa yol açan

bir problemi söyleyiniz.’, Soru 40: ‘Susan B. Anthony ne yapmıştır?’, Soru 41: ‘1900’lerde ABD’nin girdiği bir savaşın ismini söyleyiniz.’, Soru 42: ‘1. Dünya Savaşı boyunca ABD Başkanı kimdi?’, Soru 43: ‘İkinci Dünya Savaşı’nda ABD hangi ülkelerle savaşmıştır?’, Soru 44: ‘Soğuk Savaş boyunca ABD’deki temel endişe neydi?’, Soru 45: ‘Martin Luther King, Jr ne yapmıştır?’, Soru 46: ‘11 Eylül 2001’de ABD’de meydana gelen büyük olay neydi?’ şeklindeki sorular görülür. Bu sorular içerisinde ilk dikkati çeken “savaş” söylemine verilen ağırlık ve üretilen soruların bir nevi “savaşlar tarihi” biçiminde olduğudur. Kimi önemli isimlere de yer verilmekle birlikte (Soru 40, 45), ABD’nin karşı karşıya olduğu tehditler (Soru 44, 46) hatırlatılarak “anti-komünizm” ve “terör” algısının canlı tutulmasının amaçlandığı söylenebilir.

“Coğrafya, semboller ve tatiller (*Geography, symbols and holidays*)” başlığı “bütünleştirilmiş vatandaşlık (*integrated civics*)” bölümü altında işlenmiştir. Verilen sorular, Soru 47: ‘ABD’deki iki en uzun nehrin ismini söyleyiniz.’, Soru 48: ‘ABD’nin batısındaki okyanus hangisidir?’, Soru 49: ‘Bir Amerikan toprağı (ülkesi) söyleyiniz.’, Soru 50: ‘Özgürlük Anıtı nerededir?’, Soru 51: ‘Bayrakta neden 13 çizgi bulunmaktadır?’, Soru 52: ‘Ulusal marşın ismi nedir?’, Soru 53: ‘Bağımsızlık Günü’nü ne zaman kutlarız?’, Soru 54: ‘İki Amerikan milli bayramının ismini veriniz.’, Soru 55: ‘Kanada ile sınırı olan bir eyalet söyleyiniz.’ şeklindedir. (Bu kısımda soruların hemen hepsine yer verilmiştir) Ağırlıkta olan, ABD’nin coğrafi özellikleri ve komşuları üzerinden üretilen soruların varlığı ve milli bayramların kısıtlı bir şekilde sorulduğudur. Vatandaşlık kodları olarak gösterilebilen milli marşın ve bayrağın da bu grupta söylem yaratımında önem arz ettiğine işaret edilebilir.

3.1.2. Amerikan Değerleri

Amerikan değerlerini tanımlamak için onu Avrupa örneği üzerinden farklılıklarıyla ele almak tartışma zeminini görmemizi kolaylaştıracaktır. Oliver Leaman’ın deyiimiyle “Avrupa ve Amerika değerleri arasındaki kontrast Avrupa için bir değerler ve inançlar sistemi tanımlamakta önemlidir, nedeni çok net bir kontrast olduğundan değil ama farklı

kıtaları tanımlamak için bazı ana farklar ortaya koyma gerekliliğindedir.”⁹⁹ Bu kontrastların başında, ABD’nin devlete askeri bir rol atfeden ‘savunma’ ağırlıklı bir ideolojiye sahip olması gelmektedir. Kıta Avrupası ve Birleşik Krallık’ta ise devleti sosyal yönüyle ön plana çıkaran, daha ‘barış merkezli’ bir model karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada sağlık hizmetleri, refah devleti ve hükümetin vatandaşlarının hayatlarına dâhil olmasının artırılması genel bir sosyal demokrat Avrupa politikasıdır ve belki de Obama rejiminin başlamasıyla bir Amerikan politikası olmaya da başlamıştır ama kıtalar arasındaki önemli kontrast hala sürmektedir.¹⁰⁰

L. Robert Kohls, 1984 yılında Amerikalıların Yaşadığı Değerler’i¹⁰¹ (*Values Americans Live By*) on üç maddede aşağıdaki gibi sıralamıştır:

-Çevre üzerinde kişisel kontrol (*Personal control over the environment*)

Bu kaderci anlayışı reddeden, insanoğlunun doğayı kontrol altına alabilmesini normalleştiren bir özelliktir. (Amerikalılar Ay’ı keşfetmişlerdir, çünkü onlar için yeryüzünün sınırları yoktur.)

-Değişim (*Change*)

Amerikan anlayışında değişim kaçınılmaz olarak gelişim, ilerleme ve büyümeyle ilişkilendirilir. Buna ek olarak bu ilk iki maddenin çok çalışmanın ‘yüce’ oluşuyla da birlikte Amerikalılar ‘her şeyi yapabilecek’ kapasitede oldukları inancıyla birleştirilir.

-Zaman ve onun kontrolü (*Time and its control*)

Zaman sözcüğü ortalama Amerikalı için azami önemdedir. Bu durum, Amerikan günlük yaşamının zamanı refere eden birçok sözcükle dolu oluşunda görmek mümkündür. Zaman, ‘kazanılması’, ‘doldurulması’, ‘ziyan edilmesi’, ‘kaybedilmesi’, ‘harcanılması’ gibi birçok fiille ilişkilendirilen bir kavramdır. (*Time is something to be “on” to be “kept,” “filled,” “saved,” “used,” “spent,” “wasted,” “lost,” “gained,” “planned,” “given,” “made the most of,” even “killed.”*)

⁹⁹ “The suggestion here is that while there are certainly important differences between the social attitudes of many Americans and Europeans, and although believing in the existence of such differences is important in defining the contrast between the continents, in fact the difference is not that large.” Oliver Leaman, a.y.

¹⁰⁰ Leaman, a.y.

¹⁰¹ L. Robert Kohls, “The Values Americans Live By”, **The Washington International Center**, Washington, D.C., Nisan 1984.

-Eşitlik/Eşitlikçilik (*Equaility/Egalitarianism*)

Amerikan toplumunda herkese ‘hayatta başarılı olmaları için’ eşit imkanlar tanındığı düşüncesine inanılır.

-Bireysellik ve mahremiyet (*Individualism and Privacy*)

Bireysellik, Batı dünyasında Rönesans’tan bu yana geliştirilen bir düşüncedir ancak, ABD için abartılı hale gelmiş şeklini 20. Yüzyıldan itibaren almaya başlar. Mahremiyet ise sadece pozitif bir şart barındırmakla kalmaz, bütün insanların eşit bir biçimde sahip olması gereken bir hak olduğu düşüncesi hâkimdir.

-Kendi kendine yardım konsepti (*Self-help concept*)

ABD toplumunda başarı elde edildiğinde, kişi ailesinden ve sosyal çevresinden bağımsız bir biçimde sadece ve sadece bireysel olarak pay çıkarma hakkını kendinde görür. Ortalama bir İngilizce sözcükte en azından 100’den fazla ‘kendi’ ön ekli birleşik kelime bulmak mümkündür. (*self-confidence, self-conscious, self-contented, self-control, self-criticism, self-deception, self-defeating, self-denial, self-discipline, self-esteem, self-expression, self-importance, self-improvement, self-interest, self-reliance, self-respect, self-restraint, selfsameness, self-sacrifice*) Bu türden kelimelerin direkt karşılığını birçok dilde bulmak hemen hemen imkânsızdır. ‘*Self-made man/woman* (kendi kendini yetiştirmiş insan)’ sözcüğü de 20. yüzyıl Amerikasında yer edinmeye başlamıştır.

-Yarışma ve serbest girişim (*Competition and free enterprise*)

Amerikan toplumunda yarışma ruhunun her birey için en iyisini getireceğine inanılır. Mücadele ve zorluklar kişiyi en iyiyi ortaya çıkarmaya iter ve bu nedenle serbest girişimler ve rekabet ekonomisi nihayetinde herkes için iyi sonuçlar doğurur.

-Gelecek yönelimi (*Future orientation*)

Gelecek ve ilerleme yüceltilirken, geleceğin her daim geçmişten ‘daha iyi ve büyük mutluluğu’ getireceği inancı hâkimdir.

-Hareketlilik/İş Yönelimi (*Action/work orientation*)

Amerikan iş hayatının tam anlamıyla dolu geçirilmesine büyük önem atfedilir. ‘*Keep busy* (sürekli meşgul olma)’ ifadesi bunun en yaygın örneğidir. Bu durumun çoğu zaman

işkolizme dönüştüğü haller de mevcuttur. Şirket müdürleri bile zaman zaman fiziksel güç gerektiren işleri üstlenirler ve bu eylemleriyle diğerlerinin saygınlığını kazanırlar.

-Resmi olmama (Informality)

Batı Avrupa ile kıyaslandığında bile, Amerikalılar çok gayri resmi bir topluluk olarak gözükmektedir. Bunun bir örneği olarak patronlar, çalışanlarından onlara ‘Sayın, Bay’ gibi ön ekler yerine isimleriyle hitap etmelerini istemektedirler. Bu durum kesinlikle bir küçük düşürücü bir hareket değil, tersine isim yerine ‘Mr.’, ‘Mrs.’ gibi ön eklerle çağrılmaları rahatsız edici hissetmelerine neden olur. Kılık kıyafet seçimlerinde de bu gayri resmiliğin izlerini görmek mümkündür.

-Açıklık, aleniyet ve dürüstlük (Directness, openness and honesty)

Amerikalıların için hoş olmayan durumları açıklarken bile direkt olmayan ifadeler kullanmak yerine gayet net bir şekilde açık olmayı tercih etmeleri, başka kültürden gelen yabancıların gözünde küçük düşürücü algılanabilir. 1970’ler Amerikasında kendine güvenirlilik kurslarının (*assertiveness training courses*) açılmaya başlanmış olması bu durumun bir yansımasıdır.

-Uygulanabilirlik ve verim oranı (Practicality and efficiency)

Amerikalılar aşırı derecede realist, ve pragmatik olmaları ile ön planda kabul edilirler. Subjektif ve duygusal hareket etmek küçük düşürücü karşılanırken, rasyonelite ve objektivite yüceltilir. ‘Deneme-yanılma (*trial and error*)’ yönteminin problem çözmede kıtas oluşu uygulanabilirliğin bir yansıması olarak gösterilir.

-Materyalizm/Yatırım (Materialism/Acquisitions)

Amerikalılar sahip oldukları materyalleri yoğun çalışmalarının bir sonucu olarak görürler ve o derecede sahiplenirler.

Yukarıda sıralanan maddeler çok genel bir çerçevede ifade edilmekle birlikte, Amerikan değerlerinin sosyal yansımasını göstermesi açısından faydalıdır. Bu maddelerdeki değerler genel itibarıyla toplumsal yaşamdaki olguları açıklamaktadır. Devletin sahip olduğu ve ‘yücelttiği’ değerler ise; patriyotik bağlarla vurgulanan devletin yüceliğini söylemde ön plana çıkaran özelliklerdir. Bayrak motifinin sıkça kullanılması ve “ülkemiz için” vurgusu bu duruma birer örnektir. Gerek coğrafi

özelliklerle ilişkilendirilen sorularla (sorular sayıca az olmakla birlikte) gerekse de devletin özelliklerini soran sorularda yukarıda sıralanan özelliklerin izlerini görmek mümkündür. Sınavın liberal düzeyde minimize edilmiş oluşu da bu anlayıştan kaynaklandığı söylenebilir.

3.1.3. *Naturalization* Sınavı İçin Eleştiriler ve Öneriler

Naturalization sınavı yalın yapısıyla diğer vatandaşlık sınavlarına bir model oluşturmuştur. Birçok açıdan da bu nedenle sınavda bir revizyon ihtiyacına gereğin olmadığı düşünülmüştür. Ancak Orgad'ın belirttiği gibi, bu büyük öneme sahip olan sınav, vatandaş olma sürecinde gerekli bir adım olmasından öte “neyin Amerikan olduğunu”¹⁰² tanımlaması nedeniyle dikkatle incelenmelidir. Bununla birlikte, sosyal normlara ilişkin sıraladığı tavsiyeler bulunmaktadır. *Naturalization* sınavında sosyal normlara yer verilmeyişi Avrupalı örnekleriyle kıyaslandığında en belirgin özelliği olarak ortaya çıkmaktadır. Orgad da bu noktadan hareketle, tarihi ve coğrafik sorulara ek olarak, “ABD’deki iki sosyal normu sayınız” şeklinde soruların da sınavda sorulabileceğine dikkat çekmektedir. Ancak bu sosyal normların neler olduğu Birleşik Krallık ve diğer Avrupalı örneklerde olduğu gibi belirli bir kalıba koymanın ve klasifiye etmenin zor olduğu davranış biçimleridir. Orgad, yukarıda verilmiş soruya cevap olarak, “bayrağı selamlamak”, “milli marş okunurken veya Şükran Gününü kutlarken ayağa kalkmak” şeklinde öneriler sunmaktadır.¹⁰³ Bu cevaptaki eylemler yasal olarak bağlayıcılığı olmayan durumlar olsa da, günlük yaşama ve başarılı entegrasyona yardımcı olacağı ve katkı sağlayacağı düşünüldüğünden diğer bölümler kadar önemlidir.¹⁰⁴

Bir önceki bölümde incelenen Amerikan değerlerinin içlerinden hangilerinin bu sosyal normlara dâhil edileceği de tartışmalıdır. Çünkü birçoğu göreceli olup, Avrupa örneklerine bakıldığında sosyal normdan ziyade hayatın akışı içerisinde yer alan davranış ve düşünce kalıplarını ele almaktadır. Öte yandan müstakbel vatandaşlar

¹⁰² Orgad, 2011.

¹⁰³ a.e.

¹⁰⁴ a.e.

Amerikan toplumunun içerisine girdiği andan itibaren “zaman kontrolü”, “eşitlik”, “rekabet” gibi kavramlarla tanışmakta ve farkında olarak ya da olmadan bu ekseninde yaşamlarını sürdürmektedirler. Bir anlamda üzerine düşünülmesi gerekmeyen, kendiliğinden kabul edilen ya da o nedenlerden ötürü ülkede yaşanması tercih edilmiş bir ön kabul şeklinde görülebilir. Amerikan rüyası ve gücü tanımının, özgürlüğün ve onun uygulanışı üzerinden tanımlaması¹⁰⁵ da bu nedenlerden biridir.

2008 yılında revize edilen sınav için USCIS memuru Alfonso Alguilar, sınavın “cezalandırıcı” olmayı niyetlemediğini vurgularken “kimsenin başarısız olmasını hedeflemiyoruz” açıklamasını yapmıştır.¹⁰⁶ Bu noktada Foucault'un sınavları "cezalandırıcı bir araç" şeklinde yorumladığı tanımlamaya atıfta bulunmak mümkündür. Öte yandan sınav sorularının ve cevaplarının tamamının erişime açık olması da sınava hazırlanmanın, bir öğrenme sürecinden ziyade “ezberleme” yoluyla geçilen bir sınav olduğu eleştirisini de getirmiştir.¹⁰⁷

ABD, göçmen hazmetme kapasitesi eskiye dayanan, ancak vatandaşlık felsefesini tam olarak tanımlayamamış bir ülkedir.¹⁰⁸ Cohen tarafından yapılmış bu eleştiride, ABD'nin yabancılar (*alienage*) kanununu erken zamanda düzenleyip oturttuğunu ancak göç yasalarını (*immigration*) düzenlemede pek başarılı olamadığı da eklenmiştir.

3.2. *Natutalization* Sınavının Söylem ve Jeneolojik Köken Analizi

Amerika Birleşik Devletleri'nin yalın bir şekilde formüle edilmiş vatandaşlık sınavı *Naturalization*, geniş anlamda değerlendirilecek olursa Etzioni'nin sınıflandırmasındaki liberal perspektife uygun, klasik özgürlükçü yaklaşımın bir örneği olarak karşımıza çıkar. Bu yaklaşımın sınavları minimal devletin bir statüsü olarak görmesi ve sınavların görece az bir hazırlık gerektirmesi en belirgin özelliğidir.

¹⁰⁵ Jean Baudrillard, *America*, Çev.:Chris Turner, Londra, Verso Publishing, 1999, s. 89.

¹⁰⁶“ New Test Asks: What Does ‘American’ Mean?” *The New York Times*, 28.09.2007 (Çevrimiçi) www.nytimes.com/2007/09/28/washington/28citizen.html?_r=1& 05.10.2015.

¹⁰⁷ “...given that it focuses on memorization of pre-published questions and answers.”, Orgad, 2011, s. 1232.

¹⁰⁸ Elizabeth F. Cohen, “Carved from the Inside Out: Immigration and America’s Public Philosophy of Citizenship”, *Debating Immigration*, Ed.: Carol M. Swain, Vol. 32, New York, Cambridge University Press, 2007, s.32.

Naturalization sınavında bilginin ölçümü temel itibariyle "tarih" üzerinden yapılmıştır. Ancak bilginin inanç ile kesiştiği noktanın ayrımının net olmadığı ölçümler mevcuttur. Orgad, bu noktaya örnek olarak "11 Eylül Saldırısı"nı¹⁰⁹ vermektedir, cevabın yalnızca teröristler olarak verilmesi (*Terrorists attacked the United States*) bilgi ile inancın içiçe geçtiğini göstermektedir. Orgad bu cevabın inanç mı yoksa bilgi mi olduğunun sorgulanması gerektiğini belirtmiştir.¹¹⁰ Foucault, savaşlarla ilgili tarihsel bir "bilme"nin oluşumuna ve bu bilmenin güncel taktikler içerisindeki kullanımına, yani uzmanlaşmış insanların bilmesiyle sıradan insanların bilmesinin birleşimine, uzmanlığa dayanan bilgilerle yerel belleklerin birleşmesine soykütüğü adını verir.¹¹¹ Bu noktadan hareketle ABD, diğer devletler gibi, kendi tarihini jeneolojik kökeni içerisinde yaratmış, yazmıştır.

Naturalization sınavı müstakbel vatandaşları politik özne olarak gören, onlara sorumluluklar yükleyen bir modelden uzaktır. "Bilgi" ölçen sorular dikkate alınacak olursa, müstakbel vatandaşlardan bu bilgilere sahip olmaları kaşılığında o topluluğun bir üyesi olma hakkını getirdiği işlenmiştir.

ABD örneğinde müstakbel vatandaşlardan asıl beklenenin vatandaş olmayı "hak ettikten" sonra açıklanmaktadır. USCIS resmi internet sayfasında ve kitapçıklarda detaylı bir şekilde hazırlanmış "Haklarınız ve "Sorumluluklarınız"¹¹² bölümlerinde maddeler halinde bu unsurlar sıralanmıştır. Bu haklar sırasıyla;

- Kendini ifade etme özgürlüğü,
- İstedikçe şekilde ibadet etme özgürlüğü,
- Adil yargılanma hakkı,
- Kamu görevlilerini seçmek için oy kullanma hakkı,

¹⁰⁹ Bkz., Ek: 1 , Soru 86.

¹¹⁰ Orgad, 2011, S. 1294.

¹¹¹ Michel Foucault, **Toplumu Savunmak Gerekir**, Çev.: Şehsuvar Aktaş, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2002. Akt. Veli Urhan, "M. Foucault ve Bilgi/İktidar İlişkisinin Soykütüğü", **Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi**, Güz 2007, Sayı 9, s. 102. (Vurgu bana ait)

¹¹² US Citizenship and Immigration Services, **Citizenship Rights and Responsibilities**, (Çevrimiçi) www.uscis.gov/citizenship/learners/citizenship-rights-and-responsibilities, 27 Ekim 2015.

- Amerikan vatandaşlığı gerektiren federal pozisyonlara başvurma hakkı,
- Seçimlerde (*elected office*) adaylığını koymak,
- Yaşam, özgürlük ve mutluluk peşinden koşma (*pursuit of happiness*) özgürlüğü,

şeklinde. Haklar ve özgürlüklerin içiçe geçtiği bu maddelerde ikincisi ve sonuncusu özellikle ön plana çıkmaktadır. "Dini özgürlük" vurgusunun söylemde bu denli yer alması ve "mutluluk peşinde koşma" özgürlüğünün vatandaşlık kazanımından sonra bir "hak" olarak tanımlanması jeneolojik kökenle anlamlarına bakılması gerekliliğini doğurur. Özgürlükler ülkesinin, "*American dream*" ile dünyaya ilan ettiği varlığının ardında sunduğu imkanlar Foucault'un jeneolojik kökenle açıkladığı metinsel tarihin analizi¹¹³ ile ilişkilendirilebilir. Böylesi bir analiz, Amerikan rüyası söyleminin kaynağını araştırmaktan da öte, geçmişe dönük olarak, tarih, kayıtlar ve metinleri düzenleyerek söylemin kendini nasıl inşa ettiğini inceler.¹¹⁴ "Bizim uğruna çalıştığımız, kan döktüğümüz ve sefalet çektiğimiz prenslerimiz yoktur"¹¹⁵ diyen, kendisi de bir "*naturalized*" vatandaş olan yazar John Crevecoeur, Amerikan rüyasına giden yolda "neyin Amerikan olduğunu" üç merkezci güç (*centripetal force*) altında tanımlamıştır. Bunlardan ilki, eskiden yeniye göç fikridir. (Burada eski, Avrupa'yı; yeni, Amerika'yı betimlemektedir.) İkincisi, Avrupa'ya ait önyargıların ve usullerin Amerika'da "yeni"yi inşa etmek adına terk edilmesidir. Bu değişim, daha geniş temelli, düz, tek tip tabakalaşmış bir vatandaşlık için Avrupalı politik, ekonomik ve sosyal yapıların reddini içerir. Üçüncü kuvvet, -ve belki de Amerikan rüyasın söyleminde en çok yer bulanı- ise bu değişimden doğan, maddi servetin bireyin yeteneği ve çabaları doğrultusunda yaratılmış olmasıdır.

ABD, yukarıda sayılan haklara karşılık vatandaşa yüklenen sorumlulukları da somut örneklerle açıklamıştır. Bunlar;

¹¹³ Christopher Douglas, **Reciting America: Culture and Cliche in Contemporary U.S. Fiction**, Chicago, University of Illinois Press, 2001, s. 27.

¹¹⁴ Douglas, 2001, s. 28.

¹¹⁵ "We have no princes, for whom we toil, starve and bleed: we are the most perfect society now existing in the world.", J. Hector St. John Crevecoeur, **Letters From An American Farmer**, Londra, Davis & Davis Publishing, 1782, s. 50. (Erişim: Massachusetts, Applewood Books)

- Anayasayı desteklemek ve savunmak,
- Topluluğunu etkileyen meseleler hakkında bilgi sahibi olmak,
- Demokratik süreçlere katılım,
- Federal, eyalet ve yerel kanunlara saygı duymak ve uymak,
- Başkalarının haklarına, inançlarına ve fikirlerine saygı duymak,
- Yerel topluluklarda görev almak,
- Gelir vergisi ve diğer vergileri zamanında ve dürüstçe federal, eyalet ve yerel makamlara ödemek,
- Çağrıldığında jüri görevinde bulunmak,
- İhtiyaç doğması halinde ülkeyi savunmak

şeklinde sıralanmıştır. Orgad'in analizinde de "anayasa temelli" (*constitution-based*) bir ulus olarak tanımlanan ABD'nin, vatandaş sorumlulukları listesinin başına anayasayı savunmayı eklemesi şaşırtıcı değildir. Amerikan milliyetçiliği de büyük ölçüde anayasadaki bu ilkeler doğrultusunda açıklanmıştır. "Avrupa'nın etnik ve kültürel milliyetçiliğinden farklı olarak, Amerikan milliyetçiliği esas olarak sivil olup, bunun ardında ABD de ideoloji temelli bir ulusa dayanır."¹¹⁶

2008 tarihli Amerikan milli kimliği üzerine Bradley Foundation tarafından hazırlanan raporda da devlet "ideoloji temelli ulus" (*idea-based*) şeklinde "biricik" olarak tanımlanmıştır. *E pluribus unum*¹¹⁷ ile başlayan raporda ABD'nin diğer birçok devletten farklı olarak, ortak bir etnisite yerine "fikirler birliği" üzerine kurulmuş olması onu eşsiz kılmaktadır. 'Bu ideoloji, her jenerasyonu ve her yeni grup göçmeni merkezine koyarak kurulan bir ulusu temsil etmektedir.'¹¹⁸ Amerika'nın genetik miras temelinde kurulmadığı, gelecek nesillere ve ülkeye gelen her göçmene öğretilmesi gereken bir

¹¹⁶ Orgad, 2011, s. 1295.

¹¹⁷ Latince "Çokluktan birliğe" anlamına gelen, ABD'nin kurucu sloganlarından biri.

¹¹⁸ The Bradley Project on America's National Identity: E Pluribus Unum, Haziran 2008

değer olarak belirtilmiştir. Ancak bu beraberinde bir kırılmalığı da getirmektedir.¹¹⁹ Bunun nedeni ise birbirinden farklı birçok unsuru birlikte paylaşabilmenin ve kutlayabilmenin değerini sürekli akılda tutmanın gerekliliğıdir.

Julian Wonjung Park ise, sınavı ilke-bazlı (*principle-based*) bir test şeklinde incelemiş ve böylesi bir sınavın "üniversalist vatandaşlığı" teşvik ettiğı için daha anlamlı olduğunu¹²⁰ ileri sürmüştür. Ancak bu özelliğı ile sınavın tam anlamıyla "anlamlı" olup olmadığının tartışılması gerekliliğini de ekleyen Park, temel cumhuriyetçi değerler üzerinden tanımlanan vatandaşlığın ne sunduğunu ve neye hizmet ettiğini de sorgulamıştır.

¹¹⁹The Bradley Project..., s.16.

¹²⁰ "Ultimately then, a principle-based citizenship is more "meaningful" because it promotes a universalist citizenship.", Park, 2008, s. 1002.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KARMA BİR DEĞERLENDİRME

4.1. *Life In The UK* ve *Naturalization* Sınavlarının Karşılaştırmalı Bir Değerlendirmesi

İki sınavın analizinde aşağıda yer alan tablo (Tablo 4) yardımıyla bir karşılaştırma sonucu çıkarılmıştır. Ancak kabataslak olarak değerlendirildiğinde, ilk olarak göze çarpan sınav yöntemleri ve başvuru ücretleri arasındaki farklılıklardır. Detaylı yazılı test türünden bir sınavı tercih eden Birleşik Krallık’a karşılık ABD’nin *Naturalization* sınavı, sözlü olması ve soruların daha temel (*basics*) ve detaya inmeyen bilgileri içermesi bakımından *Life In The UK*’den ayrılır. (Örneğin, *Life In The UK*’de doğru-yanlış, boşluk doldurma türünden sorular olmasına karşılık, *Naturalization* sınavının sadece soru-cevap mülakat şeklinde olması) Öte yandan ABD’de *Naturalization* sınavının talep ettiği ücret olan 680 Dolar, *Life In The UK*’in talep ettiği 50 Sterling’e kıyasla oldukça yüksek bir miktardır. Bu konudaki eleştiriler ABD basınında da yer almaktadır.¹²¹

Birleşik Krallık örneğinde Michalowski’nin çalışmasından yola çıkılarak on dört alt başlığa ayırarak yapılan analiz ABD örneğinde yapılmamıştır, çünkü incelemede de verildiği şekliyle, *Naturalization* sınavı kendi sınıflandırmasını daha dar bir çerçevede kendi belirlemiş olduğu kriterlere göre çizmiştir.

ABD örneğinde “devlet” aygıtı “hükümet” ifadesiyle ele alınıp, “citizen” ifadesi sıkça kullanılmıştır ancak, Birleşik Krallık bu türden sorularda “resident” kelimesini kullanmayı tercih etmiştir. Bu söylem farklılığına bir gerekçe de *Life In The UK* sınavına daimi ikamet talep eden kişilerin de girmesi gösterilebilir.

Rawslian bir analizde sade ve belli başlı vurgular üzerinden olması nedeniyle *Naturalization* sınavı ‘liberal’ konjonktürde değerlendirilebilir. Vatandaşlık sınavları

¹²¹ Rahm Emanuel, Luis V. Gutierrez, “Priced out Citizenship”, **The New York Times**, 03.04.2013, (Çevrimiçi) www.nytimes.com/2013/04/04/opinion/priced-out-of-citizenship.html?referer=&_r=1 , 27 Ekim 2015.

konusunda yapılan tartışmaların temel zemini, sınavların ne ölçüde liberal olup olmadığı üzerinedir. Bu minvalde ABD’deki vatandaşlık sınavlarının söylemi Christian Joppke’nin analizinde¹²² ‘liberalizmin kalbinin attığı yer (*heartland of liberalism*)’ şeklinde adlandırdığı ABD’nin, Birleşik Krallık başta olmak üzere Avrupa’daki vatandaşlık sınavları söyleminden liberal bazda en üst sırada olduğu belirtilir. Liav Orgad liberal perspektiften değerlendirildiğinde beş endişenin ön plana çıktığını ileri sürer. Bunlar; bazı vatandaşlık sınavlarının ideolojik doğası, liberal hoşgörü toleransı, göçmen hukuku ve iç hukuk arasındaki ayrım, vatandaşlık sınavlarının ayrımcılık yapan kasıtları, ve sınavların doğruluğu ve meşruluğu şeklindedir.¹²³

Söylem ve jeneolojik köken analizinde iki sınavın da “göçmen” kavramı üzerinden yazıldığı görülmektedir. “Yeni Dünya”nın ve Birleşik Krallık’ın göçmen politikalarının değişim tarihlerine bakıldığında da vatandaşlık sınavlarının bu politikalar minvalinde yeniden şekillendirildiği görülür. Değişen bakış açıları söylemi yeniden üretmektedir. Hangi noktalara ağırlık verildiğinin değişiklik göstermesiyle birlikte “bilgi”yi Batı’nın ürettiği ve dönüştürdüğü görüşünü ileri süren Eleştirel Yaklaşım ve Postmodernizm, Anglosakson ekolün uluslararası ilişkiler disiplini teorilerinin dilini yazdığını söylemektedir. Bu noktada bu iki ülkenin de diğer ülkelere bir model teşkil ettiğini söylemek mümkündür.

Sınavları belli başlıklar altında ele alarak incelemek kıyaslamayı da kolaylaştıracığından, bu karşılıklı kıyaslama aşağıda tarafımda çıkarılmış tablo yardımıyla yapılabilir.

¹²² Christian Joppke, 2010.

¹²³ Liav Orgad, “Five Liberal Concerns About Citizenship Tests”, Rainer Bauböck, Christian Joppke (Ed.), **How Liberal Are Citizenship Tests?**, European University Institute, Florence, Robert Schuman Centre For Advanced Studies, Badia Fiesolana, 2010, s. 21-22.

Tablo 5: İki sınavın karşılıklı değerlendirmesi

Life in the UK

Naturalization

Patriotizm¹²⁴	Orta	Yüksek
Dini öğeler	Yüksek	Düşük
Sosyal normlar/Davranış biçimleri	Yüksek	Mevcut değil
Savaş söylemi	Orta	Yüksek
20.yüzyıl öncesi dönem	Yüksek	Yüksek
Ekonomik düzen	Yüksek	Orta
Eğitim ve sağlık	Yüksek	Mevcut değil

İlk olarak patriotizm izlerinden başlanacak olursa ABD örneğinde, “ülkemiz” vurgusuna sıklıkla başvurulduğu ve “devlet” kavramının da patriotik bağlarla incelendiği görülür. (Soru 35: Ülkemizin babası kimdir?, Ek-1 Soru 69: *Who is the "Father of Our Country"?*) En belirgin örnek Soru 35 olmakla beraber Soru 24 (Ek-1 Soru 52) ve Soru 25 (Ek-1 Soru 53) te de benzer söylemin deva ettirildiği görülür. Sınava başvuru şartlarından biri olan “Anayasaya Bağlılık (*Attachment to the Constitution*)” şartı, sınava hazırlık dokümanlarının “Anayasamız” başlığı altındaki bölümünde üç maddede¹²⁵ incelenmiştir. Bunlar, yabancı aidiyetlerden feragat etmek, anayasayı desteklemek,

¹²⁴İngilizce bir terim olan “patriotism” Türkçe’de vatanseverlik anlamına gelmektedir. Ancak “patriotizm” ifadesi Türkçe’de genel kabul gören bir biçimde kullanımda olduğu ve daha yardımcı olacağı düşünüldüğü için bu çalışmada da bu şekliyle ele alınmıştır.

¹²⁵ Detaylı açıklama için bkz. Ek-2.

ABD'ye hizmet etmek şeklinde olup bu yemin “Sadakay Yemini (*Oath of Allegiance*)” ile birlikte edilmektedir. ABD'nin kendine özgü patriotizminin, ülkenin kuruluş döneminde temeli atılan söylemlerde oluşturulduğu gözlenir. Patriorizm vurgusuna ilk ABD Başkanı George Washington'ın 1796 tarihli konuşması sözlerinde de yakalamak mümkündür. Amerikalılara vatansever, iyi ahlaklı ve ‘dindar’ olmalarını öğütlediği¹²⁶ bu konuşmada, en öne çıkan cümle şöyledir:

*“Doğumla ya da seçimle bu ortak ülkenin vatandaşı olanlar! Bu ülke size şefkat göstermekle yükümlüdür. Milli sıfatınızda size ait olan “Amerikan” ismi her zaman haklı patriyotizm onurunu yüceltmelidir.”*¹²⁷

Life In The UK sınavının patriyotizm vurguları sınava hazırlık kitapçığında yer alan “Birleşik Krallık'ın değerleri ve ilkeleri” ile “uzun ve şanlı tarih” bölümü sorularında üstü örtük biçime olmakla birlikte görülür. Kraliyet ailesi faktörünün önemi de *Life In The Uk*'i *Naturalization* sınavından ayırır. Sadakat yemininin İngiliz vatandaşı olmanın, “Kraliçeye, onun varislerine ve haleflerine karşı bağlılık ve sadakat göstermek” ile başladığı da patriyotik vurguların bir yansıması olarak okunabilir.

“Dini öğeler” karşılaştırmasına gelince, bu unsurlar temel özgürlükler kapsamındaki bir liberal endişe olarak değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Birçok farklı etnik köken ve kültürden göçmeni içerisinde bulunduran bir sosyal topluluk olarak ABD, dini özgürlükler kapsamında diğerlerine oranla en esnek yaklaşıma sahip ülke konumundadır. *Naturalization* sınavında dini öğelere tek bir soruda¹²⁸ rastlamak mümkündür. “Dini özgürlük nedir?” sorusunun cevabı da yine tek bir yanıtla indirgenmiştir: “Herhangi bir dine inanabilir ya da hiçbir dine inanmayabilirsiniz.” Kerber'in deyiimiyle “ABD, kuruluşundan itibaren din ve politik katılımı birbirinden ayırmıştır” ve aktif ya da pasif vatandaşlık diye bir ayrıma gitmemiştir.¹²⁹ Örnek olarak

¹²⁶ The Bradley Project..., s.10.

¹²⁷ “Citizens by birth or choice, of a common country, that country has a right to concentrate your affections. The name of American, which belongs to you, in your national capacity, must always exalt the just pride of Patriotism” George Washington, Farewell Address, 1796 . (İlk yayım) American Daily Advertiser, Philadelphia, 12 Eylül 1796.

¹²⁸ Bkz. Ek-1, Soru 10.

¹²⁹ Linda K. Kerber, “The Meanings of Citizenship”, **The Journal of American History**, Vol. 84, No. 3, Aralık 1997, s. 834.

ise ABD Anayasasının 6. Maddesinde geçen “kongrenin hiç kimseyi herhangi bir dini teste tabi tutmayacağı”¹³⁰ ifadesini vermiştir. Buna ek olarak, 1791 yılında Anayasada yapılan ilk düzenleme de yine “dini unsurlara” atıfta bulunmuştur. Din, ifade, toplantı ve dilekçe hakkını garantiye alan bu düzenleme, Kongrenin bir dini diğerine üstün görmesini ve bireylerin dini pratiklerine engel olacak bir düzenleme yapmasını yasaklamıştır.¹³¹ Meseleye bu açıdan bakıldığında sadakat yemininde yer alan “dini gerekçeler nedeniyle silah taşımaktan feragat ve muafiyet hakkı” da dikkati çekmektedir. Müstakbel vatandaşlar için hazırlanmış *Naturalizasyon* Rehberi kitapçığında bu durum askerlik yapamayacak ve/veya silah altına girmekten çekinen kişilerin, yeminlerini ederken bu kısımları çıkarılmasını talep etme hakkını içermektedir.¹³² USCIS kişilerden üyesi oldukları dini gruptan, grubun inançların açıklayan ve kişinin o grubun bir üyesi olduğunu belgeleyen bir doküman talep edebilir. Ancak bu durum bir kesinlik içermemektedir.¹³³ Diğer taraftan ise, sadakat yeminini ederken “yeminli (*on oath*)” ve “Tanrı şahidimdir ki (*so help me God*)” ifadelerini kullanmadan yemin etmek isteyen kişilerin USCIS’ten modifikasyon talep etmeleri halinde bu kısımları çıkararak yemin etmeleri imkanını tanımıştır. Böylesi bir durumda herhangi bir belgeleme istenmemektedir.¹³⁴

Orgad ise, din unsurunu da değerler bütünü içinde görerek “Amerikanlaştırmanın (*Americanization*) ifade ve din özgürlüğü ve temsili hükümet kadar Ameikan değerleri olan ‘özgürlük’ (*liberty*), ‘demokrasi’ ve ‘eşit imkanlara’ ortak bağlılığın yeşermesi”¹³⁵ anlamına geldiğini ifade etmiştir.

¹³⁰ “... no religious test should shall ever be required as a qualification to any office or public trust under the United States.”, Amerika Birleşik Devletleri Anayasası, madde. 6.

¹³¹ “Congress shall make no law respecting an establishment of religion, or prohibiting the free exercise thereof; or abridging the freedom of speech, or of the press; or the right of the people peaceably to assemble, and to petition the government for a redress of grievances.”, First Amendment: Religion, Speech, Press, Assembly, Petition., 1791.

¹³² **A Guide to Naturalization**, USCIS, 2012, s. 38.

¹³³ “USCIS may require you to provide documentation from your religious organization explaining its beliefs and stating that you are a member in good standing.”, **A Guide to Naturalization**, USCIS, 2012, s. 39. (Vurgular bana ait)

¹³⁴ **A Guide to Naturalization**, USCIS, 2012, s. 39.

¹³⁵ Liav Orgad, 2011, s. 1239.

Tüm bu gelişmelere rağmen ABD'nin din faktörü ile arasına çektiği çizgi soyut olarak karşımıza çıkmaktadır. Sadakat yemini “Tanrı şahidimdir ki” ile bitmekte¹³⁶ ve para birimi olan Amerikan doları banknotlarının arka yüzünde “*In God We Trust*”(Tanrıya Güveniriz) ifadesi yer almaktadır. Şüphesiz burada geçen “Tanrı” ifadesi belli bir dine inananlardan ziyade bir “güce” gönderme yapmaktadır. Bu güç, bütün etnik gruplardan olan insanları Amerikan kimliği altında toplanmasından doğan bir “birleştirici” gücü sembolize ettiği düşünülebilir. Ancak bu tutumun ardında politik nedenler barındırdığı ve Amerika'nın politik duruş itibarıyla muhafazâkar bir ülke¹³⁷ olduğu da unutulmamalıdır.

Birleşik Krallık hükümetinin din konusundaki tutumunu *Life In The UK* sınavında net bir şekilde görmek mümkündür. Dini öğelerin ABD'ye kıyasla yüksek oranda değerlendirilmesi, sınavda sorulan dini içerik bulunduran soruların sayıca fazlalığı ve çalışma kitaplarında bu duruşun açık bir şekilde ifade edilmesinden ileri gelmektedir. Sınavın tanımlamasının yapıldığı Birleşik Krallık'ta Yaşam: Yeni Yerleşenler İçin Rehber kitapçığında sıralanan beş bölümünden biri olan “Modern ve müreffeh toplum” bölümünün ikinci alt başlığı “din” olarak ayrılmış olması, konuya verilen önemin bir işareti olarak okunabilir. Bu altbaşlığın ‘Birleşik Krallık tarihsel olarak Hristiyan bir ülkedir’ cümlesiyle başlaması ve beraberinde Soru 13, 14, 15 ve 16 türünden soruların sınavda yer bulması da yine aynı düşünce bağlamında değerlendirilebilir. Sadakat yemini de “yüce Tanrı adına yemin ederim ki” ifadesi ile başlar.¹³⁸ Amerikan örneğinde bulunan yemin ederken belirli kısımlar için modifikasyon olanağı, Birleşik Krallık için geçerli değildir. Bu noktada Birleşik Krallık'ın aristokratik köklerinin ve geleneklerinin rolü unutulmamalıdır. İngiliz muhafazakârlığı ile din arasında bir ilişki kurulacak olduğunda klasik muhafazakârlık tanımlarının din, gelenek ve geçmiş ilişkisine yaptığı atıflara üzerinden bir genel çerçeveye varılabilir.¹³⁹

¹³⁶ Bkz. Ek-3.

¹³⁷ Clinton Rossiter, **Conservatism in America**, New York, A Vintage Book Publishing, 1962.

¹³⁸ Bkz. Ek-4.

¹³⁹ Ayrıntı ilgi için bkz. E. Zeynep Güler, “Muhafazakârlık: Kadim Geleneğin Savunusundan Faydaçılığa”, H. Birsen Örs (Der.), **19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı, Mart 2008, s. 120-128.

“Sosyal normlar ve davranış biçimleri” kıyaslaması iki sınav arasındaki kuşkusuz en dikkate değer unsur ve söylem farkı olarak karşımıza çıkmaktadır. Avrupa merkezli bir bakış açısı ile ele alındığında, sosyal normlar toplum içerisinde büyük önem taşımakta ve bunun bir yansıması olarak da vatandaşlık sınavlarında yer almaktadır. (Özellikle Almanya, Hollanda, Danimarka ve Avusturya) Robert Schuman Centre akademisyenlerinin Christian Joppke önderliğinde yaptığı çalışmada¹⁴⁰ sınavların “liberalizasyonunun” sosyal normları ele alış biçimiyle ölçülebileceği sonucuna varılmıştır. Avrupa örneklerinden Hollanda ve Almanya ön plana çıkmaktadır. Hollanda sınavlarında ülkenin eşcinsel evliliklere izin veren yasası ve eşcinsel çiftlerin birlikteliği ile ilişkili örnekleri ele alan sorular yer alırken, Almanya’da ise daha katı bir tutum izlendiği görülmüştür. 2006 yılında Baden Württemberg eyaletinde yapılan sınavda yalnızca Müslümanlara uygulanacak "Oğlunuz gelip eşcinsel olduğunu söylese ne yaparsınız?", "Sizce kadın, kocasına itaat etmeli ve itaat etmiyorsa dayak yemeli midir?" türünden sorular olması büyük tepkilere yol açmıştır.¹⁴¹

ABD örneğine gelindiğinde *Naturalization* sınavında hiç yer bulamayan bu kategorinin, *Life In The UK*’de Soru 34, 35, 41 ve 42’de yer alan şekliyle müstakbel vatandaşın “yeni toplumu içerisinde nasıl davranması” gerekliliği aşılarmaya çalışılmıştır. Birleşik Krallık hükümetinin bu konudaki tutumunu siyasetçilerinin söyleminde de rastlamak mümkündür. 2007-2010 dönemi Birleşik Krallık Başbakanı Gordon Brown bu “yeni” topluluğu “yeni eviniz” olarak adlandırarak;

“Göçmenlerin İngiliz vatandaşlığı elde etmeden önce topluluk işlerinde çalışmaları gerekmektedir... İngiliz vatandaşı olmak isteyen kişiler, yeni evlerine katkı

¹⁴⁰ Rainer Bauböck, Christian Joppke (Ed.), **How Liberal Are Citizenship Tests?**, European University Institute, Florence, Robert Schuman Centre For Advanced Studies, Badia Fiesolana, 2010.

¹⁴¹ Charles Hawley, “Muslim Profiling: A German State Quizzes Muslim Immigrants on Jews, Gays and Swim Lessons”, **Spiegel**, 31.01.2006, (Çevrimiçi) www.spiegel.de/international/muslim-profiling-a-german-state-quizzes-muslim-immigrants-on-jews-gays-and-swim-lessons-a-397482.html, 30 Eylül 2015., David Sells, “German Citizenship Test Causes Uproar”, **BBC News**, 17.02.2006, (Çevrimiçi) <http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/newsnight/4717568.stm>, 30 Eylül 2015.

sağlayacaklarına istekli olduklarını gösteren bir sözleşmeye girme gerekliliğindedirler.”¹⁴²

ifadesini kullanmıştır. Bu noktada yeni topluma ve davranış biçimlerine adaptasyonun”dışarda çalışarak” elde edileceğini vurgulayan bir anlayıştan söz etmek mümkündür. ABD için ise, sınavda sosyal normlara yer olmayışı üst düzey liberal bir anlayışla formüle edilmesinden ileri gelmektedir. Joppke’nin deyimi ve Michalowski’nin yorumlamasıyla *Naturalization* sınavı yalnızca politika, önemli tarihi olaylar ve coğrafyaya dair sorular sorduğu ve kişisel eğilimleri (*inner disposition*) sorugulayan sorulara yer vermediği için liberaldir.¹⁴³

Tarih sorularındaki savaş söylemleri ve 1800’lere atıf, iki ülke arasında benzerlik göstermekle birlikte, iki ülkenin de daha çok 18. ve 19. yüzyıl tarihi üzerinden sorular ürettiği görülmektedir. Bu benzerliğin siyasi tarihteki paralel değişimlerle (savaşlar, krizler vb.) örtüşmesinden ötürü aynı döneme denk gelmesi şaşırtıcı değildir. ABD’nin daha çok savaş söylemi üzerinden kurduğu tarih sorulara benzer örneklere Birleşik Krallık örneğinde az rastlanmaktadır.

Savaş söyleminin çoğunlukla “terörizm”, “korku” ve “tehditler” üzerinden inşa edildiği söylenebilir. Özellikle ABD örneğinde bu durum “terör tehdidi” söylemi üzerinden yaratılmışır. Soru 41, 42 ve 43’te ülkenin savaş tarihine ve devlet başkanlarına atıfta bulunan sorulara yer verilirken, 44. ve 46. sorularda “komünizm” ve “ülkenin düşmanları” vurgulanmıştır.¹⁴⁴ Terör olaylarının vatandaşlık düzenlemelerine etkisi olduğu açıktır. Birçok organizasyon, 11 Eylül 2001’den sonra hedeflerini ve nedenlerini ulusötesi vatandaşlık söylemini vurgulayacak şekilde yeniden düşünmüş, gözden geçirmiş ve tekrar teyit etmiştir.¹⁴⁵ Birleşik Krallık’ta ise, daha yumuşak bir söylemin

¹⁴² “Brown: Immigrants must earn citizenship”, **The Telegraph**, 27.02.2007, (Çevrimiçi) www.telegraph.co.uk/news/uknews/1543935/Brown-Immigrants-must-earn-citizenship.html , 30 Eylül 2015.

¹⁴³ Ines Michalowski, “Citizenship Tests and Traditions of State Interference with Cultural Diversity”, Rainer Bauböck, Christian Joppke (Ed.), **How Liberal Are Citizenship Tests?**, European University Institute, Florence, Robert Schuman Centre For Advanced Studies, Badia Fiesolana, 2010, s. 5.

¹⁴⁴ Soruların ve cevapların orijinali için bkz. Ek-1, Soru 78, 79, 80, 81, 82, 83, 86.

¹⁴⁵ Kathleen Knight Abowitz, Jason Harnish, “Contemporary Discourses of Citizenship”, **Review of Educational Research**, Vol. 76, No. 4, 2006, s.678.

kullanıldığı görülür ancak bu yine de savaşlar tarihinin dâhil edilmediği anlamına gelmemektedir. Savaşları değişimlerle ilişkilendiren (örneğin; Soru 8, 12) bir yaklaşımla birlikte, terör vurgusunun yarattığı tehditlerin vatandaşlık sınavlarını etkilediği göz ardı edilmemelidir. 11 Eylül sonrası ve özellikle 7 Temmuz¹⁴⁶ sonrası dönemde, bütün partilerde, iç terörün (*domestic terror*) entegre olamamış ve/veya Birleşik Krallık’a sadık olmayan göçmenler (ya da *naturalized* vatandaşlar) tarafından işlendiğine dair ortak bir korkunun oluştuğu, bu yüzden de politik alanda artan kısıtlayıcı düzenlemelerin savunulduğu bir ortam yaratılmaktadır.¹⁴⁷ Bu ve bunun gibi birçok nedenle Wright’ın deyimiyle vatandaşlık sınavları “yeni gelene karşı duyulan korkunun populist bir hareketle refleks (*knee-jerk*) oluşturduğu”¹⁴⁸ söylenebilir.

“Ekonomik düzen” kıyaslamasına bakılacak olduğunda bu grup içerisine iş, serbest meslek, kamu hizmeti ve finansmanları, , yönetim ve formaliteler ve hatta sağlık sistemini içeren soruları da katarak bir değerlendirmeye varmaya çalışılmıştır. Birleşik Krallık bu alanda detaycı bir anlayışla soruları hazırlarken (Örneğin Soru 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30), ABD örneğinde ekonomik düzenin ne olduğunu soran bir soru (Soru 8, Ek-1, Soru 11) bulunmaktadır. *Naturalization* sınavındaki diğer soru örnekleri vergiler, bakanlık düzeyindeki bilgileri ölçen sorular olup “Hükümet sistemi” ve “Haklar ve sorumluluklar” bölümlerinde bulunmaktadır.¹⁴⁹

mevcuttur. *Life In The UK*’in böyle bir yöntemle formüle edilmiş olmasının ardında hükümet politikaları yattığı düşünüldüğünde yine Gordon Brown’ın

“*Vatandaşlığın geleceğine dair herhangi bir ulusal tartışmada, vatandaşlığı hedefleyen erkeklerin ve kadınların vatandaşlığın faydalarından yararlanmaya başlamadan önce, toplumumuz içerisinde toplum hizmeti görevi üstlenmelerini hesaba katmakta fayda*

¹⁴⁶ 7 Temmuz 2005 tarihinde Londra metrosunda ve istasyonlarda El-Kaide tarafından gerçekleştirilen bombalı saldırıları nitelirmektedir.

¹⁴⁷ Marc Morje Howard, **The Politics of Citizenship in Europe**, New York, Cambridge University Press, 2009, s. 222.

¹⁴⁸ “...citizenship tests may be seen as knee-jerk, populist reaction to fear of the newcomer.” Sue Wright, “Citizenship Tests in Europe –Editorial Introduction.”, *Citizenship Tests in a Post-National Era International Journal on Multicultural Societies (IJMS)*, Vol. 10, No. 1, 2008, s.1.

¹⁴⁹ Bkz. Ek-1, B: System of Government, C: Rights and Responsibilities.

*vardır. Böylelikle onlar çeşitli kurumlarımızla ve ülkemizdeki insanlarla tanışma ve kendilerini tanıtmaya fırsatı bulacaklardır.”*¹⁵⁰

şeklindeki açıklamaları dikkati çekmektedir. Bu anlayışta “kurumların” ve “kanuni düzenlemelere” dair bilgilerin müstakbel vatandaşlar tarafından bilinmekten öte benimsenmesi ve uygulamaya geçirilmesi gerekliliği vurgulanmaktadır.

“Eğitim ve sağlık” kategorisine giren sorulara bakıldığında, yine yukarıda belirtilen bir devlet mentalitesiyle detaylı soruların olduğu *Life In The UK* sınavına karşılık, *Naturalization* sınavında bu tür soruların hiç yer bulamadığı görülmektedir. Bu farklılığın ABD’nin sağlık sisteminden ve eğitim sisteminin eyaletler arasında değiştiğinden kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Yukarıdaki tabloda belirtilmemekle birlikte, sınavların dilinin “ne ölçüde rahatsız edici (*offensive*)” olduğu ve “iyi ahlak”a yapılan vurgu da diğer bir karşılaştırma unsuru olarak ele alınabilir. Diğer bir göreceli unsur olan "kolaylık-zorluk derecesi" kıstası ise tanımı kolay bir değişikliğe yol açmamakla birlikte, *Life In The UK*’in daha detaylı ve daha yoğun bir hazırlanma süreci gerektirdiği, *Naturalization* sınavının ise soruların ve cevapların tamamının yayıma açık olması iki sınav arasındaki dikkate değer farklılıklardandır. Sınava hazırlanmanın basamakları aşamasında eğitim boyutunu içeren bu özellikler¹⁵¹ de yine detaylı bir inceleme konusu olarak ele alınabilir.

¹⁵⁰ “Brown: Immigrants must earn citizenship”, **The Telegraph**, 27.02.2007, (Çevrimiçi) www.telegraph.co.uk/news/uknews/1543935/Brown-Immigrants-must-earn-citizenship.html , 30 Eylül 2015.

¹⁵¹ John Greenwood, Lynton Robins, “Citizenship Tests and Education: Embedding A Concept”, **Parliamentary Affairs**, Vol. 55, 2002, s. 505–522.

SONUÇ

Vatandaşlık sınavları söylemleri üzerinden yapılan bir değerlendirmede ortaya çıkan sonuçlar göç-politika-entegrasyon konularını kapsayan geniş bir alan açmaktadır. Literatürde konuya bu üç açıdan da çeşitli yaklaşımlar ve yorumlar geliştirilmektedir.

Dünya üzerinde giderek artan göç dalgası, bu hareketleri kontrol altında tutmak isteyen devletlerin yaptığı düzenlemelerle sistematize edilmektedir. Çeşitli sebeplerle yapılan uzun süreli göçlerde, göçmenlerin birçoğu vatandaşlık elde etmenin daha “refah” bir yaşam alanı sunduğu gerekçesiyle vatandaşlık hakkına sahip olmak istemektedir. Bu taleplere modern devletin cevabı olan “vatandaşlık sınavı”, sorduğu sorular ve bilinmesini/öğrenilmesini beklediği cevaplar doğrultusunda vatandaşlığa kabulü gerçekleştirmektedir. Ancak bilinmesi beklenen bu değerlerin ne ölçüde benimsendiği muallakta kalmıştır. Öte yandan karşılıklı bir ilişki içeren sınavlar, müstakbel vatandaşın sınavda karşısında “devlet”i görmesi ile oluşan algılar da yine bu sürece etki etmektedir. Kimi çevreler bu sınavlarda kullanılan dilin, göçmenlerin kendilerini rahatsız ve istenmeyen hissetmeleri için kasten seçildiğini ileri sürmektedir.¹⁵²

Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık örneklerinde görülen, değişen göç hareketlerini takiben hükümetlerin göçmen politikalarında gittiği değişiklikler ve yansımaları şeklindedir. ABD’nin uyguladığı sınavın –sınavdaki soru sayısı ve sınavın sözlü olması göz önünde bulundurulduğunda- daha esnek olması, Birleşik Krallık’ta ise daha katı bir modelin benimsenmesi göçmenlere karşı gelişen hükümet politikalarının bir sonucudur. Söylemleri ve seçtikleri soru temaları bakımından birtakım benzerlikler ve farklılıklar gösteren bu iki ülke bugün güncel değişimleri takiben sınavlarda reform yapıp yapmamayı gündemlerine getirmektedirler.

Son dört yıldır rakamlar net olarak bilinmese de 1 milyonun üzerinden olduğu tahmin edilen Cumhuriyet tarihinin en yoğun göçünün¹⁵³ yaşandığı Türkiye’de de göç ve

¹⁵²Ali İhsan Aydın, “Avrupa Vatandaşlık Sınavında”, **Zaman**, 11.03.2007, (Çevrimiçi) www.zaman.com.tr/dunya_avrupa-vatandaslik-sinavinda_511572.html, 08 Haziran 2014.

¹⁵³“Nisan 2011- Mayıs 2014 arasında Suriye’de yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle bir milyon civarında kişinin Türkiye’ye geldiği tahmin edilmektedir.” T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel

vatandaşlık düzenlemeleri yeniden gözden geçirilme ihtiyacını doğurmuştur. İçişleri Bakanlığı'nın kanunda belirttiği şekliyle Türk vatandaşlığının sonradan kazanılması, “yetkili makam kararı veya evlat edinilme ya da seçme hakkının kullanılması ile gerçekleşir”¹⁵⁴ şeklinde düzenlenmiştir. Vatandaşlığa başvuru için aranan şartlar örnek ülkelerde belirtilenler ile benzeşmekle birlikte (Örneğin; iyi ahlak sahibi olmak), başvuranın ekonomik durumunu ilgilendiren şartlar da bulunmaktadır.¹⁵⁵

Peki Türkiye'nin uygulamaya koyacağı olası bir sınav kendine hangi ülke modelini örnek almayı tercih edecektir ve uygun görecektir? ABD gibi liberal bazlı bir sınav mı, yoksa Birleşik Krallık türündeki gibi neo-komüniter yaklaşıma sahip bir sınav mı gündeme gelecektir? Göçmenlere karşı daha yumuşak bir tutuma sahip olması nedeniyle, Avrupa'daki ve dünyadaki vatandaşlık sınavlarının giderek “Amerikanlaşacağı” (*Americanize*) düşüncesinden¹⁵⁶ yola çıkarak o yönde bir adım mı atılacaktır? Postmodernizmin, modernitenin başlıca temsilcisinin ‘devlet’ olduğunu ve devletin de subjektifliğin başlıca kaynağı olması sebebiyle, kendi çıkarı için ürettiği bilgi onun çıkarlarını ve hedeflerini temsil ettiğini söylediğinden yola çıkarak Türkiye de bu minvalde ulusal değerlerini vatandaşlık sınavlarına hazırlık süreci boyunca müstakbel vatandaşlarından benimsemesini bekleyecektir. Etnik çeşitliliği göz önünde bulundurulduğunda bu değerlerin hangilerinin seçileceği de kuşkusuz tartışmalı olacaktır. Din dersleri, terör olayları ve kimlik tartışmaları gibi gündemde sıkça tartışılan ve üzerinde uzlaşmaya varılması noktasında sıkıntılar olan başlıkların da bu olası sınavda dikkate alınması gereken unsurlar olarak karşımıza çıkacağı söylenebilir. Keza Avrupa

Müdürlüğü, Kitleli Akınlar (Çevrimiçi) www.goc.gov.tr/icerik3/kitleli-akinlar_409_558_559, 3 Ekim 2015.

¹⁵⁴ **T.C. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü**, Türk Vatandaşlığının Sonradan Kazanılması, (Çevrimiçi)

www.nvi.gov.tr/Hizmetler/Vatandaslik/Turk_Vatandasliginin_Sonradan_Kazanilmasi.html, 5 Ekim 2015. Ayrıntılı haller için bkz. Ek-6.

¹⁵⁵ Bkz. Ek-5.

¹⁵⁶ Ayelet Shachar, “Introduction: Citizenship and the ‘Right to Have Rights’”, **Citizenship Studies**, Vol. 18, No. 2, 2014, s. 114–124.

için çokkültürlülüğün (*multiculturalism*) sonunun geldiğine dair yaklaşımların¹⁵⁷ ileri sürülmesi benzer bir açıdan ele alınabilir.

Vatandaşlığa kabul, “vatandaşlaştırma”dan (*citizenization*)¹⁵⁸ ziyade eski asimilasyon mantığı ve kimlikleştirme (*identification*) üzerine düşünülmesi gereken bir alan açmaktadır.¹⁵⁹ Çünkü bu alan, yerleşenlerin demokratik yönetim içerisinde tam katılımcıya dönüşmelerini sağlayacaktır. Bu noktada son günlerde Avrupa’nın çehresini değiştiren 13 Kasım 2015 Paris saldırıları sonrasında değişen göçmen ve vatandaş algıları akla gelmektedir. Saldırıları gerçekleştirenlerin çoğunun AB vatandaşı olması, yukarıda belirtilen kimlikleştirmenin tam katılımcıya giden yolda başarısız olduğuna işaret etmektedir. Saldırıların “din” motivasyonu ön planda olmakla birlikte genç nüfusun işsizliği ve entegrasyon sorunlarını da beraberinde gelmektedir. Tıpkı 11 Eylül ve 7 Temmuz sonrasında dönemde değişen politikalar, göç ve güvenlik düzenlemeleri gibi kuşkusuz Paris saldırıları sonrası da Fransa başta olmak üzere bütün Avrupa’nın yeni düzenlemeler içerisine gireceğinin sinyalleri verilmektedir. Saldırıların “kent yaşamını hedef alması”¹⁶⁰ ise Huntington’un “medeniyetler çatışması” tezinin üzerine yeniden düşünmeye itmektedir.¹⁶¹

Öte yandan ulusal değerlerin inşası ve vatandaşlık bilinci kapsamında her iki ülkenin (Türkiye’yi de dâhil edersek üç ülkenin) de mevcut vatandaşlarından kaçının anayasayı okumakta ve sınavlarda sorulan tarih bilgilerine sahip bir bilinç oluşturmakta olduğu da tartışma konusudur. ABD ve Birleşik Krallık önde gelen gazeteleri zaman zaman

¹⁵⁷ Marinus Ossewaarde, “The National Identities of the ‘Death of Multiculturalism’ Discourse in Western Europe”, *Journal of Multicultural Discourses*, Vol. 9, No. 3, 2014, s. 1-17.

¹⁵⁸ “Citizenization” terimi James Tully tarafından kullanılmış olup, Türkçe’ye “vatandaşlaştırma” olarak çevirilebilir. (Türkçe kaynaklarda bir tercüme ve/veya tanımlama bulunamadığından, terimin çevirisi tarafıma yapılmıştır.) James Tully, “The Unfreedom of the Moderns in Comparison to the Ideals of Constitutional Democracy”, *Modern Law Review*, Vol. 65, No. 2, Mart 2002, s. 204–228.

¹⁵⁹ Dora Kostakopoulou, “Thick, Thin and Thinner Patriotisms: Is This All There Is?”, *Oxford Journal of Legal Studies*, Vol. 26, No. 1, 2006, s. 73–106.

¹⁶⁰ “Prof. Nilüfer Göle: Paris saldırıları kör atışı değil”, *Hürriyet*, 16.11.2015, (Çevrimiçi) www.hurriyet.com.tr/prof-nilufer-gole-paris-saldirilari-kor-atisi-degil-40014871, 16 Kasım 2015.

¹⁶¹ Gideon Rachman, “Do Paris terror attacks highlight a clash of civilisations?”, *The Financial Times*, 16.11.2015, (Çevrimiçi) www.ft.com/cms/s/2/96b9ed08-8c46-11e5-a549-b89a1dfede9b.html#axzz3rwrZTqwp, 16 Kasım 2015.

internet sayfalarında "Vatandaşlık sınavını geçebilir miydiniz?"¹⁶² başlıklı küçük testler (quiz) yayınlamaktadır. Birleşik Krallık *The Independent* gazetesinin internet sitesindeki test sonuçlarını değerlendirmeye aldığı tabloda 18-24 yaş arası gençlerin %51 oranında başarısız olduğu, en yüksek başarı oranının (%92) ise 60 yaş ve üzeri kişilerde elde edildiği görülmüştür.¹⁶³

Göç yasaları ve vatandaşlık sınavları her devletin kendi düzenlemeleri doğrultusunda hazırlansa da, ulusüstü bir yapıya ihtiyacın varlığı tartışmalıdır. Patricia White bu noktada “demokratik bir topluluk için en uygun vatandaşlığa kabul prosedürlerinin neler olduğunu”, “demokratik olmayı kendine amaç edinmiş bir ulus-devletin müstakbel vatandaşları için her istediği koşulu koyma hakkının sorgulanmasına” ve “devletlerin göç yasalarını kontrol edecek uluslararası bir organın varlığına ihtiyaç olup olmadığına” dikkati çekmektedir.¹⁶⁴ Mevcut düzenlemeler devletlerin kendi belirledikleri kriterlerle ilerlerken, değişen dinamiklerle birlikte nasıl bir yapıya evrileceği görülecektir.

¹⁶² "US Citizenship Test - Could You Pass?", **The Washington Times**, (Çevrimiçi) www.washingtontimes.com/quiz/2015/feb/11/us-citizenship-test-could-you-pass/, 1 Ekim 2015., "Could you pass the latest citizenship test?", **NBC News**, (Çevrimiçi) www.nbcnews.com/id/25461301/ns/us_news-july_4_special/t/could-you-pass-latest-citizenship-test/#.Vjk5CbFhDIU, 1 Ekim 2015.

¹⁶³ "Can you pass a UK citizenship test? Most young people can't", **The Independent**, (Çevrimiçi) i100.independent.co.uk/article/can-you-pass-a-uk-citizenship-test-most-young-people-cant--gJ0v-H6BQx, 2 Ekim 2015.

¹⁶⁴ Patricia White, "Immigrants Into Citizens", **The Political Quarterly**, Vol. 79, No. 2., 2008, s. 230.

KAYNAKÇA

A Guide to Naturalization, USCIS, 2012.

Amerika Birleşik Devletleri Anayasası

"Can you pass a UK citizenship test? Most young people can't", **The Independent**, (Çevrimiçi) i100.independent.co.uk/article/can-you-pass-a-uk-citizenship-test-most-young-people-cant--gJ0v-H6BQx, 2 Ekim 2015.

"Could you pass the latest citizenship test?", **NBC News**, (Çevrimiçi) www.nbcnews.com/id/25461301/ns/us_news-july_4_special/t/could-you-pass-latest-citizenship-test/#.Vjk5CbfhDIU, 1 Ekim 2015.

HM Revenue and Customs, (Çevrimiçi)

www.hmrc.gov.uk, 17 Mayıs 2014.

Life In The UK Test: Study Guide (Free Edition), Red Squirrel Publishing, 2013.

National Health Service, (Çevrimiçi) www.nhs.uk, 18.05.2014.

"Prof. Nilüfer Göle: Paris saldırıları kör atışı değil", **Hürriyet**, 16.11.2015, (Çevrimiçi)

www.hurriyet.com.tr/prof-nilufer-gole-paris-saldirilari-kor-atisi-degil-40014871, 16 Kasım 2015.

T.C. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü,
Türk Vatandaşlığının Sonradan Kazanılması,
(Çevrimiçi)

www.nvi.gov.tr/Hizmetler/Vatandaslik,Turk_Vatandasligi_nin_Sonradan_Kazanilmasi.html, 20 Eylül 2015.

The United Kingdom Home Office, (Çevrimiçi),
www.gov.uk/life-in-the-uk-test, 3 Mayıs 2014.

The United Kingdom Home Office, **Guide An Naturalisation as a British citizen** – A guide for applicants, Ekim 2013, (Çevrimiçi)
www.gov.uk/becoming-a-british-citizen, 3 Mayıs 2014.

The United Kingdom Home Office, **Life in the United Kingdom: Official Citizenship Test Study Guide**, Londra, The Stationery Office, 2009. (Çevrimiçi)
issuu.com/redsquirrelpublishing/docs/life_in_the_uk_test_free_edition_2013 , 9 Mayıs 2014.

“UK Citizenship Test To Cover Britain’s Greats” 28 Ocak 2013, BBC News, (Çevrimiçi)
www.bbc.com/news/uk-21221773, 8 Mayıs 2014.

US Citizenship and Immigration Services, **Naturalization Test Redesign Project: Civics Item Selection Analysis**, Ocak 2008.

US Citizenship and Immigration Services, **Who Is Eligible for Naturalization?** (Çevrimiçi)

www.uscis.gov/sites/default/files/article/chapter4.pdf, 3 Mayıs 2014.

US Citizenship and Immigration Services (Çevrimiçi)

www.uscis.gov/forms?topic_id=1128&search_q=, 3 Mayıs 2014.

US Citizenship and Immigration Services , **Civics questions and Answers for the Naturalization Test**, (Çevrimiçi)

www.uscis.gov/citizenship/seeallsectionitemstitle/Civics%20Questions, 17 Mayıs 2014.

US Citizenship and Immigration Services, **Civics Questions for the 65/20 Exemption**, (Çevrimiçi)

www.uscis.gov/sites/default/files/USCIS/Office, 18 Mayıs 2014.

US Citizenship Test - Could You Pass?, **The Washington Times**, (Çevrimiçi)

www.washingtontimes.com/quiz/2015/feb/11/us-citizenship-test-could-you-pass/, 1 Ekim 2015.

“Visa Requirement for Entry into Singapore” (Çevrimiçi)
www.mfa.gov.sg/content/mfa/overseasmission/yangon/visa_information/visa_requirements_for_entry.html,
30.03.2015.

Abowitz, Kathleen Knight; “Contemporary Discourses of Citizenship”, Review of
Harnish, Jason: **Educational Research**, Vol. 76, No. 4, 2006, s. 653–690.
Ağaoğulları, Mehmet Ali: **Kent Devletinden İmparatorluğa**, İstanbul, İmge
Yayınları, 5.Baskı, 2006.

Aluko, Emmanuel: **Life In The UK: Everyday Knowledge for Residents**,
Baseline Educational Services, 2007.

Aydın, Ali İhsan: “Avrupa Vatandaşlık Sınavında”, **Zaman**, 11.03.2007,
(Çevrimiçi) www.zaman.com.tr/dunya_avrupa-
vatandaslik-sinavinda_511572.html, 08 Haziran 2014.

Bauböck, Rainer; **How Liberal Are Citizenship Tests?**, European
Joopke Christian (Ed.): University Institute, Florence, Robert Schuman Centre For
Advanced Studies, Badia Fiesolana, 2010.

Bauböck, Rainer: “National Community, Citizenship and Cultural
Diversity,” **Reihe Politikwissenschaft / Political Science
Series**, Institut für Höhere Studien (IHS), Wien Institute
for Advanced Studies, Viyana, 1999.

Baudrillard, Jean: **America**, Çev.: Chris Turner, Londra, Verso Publishing,
1999.

Benhabib, Seyla: “Birthright Citizenship, Immigration and Global Poverty”, **University of Toronto Law Journal**, Toronto, 2013, Sayı 63, s. 496-510.

Benhabib, Seyla: “Borders, Boundaries, and Citizenship”, **Political Science and Politics**, Vol. 38, No. 4., Ekim 2005, s. 673-677.

Benhabib, Seyla: “Disaggregation of Citizenship Rights”, **Parallax**, Vol.11, No. 1., 2005, s. 10-18.

Benhabib, Seyla: “Transformations of Citizenship: The Case of Contemporary Europe,” **Government and Opposition: An International Journal of Comparative Politics**, Vol. 37, Sayı 4, Ekim 2002, s. 439-465.

Bostanoğlu, Burcu;
Okur, Mehmet Akif: **Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Kuram: Hegemonya-Medeniyetler ve Robert W. Cox**, Ankara, İmge Kitabevi, 2. Baskı, Eylül 2009.

Brooks, Thom: “The British Citizenship Test: The Case for Reform”, **The Political Quarterly**, Vol. 83, No. 3, Temmuz–Eylül 2012, s. 560-566.

Brubaker, William Rogers: “Immigration, Citizenship, And The Nation-State in Germany and France: A Comparative Historical Analysis”, **International Sociology**, Vol. 5, No. 4, Aralık 1990, s. 379-407.

Cameron, David: Prime minister's address to Conservative Party members on the government's immigration policy, 14 Nisan 2011,

(Çevrimiçi)

www.theguardian.com/politics/2011/apr/14/david-cameron-immigration-speech-full-text, 3 Mart 2015.

- Cohen, Elizabeth F.: “Carved from the Inside Out: Immigration and America’s Public Philosophy of Citizenship”, **Debating Immigration**, Ed.: Carol M. Swain, Vol. 32, New York, Cambridge University Press, 2007.
- Cox, Robert W. : **Production, Power and World Order: Social Forces in the Making of History**, New York, Columbia University Press, 1987.
- Cox, Robert W.: **Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory**, R. O. “Keohane, Neorealism and its Critics” içinde, New York, Colombia University Press, 1986.
- Crevecoeur, J. Hector St. John: **Letters From An American Farmer**, Londra, Davis & Davis Publishing, 1782.
- Dağ, Ahmet Emin: **Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü**, İstanbul, Anka Yayınları, 2004.
- Der Derian, James: “Critical Encounters in International Relations”, **International Social Science Journal**, Vol. 59, Sayı 191, Mart 2008, s.69-73.

- Douglas, Christopher: **Reciting America: Culture and Cliche in Contemporary U.S. Fiction**, Chicago, University of Illinois Press, 2001.
- Dunne, Tim; Kurki, Milja; Smith, Steve: **International Relations Theories: Discipline and Diversity**, Second Edition, New York, Oxford University Press, 2010.
- Emanuel, Rahm; Gutierrez Luis V.: “Priced out Citizenship”, **The New York Times**, 03.04.2013, (Çevrimiçi) www.nytimes.com/2013/04/04/opinion/priced-out-of-citizenship.html?referer=&r=1 , 27 Ekim 2015.
- Ensaroğlu, Yılmaz; Ardıç Zeynep; Barın, Taylan; Güçtürk, Yavuz; Uzun, Cem Duran: **2013’te Hukuk ve İnsan Hakları**, Ankara, Seta Yayıncılık, 2014.
- Etzioni, Amitai: “Citizenship Tests: A Comparative, Communitarian Perspective”, **The Political Quarterly**, Vol. 78, No. 3, Temmuz-Eylül 2007, s. 353-363.
- Etzioni, Amitai: “Citizenship In A Communitarian Perspective”, **Etnicities**, Eylül 2011, Vol. 11, Sayı 3, s. 336-349.
- Fattore, Giovanni; Dubois Hans F. W. , Lapenta, Antonio: “Measuring New Public Management and Governance in Political Debate”, **Public Administration Review**, Vol. 72, Sayı 2, Mart-Nisan 2012, s. 218-227.

- Foucault, Michel: **Discipline and Punish: The Birth of the Prison**, New York, Pantheon Publishing, 1977.
- Foucault, Michel: **Toplumu Savunmak Gerekir**, Çev.: Şehsuvar Aktaş, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2002.
- Fortier, Anne-Marie: “What’s the big deal? Naturalisation and the politics of desire”, **Citizenship Studies**, Vol. 17, Sayı: 6-7, 2013, s. 697-711.
- Gellner, Ernst: **Nations and Nationalism**, New York, Cornell University Press, 1983.
- Gözel, Kadir Akın: “Yeni Kamu Yönetimi Nedir?”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı 438, Ankara, Mart 2003, s. 195-208.
- Gourgouris, Stathis: “Tarihle Düş Arasında Ulus Biçimi”, **Toplum ve Bilim**, No: 70 Güz 1996, Özel Sayı, s.78-93.
- Gray, Debra; Griffin Christine: “A Journey to citizenship: Constructions of Citizenship and Identity in the British Citizenship Test”, **British Journal of Social Psychology**, Sayı 53, 2014, s. 299–314.
- Greenwood, John; Robins, Lynton: “Citizenship Tests and Education: Embedding A Concept” **Parliamentary Affairs**, Vol. 55, 2002, s. 505–522.
- Habermas, Jürgen: **The Theory of Communicative Action Vol.1: Reason and the Realization of Society**, Çev.: Thomas McCarthy, Massachusetts, Beacon Press, 1985.

- Hawley, Charles: “Muslim Profiling: A German State Quizzes Muslim Immigrants on Jews, Gays and Swim Lessons”, **Spiegel**, 31.01.2006, (Çevimiçi)
www.spiegel.de/international/muslim-profiling-a-german-state-quizzes-muslim-immigrants-on-jews-gays-and-swim-lessons-a-397482.html, 30 Eylül 2015.
- Howard, Judith A.: “Social Psychology of Identities”, **Annual Review of Sociology**, Sayı. 26, 2000, s. 367–393.
- Howard, Marc Morje: **The Politics of Citizenship in Europe**, New York, Cambridge University Press, 2009, s. 222.
- Isin, Engin F; Patricia, K. Wood: **Citizenship and Identity**, Politics and Culture Series, Londra, Sage Publishing, 1999.
- Jan-Khan, Manawar: “The Right to Riot?”, **Community Development Journal**, No. 38., 2003, s. 32-42.
- Kalan, Özlem: “Foucault'un Biyopolitika Kavramı Bağlamında Moda ve. Beden: Vouge Dergisi Üzerinden Bir Söylem Analizi”, **Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi**, Temmuz 2014 Cilt 8 Sayı 3, Konya, s. 140-162.
- Kartal, Filiz: “Liberal and Republican Conceptualizations of Citizenship: A Theoretical Inquiry”, **Turkish Public Administration Annual**, Vol. 27-28, 2001-2002, s. 101-130.

- Kerber, Linda K.: The Meanings of Citizenship”, **The Journal of American History**, Vol. 84, No. 3, Aralık 1997, s. 833-854.
- Kılıç, Aylin: “1970-1990 Arası Dönemde Türkiye’de ‘Yurttaşlık Bilgisi’ Kitaplarındaki Yurttaşlık Anlayışı”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006.
- Kleinschmidt, Harald: **People on the Move: Attitudes Toward and Perceptions of Migration in Medieval and Modern Europe**, Connecticut, Praeger Publishing, 2003.
- Kostakopoulou, Dora: “Thick, Thin and Thinner Patriotisms: Is This All There Is?”, **Oxford Journal of Legal Studies**, Vol. 26, No. 1, 2006, s. 73–106.
- Kurtbağ, Ömer: **Amerikan Yeni Sağı ve Dış Politikası: Hegemonya Ekseninde Bir Analiz**, Ankara, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, Mayıs 2010.
- Leaman, Oliver: “How plausible a political slogan is liberty, equality and fraternity?”, Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşlik, **Uludağ Üniversitesi Birinci Uluslararası Felsefe Kongresi**, Bursa, 14-16 Ekim 2010, Gözden Geçirilmiş Bildiriler, Ed. İsmail Serin, s. 20-30.
- Lister, Matthew: “Citizenship, In The Immigration Concept”, **Maryland Law Review**, University of Maryland Francis King Carey

School of Law, Baltimore, , Vol. 70, No.175, Ağustos 2010

Löwenheim,Oded;
Gazit, Orit: “Power and Examination: A Critique of Citizenship Tests”, **Security Dialogue**, Sayı. 40, No. 2, Nisan 2009, s.145-167.

Marshall T. H.: **Citizenship and Social Class**, Londra, Pluto Press, 1992.

Michalowski, Ines: **Citizenship Tests in Five Countries - An Expression of Political Liberalism?**, Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung (WZB), Berlin, Ekim 2009.

Mouffe, Chantal: “Feminism, Citizenship, and Radical Democratic Politics”, **Social Postmodernism: Beyond Identity Politics**, Linda Nicholson, Steven Seidman (Ed.), Cambridge, Cambridge University Press, 1995.

Nuhoğlu Soysal, Yasemin: **Limits of Citizenship: Migrants and Postcolonial Membership in Europe**, Chicago, The University of Chicago Press, 1994.

Nuhoğlu Soysal, Yasemin: “Citizenship and Identity: Living in Diasporas in Post-war Europe?”, **Ethnic and Racial Studies**, Vol. 23, Sayı 1, Ocak 2000, s.1-15.

O’Leary, Anna Ochoa (Ed.): **Undocumented Immigrants of The United States: An Encyclopedia of Their Experience Vol.1**, California, Greenwood Publishing, 2014.

- Orgad, Liav: “Creating New Americans: The Essence of Americanism under the Citizenship Test”, **Houston Law Review**, Vol. 47, No. 5, 2011, s. 1227-1297.
- Örs, H. Birsen (Der.): **19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı, Mart 2008.
- Ossewaarde, Marinus: “The National Identities of the ‘Death of Multiculturalism’ Discourse in Western Europe”, **Journal of Multicultural Discourses**, Vol. 9, No. 3, 2014, s. 1-17.
- Özer, M. Akif: “Günümüzün Yükselen Değeri: Yeni Kamu Yönetimi”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı 59, Ankara, Ekim-Aralık 2005, s. 3-46.
- Park, Wonjung Julian: “A More Meaningful Citizenship Test? Unmasking the Construction of a Universalist, Principle-Based Citizenship Ideology”, **California Law Review**, Vol. 96 No.4, Ağustos 2008, s.999-1048.
- Rachman, Gideon: “Do Paris terror attacks highlight a clash of civilisations?”, **The Financial Times**, 16.11.2015, (Çevrimiçi) www.ft.com/cms/s/2/96b9ed08-8c46-11e5-a549-b89a1dfede9b.html#axzz3rwrZTqwp, 16 Kasım 2015.
- Rawls, John: **Political Liberalism**, New York, Columbia University Press, 1993.

- Rawls, John: **Political Liberalism: Expanded Edition**, New York, Columbia University Press, 2005.
- Rawls, John: "Justice as Fairness: Political not Metaphysical", Princeton University Press, **Philosophy and Public Affairs**, Vol. 14, No. 3, 1985, s. 223-251.
- Rossiter, Clinton: **Conservatism in America**, New York, A Vintage Book Publishing, 1962.
- Shachar, Ayelet: "Introduction: Citizenship and the 'Right to Have Rights'", **Citizenship Studies**, Vol. 18, No. 2, 2014, s. 114–124.
- Sells, David: "German citizenship test causes uproar", BBC News, 17.02.2006, (Çevrimiçi)
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/newsnight/4717568.stm>, 30 Eylül 2015.
- Tully, James: "The Unfreedom of the Moderns in Comparison to the Ideals of Constitutional Democracy", **Modern Law Review**, Vol. 65, No. 2, Mart 2002, s. 204–228.
- Turner, Bryan S. (Ed.): **Citizenship and Social Theory**, Londra, Sage Publications, 1993.
- Urhan, Veli: "M. Foucault ve Bilgi/İktidar İlişkisinin Soykütüğü", **Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi**, Güz 2007, Sayı 9, s. 99-118.

- Worley, Claire: 'It's not about race. It's about the community': New Labour and 'Community Cohesion', **Critical Social Policy**, Vol. 25, No. 4, Kasım 2005, s. 483-496.
- White, Patricia: "Immigrants Into Citizens", **The Political Quarterly**, Vol. 79, No. 2., 2008, s. 221-231.
- Wright, Sue: "Citizenship Tests in Europe—Editorial Introduction.", Citizenship Tests in a Post-National Era, **International Journal on Multicultural Societies (IJMS)**, Vol. 10, No. 1, 2008, s. 1-9.

EKLER

Ek-1:

Civics (History and Government) Questions for the Naturalization Test

The 100 civics (history and government) questions and answers for the naturalization test are listed below. The civics test is an oral test and the USCIS Officer will ask the applicant up to 10 of the 100 civics questions. An applicant must answer 6 out of 10 questions correctly to pass the civics portion of the naturalization test.

On the naturalization test, some answers may change because of elections or appointments. As you study for the test, make sure that you know the most current answers to these questions. Answer these questions with the name of the official who is serving at the time of your eligibility interview with USCIS. The USCIS Officer will not accept an incorrect answer.

Although USCIS is aware that there may be additional correct answers to the 100 civics questions, applicants are encouraged to respond to the civics questions using the answers provided below.

AMERICAN GOVERNMENT

A: Principles of American Democracy

1. What is the supreme law of the land?

- the Constitution

2. What does the Constitution do?

- sets up the government
- defines the government
- protects basic rights of Americans

3 The idea of self-government is in the first three words of the Constitution. What are these words?

- We the People

4. What is an amendment?

- a change (to the Constitution)
- an addition (to the Constitution)

5. What do we call the first ten amendments to the Constitution?

- the Bill of Rights

6. What is one right or freedom from the First Amendment?*¹⁶⁵

- speech
- religion
- assembly
- press
- petition the government

¹⁶⁵ If you are 65 years old or older and have been a legal permanent resident of the United States for 20 or more years, you may study just the questions that have been marked with an asterisk.

7. How many amendments does the Constitution have?

- twenty-seven (27)

8. What did the Declaration of Independence do?

- announced our independence (from Great Britain)
- declared our independence (from Great Britain)
- said that the United States is free (from Great Britain)

9. What are two rights in the Declaration of Independence?

- life
- liberty
- pursuit of happiness

10. What is freedom of religion?

- You can practice any religion, or not practice a religion.

11. What is the economic system in the United States?

- Capitalist economy
- market economy

12. What is the "rule of law"?

- Everyone must follow the law.
- Leaders must obey the law.
- Government must obey the law.
- No one is above the law.

B: System of Government

13. Name one branch or part of the government.*

- Congress
- legislative
- President
- executive
- the courts
- judicial

14. What stops one branch of government from becoming too powerful?

- checks and balances
- separation of powers

15. Who is in charge of the executive branch?

- the President

16. Who makes federal laws?

- Congress
- Senate and House (of Representatives)
- (U.S. or national) legislature

17. What are the two parts of the U.S. Congress?*

- the Senate and House (of Representatives)

18. How many U.S. Senators are there?

- one hundred (100)

19. We elect a U.S. Senator for how many years?

- six (6)

20. Who is one of your state's U.S. Senators now?*

- Answers will vary. [District of Columbia residents and residents of U.S. territories should answer that D.C. (or the territory where the applicant lives) has no U.S. Senators]

21. The House of Representatives has how many voting members?

- four hundred thirty-five (435)

22. We elect a U.S. Representative for how many years?

- two (2)

23. Name your U.S. Representative.

- Answers will vary. [Residents of territories with nonvoting Delegates or Resident Commissioners may provide the name of that Delegate or Commissioner Also acceptable is any statement that the territory has no (voting) Representatives in Congress]

24. Who does a U.S. Senator represent?

- all people of the state

25. Why do some states have more Representatives than other states?

- (because of) the state's population
- (because) they have more people
- (because) some states have more people

26. We elect a President for how many years?

- four (4)

27. In what month do we vote for President?*

- November

28. What is the name of the President of the United States now?*

- Barack Obama

- Obama

29. What is the name of the Vice President of the United States now?

- Joseph R. Biden, Jr.
- Joe Biden
- Biden

30. If the President can no longer serve, who becomes President?

- the Vice President

31. If both the President and the Vice President can no longer serve, who becomes President?

- the Speaker of the House

32. Who is the Commander in Chief of the military?

- the President

33. Who signs bills to become laws?

- the President

34. Who vetoes bills?

- the President

35. What does the President's Cabinet do?

- advises the President

36. What are two Cabinet-level positions?

- Secretary of Agriculture
- Secretary of Commerce
- Secretary of Defense

- Secretary of Education
- Secretary of Energy
- Secretary of Health and Human Services
- Secretary of Homeland Security
- Secretary of Housing and Urban Development
- Secretary of the Interior
- Secretary of Labor
- Secretary of State
- Secretary of Transportation
- Secretary of the Treasury
- Secretary of Veterans Affairs
- Attorney General
- Vice President

37. What does the judicial branch do?

- reviews laws
- explains laws
- resolves disputes (disagreements)
- decides if a law goes against the Constitution

38. What is the highest court in the United States?

- the Supreme Court

39. How many justices are on the Supreme Court?

- nine (9)

40. Who is the Chief Justice of the United States now?

- John Roberts (John G. Roberts, Jr.)

41. Under our Constitution, some powers belong to the federal government.

What is one power of the federal government?

- to print money
- to declare war
- to create an army
- to make treaties

42. Under our Constitution, some powers belong to the states. What is one power of the states?

- provide schooling and education
- provide protection (police)
- provide safety (fire departments)
- give a driver's license
- approve zoning and land use

43. Who is the Governor of your state now?

- Answers will vary. [District of Columbia residents should answer that D.C. does not have a Governor.]

44. What is the capital of your state?*

- Answers will vary. [District of Columbia residents should answer that D.C. is not a state and does not have a capital. Residents of U.S. territories should name the capital of the territory.]

45. What are the two major political parties in the United States?*

- Democratic and Republican

46. What is the political party of the President now?

- Democratic (Party)

47. What is the name of the Speaker of the House of Representatives now?

- (John) Boehner

C: Rights and Responsibilities

48. There are four amendments to the Constitution about who can vote.

Describe one of them.

- Citizens eighteen (18) and older (can vote).
- You don't have to pay (a poll tax) to vote.
- Any citizen can vote. (Women and men can vote.)
- A male citizen of any race (can vote).

49. What is one responsibility that is only for United States citizens?*

- serve on a jury
- vote in a federal election

50. Name one right only for United States citizens.

- vote in a federal election
- run for federal office

51. What are two rights of everyone living in the United States?

- freedom of expression
- freedom of speech
- freedom of assembly
- freedom to petition the government
- freedom of worship
- the right to bear arms

52. What do we show loyalty to when we say the Pledge of Allegiance?

- the United States
- the flag

53. What is one promise you make when you become a United States citizen?

- give up loyalty to other countries
- defend the Constitution and laws of the United States
- obey the laws of the United States
- serve in the U.S. military (if needed)
- serve (do important work for) the nation (if needed)
- be loyal to the United States

54. How old do citizens have to be to vote for President?*

- eighteen (18) and older

55. What are two ways that Americans can participate in their democracy?

- vote
- join a political party
- help with a campaign
- join a civic group
- join a community group
- give an elected official your opinion on an issue
- call Senators and Representatives
- publicly support or oppose an issue or policy
- run for office
- write to a newspaper

56. When is the last day you can send in federal income tax forms?*

- April 15

57. When must all men register for the Selective Service?

- at age eighteen (18)

- between eighteen (18) and twenty-six (26)

AMERICAN HISTORY

A: Colonial Period and Independence

58. What is one reason colonists came to America?

- freedom
- political liberty
- religious freedom
- economic opportunity
- practice their religion
- escape persecution

59. Who lived in America before the Europeans arrived?

- American Indians
- Native Americans

60. What group of people was taken to America and sold as slaves?

- Africans
- people from Africa

61. Why did the colonists fight the British?

- because of high taxes (taxation without representation)
- because the British army stayed in their houses (boarding, quartering)
- because they didn't have self-government

62. Who wrote the Declaration of Independence?

- (Thomas) Jefferson

63. When was the Declaration of Independence adopted?

- July 4, 1776

64. There were 13 original states. Name three.

- New Hampshire
- Massachusetts
- Rhode Island
- Connecticut
- New York
- New Jersey
- Pennsylvania
- Delaware
- Maryland
- Virginia
- North Carolina
- South Carolina
- Georgia

65. What happened at the Constitutional Convention?

- The Constitution was written.
- The Founding Fathers wrote the Constitution.

66. When was the Constitution written?

- 1787

67. The Federalist Papers supported the passage of the U.S. Constitution.

Name one of the writers.

- (James) Madison
- (Alexander) Hamilton
- (John) Jay
- Publius

68. What is one thing Benjamin Franklin is famous for?

- U.S. diplomat
- oldest member of the Constitutional Convention
- first Postmaster General of the United States
- writer of "Poor Richard's Almanac"
- started the first free libraries

69. Who is the "Father of Our Country"?

- (George) Washington

70. Who was the first President?*

- (George) Washington

B: 1800s

71. What territory did the United States buy from France in 1803?

- the Louisiana Territory
- Louisiana

72. Name one war fought by the United States in the 1800s.

- War of 1812
- Mexican American War
- Civil War

- Spanish-American War

73. Name the U.S. war between the North and the South.

- the Civil War
- the War between the States

74. Name one problem that led to the Civil War.

- slavery
- economic reasons
- states' rights

75. What was one important thing that Abraham Lincoln did?*

- freed the slaves (Emancipation Proclamation)
- saved (or preserved) the Union
- led the United States during the Civil War

76. What did the Emancipation Proclamation do?

- freed the slaves
- freed slaves in the Confederacy
- freed slaves in the Confederate states
- freed slaves in most Southern states

77. What did Susan B. Anthony do?

- fought for women's rights
- fought for civil rights

C: Recent American History and Other Important Historical Information

78. Name one war fought by the United States in the 1900s.*

- World War I

- World War II
- Korean War
- Vietnam War
- (Persian) Gulf War

79. Who was President during World War I?

- (Woodrow) Wilson

80. Who was President during the Great Depression and World War II?

- (Franklin) Roosevelt

81. Who did the United States fight in World War II?

- Japan, Germany, and Italy

82. Before he was President, Eisenhower was a general. What war was he in?

- World War II

83. During the Cold War, what was the main concern of the United States?

- Communism

84. What movement tried to end racial discrimination?

- civil rights (movement)

85. What did Martin Luther King, Jr. do?*

- fought for civil rights
- worked for equality for all Americans

86. What major event happened on September 11, 2001, in the United States?

- Terrorists attacked the United States.

87. Name one American Indian tribe in the United States.

[USCIS Officers will be supplied with a list of federally recognized American Indian tribes]

- Cherokee
- Navajo
- Sioux
- Chippewa
- Choctaw
- Pueblo
- Apache
- Iroquois
- Creek
- Blackfeet
- Seminole

Ek-2:

Attachment to the Constitution

All applicants for naturalization must be willing to support and defend the United States and our Constitution. You declare your “attachment” to the United States and our Constitution when you take the Oath of Allegiance. In fact, it is not until you take the Oath of Allegiance that you actually become a U.S. citizen. If you are unwilling or unable to take the Oath of Allegiance in its entirety please see Waiver or Modification section for more information.

What does the Oath require? When you take the oath, you must promise to do three things:

(1) Renounce Foreign Allegiances. As stated in the oath, you must renounce all foreign allegiances to become a U.S. citizen.

(2) Support the Constitution. You must also be willing to support and defend the principles of the Constitution and the laws of the United States.

(3) Serve the United States. When required by law, you must be willing to (a) fight in the U.S. Armed Forces, (b) perform noncombatant service in the U.S. Armed Forces, and (c) perform civilian service for the United States.

Ek-3:

Oath of Allegiance to The United States

"I hereby declare, on oath, that I absolutely and entirely renounce and abjure all allegiance and fidelity to any foreign prince, potentate, state, or sovereignty, of whom or which I have heretofore been a subject or citizen; that I will support and defend the Constitution and laws of the United States of America against all enemies, foreign and domestic; that I will bear true faith and allegiance to the same; that I will bear arms on behalf of the United States when required by the law; that I will perform noncombatant service in the Armed Forces of the United States when required by the law; that I will perform work of national importance under civilian direction when required by the law; and that I take this obligation freely, without any mental reservation or purpose of evasion; so help me God."

Ek-4:

Oath of Allegiance and Pledge of Loyalty to The United Kingdom

Oath:

"I, [name], swear by Almighty God that, on becoming a British citizen, I will be faithful and bear true allegiance to Her Majesty Queen Elizabeth the Second, Her Heirs and Successors according to law."

Pledge:

"I will give my loyalty to the United Kingdom and respect its rights and freedoms. I will uphold its democratic values. I will observe its laws faithfully and fulfil my duties and obligations as a British citizen."

Ek-5:

Türk Vatandaşlığına Başvuru İçin Aranılan Şartlar

Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancılarda;

- a) Kendi millî kanununa, vatansız ise Türk kanunlarına göre ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmak,
- b) Başvuru tarihinden geriye doğru Türkiye'de kesintisiz beş yıl ikamet etmek,
- c) Türkiye'de yerleşmeye karar verdiğini davranışları ile teyit etmek,
- ç) Genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden bir hastalığı bulunmamak,
- d) İyi ahlak sahibi olmak,
- e) Yeteri kadar Türkçe konuşabilmek,
- f) Türkiye'de kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu kimselerin geçimini sağlayacak gelire veya mesleğe sahip olmak,
- g) Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak, şartları aranır.

Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancılarda, yukarıda sayılan şartlarla birlikte, taşıdıkları devlet vatandaşlığından çıkma şartı da aranabilir. Bu takdirin kullanılmasına ilişkin esasların tespiti Bakanlar Kurulunun yetkisindedir.

Ek-6:

Türk Vatandaşlığının Kazanılma Halleri

Türk vatandaşlığının kazanılmasında istisnai haller

Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla Bakanlığın teklifi, Bakanlar Kurulunun kararı ile aşağıda belirtilen yabancılar

Türk vatandaşlığını kazanabilirler.

- a) Türkiye'ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen ve ilgili bakanlıklarca haklarında gerekçeli teklifte bulunulan kişiler.
- b) Vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler.
- c) Göçmen olarak kabul edilen kişiler.

Türk vatandaşlığının ikamet şartı aranmaksızın yeniden kazanılması

Millî güvenlik bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla aşağıda belirtilen kişiler Türkiye'de ikamet etme süresine bakılmaksızın, Türk vatandaşlığını Bakanlık kararıyla yeniden kazanabilirler.

- a) Çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler.
- b) Ana veya babalarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybedenlerden Kanunun 21 inci maddesinde öngörülen süre içerisinde seçme hakkını kullanmayanlar.

Türk vatandaşlığının ikamet şartına bağlı olarak yeniden kazanılması

Kanunun 29 uncu maddesi uyarınca Türk vatandaşlığı kaybettirilenler Bakanlar Kurulu kararıyla, Kanunun 34 üncü maddesi uyarınca Türk vatandaşlığını kaybedenler Bakanlık kararıyla, millî güvenlik bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunmaması ve Türkiye'de üç yıl ikamet etmek şartıyla Türk vatandaşlığını yeniden kazanabilirler.

Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılması

Bir Türk vatandaşı ile evlenme doğrudan Türk vatandaşlığını kazandırmaz. Ancak bir Türk vatandaşı ile en az üç yıldan beri evli olan ve evliliği devam eden yabancılar Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvuruda bulunabilir. Başvuru sahiplerinde;

- a) Aile birliği içinde yaşama,
- b) Evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama,
- c) Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmama, şartları aranır.

Başvurudan sonra Türk vatandaşı eşin ölümü nedeniyle evliliğin sona ermesi halinde birinci fıkranın (a) bendindeki şart aranmaz.

Evlenme ile Türk vatandaşlığını kazanan yabancılar evlenmenin butlanına karar verilmesi halinde evlenmede iyi niyetli iseler Türk vatandaşlığını muhafaza ederler.

Türk vatandaşlığının evlat edinilme ile kazanılması

Bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ergin olmayan kişi, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla, karar tarihinden itibaren Türk vatandaşlığını kazanabilir.

